2025

Проучване на инструменти и програми за адаптирана спортна подготовка на деца и младежи със специални потребности

РАЗРАБОТЕНО ПО ПРОЕКТ 101183764 — SPECIALRACKET, ФИНАНСИРАН ПО ПРОГРАМА ERASMUS-SPORT-2024

БАДМИНТОН КЛУБ РАКЕТ СПИЙД (БЪЛГАРИЯ);APS ASD MARGHERITA SPORT E VITA (ИТАЛИЯ);ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU (ГЪРЦИЯ)

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Съдържание

1. Резюме 2
2. Въведение 3
3. Методология 14
4. Преглед на националните правни рамки 26
5. Преглед на политиките на ЕС и международните политики 53
6. Преглед на добри практики в адаптираното обучение по бадминтон 59
7. Резултати от Анкетно проучване „Адаптирани спортни програми в ЕС“ 76
8. Сравнителен анализ 94
9. Заключение 98
10. Референции 100

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

1. Резюме

1.1. Кратък преглед на целите, методологията и ключовите констатации на изследването.

Цели

Настоящото изследване има за цел да проучи, анализира и сравни съществуващите програми и инструменти за адаптирана спортна подготовка за деца и младежи със специални потребности в България, Италия, Гърция и да систематизира набор от добри практики в тази област от Европа, вкл. и от държави извън ЕС. Специален акцент е поставен върху практиките в адаптирания бадминтон и тяхната роля за насърчаване на социалното включване и физическото развитие. За целта е прегледана нормативната рамка за адаптиран спорт в трите държави, прегледани са европейски и международни планови и стратегически документи, систематизирани са добри практики за адаптиран спорт.

Методология

- Кабинетно проучване: Анализ на европейски и международни политики и стратегически документи.
- Анкетно проучване: Онлайн анкетно проучване сред треньори, преподаватели, НПО, decision-makers, родители на тема „Адаптирани спортни програми в ЕС“
- Национални документи: Преглед на правните и политическите рамки в България, Италия и Гърция.
- Казуси от практиката: Събиране на успешни примери за програми и инструменти за адаптирана подготовка по бадминтон.
- Сравнителен анализ: Междустранно сравнение с цел откроряване на пропуски, силни страни и възможности за подобрение.

Основни изводи

- Нарастващ акцент върху политиките за приобщаващ спорт на ниво ЕС, но с неравномерно прилагане на национално ниво.
- Практики в адаптирания бадминтон съществуват, но са ограничени по обхват.
- Успешни инициативи често се реализират на местно ниво с активна роля на общността.
- Треньорите и специализираните обучения са ключови фактори за успех.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

1.2. Обобщение на значението на адаптираните спортни програми, с фокус върху бадминтона, за социалното приобщаване и физическото развитие.

Адаптираните спортни програми предоставят значими ползи за децата и младежите със специални потребности – подобряване на двигателните умения, физическото здраве, социализацията и емоционалното благополучие. Бадминтонът, като силно адаптивен спорт, подпомага координацията, баланса и работата в екип. Той може да се провежда в различни формати и да бъде индивидуално приспособен, което го прави мощен инструмент за приобщаване и личностно развитие.

2. Въведение

2.1. Предистория и обосновка: Значение на спорта за деца и младежи със специални нужди.

Децата и младежите с увреждания и децата със специални образователни потребности често срещат ограничени възможности за участие в редовни спортни дейности поради физически, социални или инфраструктурни бариери. Спортът обаче е изключително важен не само за тяхното физическо развитие, но и за изграждането на самочувствие, социални умения и интеграция в обществото. Приобщаващите спортни програми разрушават стереотипи, насърчават равнопоставеността и дават възможност на младите хора да развият пълния си потенциал.

Здравни ползи и двигателно развитие

Физическата активност има доказани ползи за развитието на децата и юношите: подпомага костната и мускулната система, подобрява кардиопулмоналната функция, двигателните умения и когнитивното развитие. За децата и младежите с увреждания тези ползи са както физиологични (по-добра сила, издръжливост, баланс), така и функционални — чрез системното трениране се подпомага ежедневната независимост и намалява риска от свързани с обездвижването усложнения. Това подкрепя препоръките на Световната здравна организация за физическа активност при деца и юноши, включително и при лица с увреждания, включително това, че редовната физическа активност намалява риска от съпътстващи заболявания и подпомага моторното развитие.

Психосоциални и емоционални ползи

Участието в адаптирани спортни програми води до подобрение на самооценката, емоционалното благополучие и умението за справяне със стреса. Проучвания и обзорни доклади (включително изследвания, свързани със Спешъл Олимпикс и научни рецензии за

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

адаптирания спорт) показват, че спортът за хора с интелектуални и физически увреждания подобрява социалните умения, комуникацията и чувството за принадлежност към общност. Тези ефекти са особено важни в ранна и младежка възраст, когато социалната интеграция и формирането на идентичност са ключови.

Образование, социална интеграция и приобщаване

Приобщаващите спортни практики (като адаптиран бадминтон) създават възможности за взаимодействие между деца с и без специални потребности, разрушават предразсъдъците и подкрепят принципа „равни възможности“. Политики и стратегии на ЕС и международни организации акцентират върху спорта като инструмент за социално включване и равнопоставеност, което дава и рамка за финансиране и подкрепа на проекти в тази област. Така спортните програми стават част от по-широки политически мерки за защита на правата и пълното участие на хората с увреждания, доказвайки, че спортът е безопасна среда за развитие на социални умения и взаимоотношения между връстници.

Значение за публичното здраве и равен достъп до спорт

Наличието на достъпни, адаптирани и локално реализируеми програми е въпрос на здравна справедливост: децата и младежите със специални потребности често са по-малко физически активни и имат по-малък достъп до стандартни спортни дейности. Европейски стратегии и програми, като програма Еразъм+, Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030, както и национални препоръки в България, Италия и Гърция, подчертават нуждата от специални насоки, обучение на персонал и адаптации в инфраструктурата, за да се осигури безопасност и равен достъп и същевременно предлагат рамка и възможности за финансиране. Пропуските в достъпа са и причина за социално-икономически неравенства в здравето, които адаптираните спортни програми могат да редуцират.

Доказателства за ефективност на адаптираните спортни интервенции

Систематични прегледи и емпирични изследвания показват положителни резултати от включването в адаптиран спорт - по отношение на физическо здраве, психично благосъстояние и социални резултати. Конкретни изследвания върху адаптирани спортове показват подобрения в качеството на живот, физическата кондиция и социалната ангажираност при участниците, въпреки че авторите често отбелязват нуждата от по-големи контролирани изследвания и стандартизирани методологии. Тези констатации подкрепят инвестирането в структурирани, доказателствени програми (като адаптиран бадминтон) и в мониторинг/оценка на резултатите им.

Активното включване на деца и младежи със специални нужди в спорта и физическата активност все повече се признава за жизненоважен компонент на цялостната промоция на здравето. Освен физическите ползи, спортните тренировки предлагат на тези хора

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

възможност да изпитат социална принадлежност, да повишат психологическата устойчивост и да изградят самочувствие. Приобщаващите обучителни модули не са просто адаптирани версии на конвенционалните програми – те са внимателно разработени интервенции, които отговарят на разнообразните и често сложни нужди на това население.

Изследванията през последните години подчертават как спортът може да овласти децата със специални нужди, като подкрепя не само двигателното развитие, но и когнитивните функции и емоционалния растеж. Според Brown & Johnson (2018), ефективните обучителни програми разчитат на междусекторно сътрудничество, включително здравни специалисти, преподаватели, семейства и обществени организации. Както подчертават Buszard, Oppici, Westerbeek и Farrow (2020), създаването на достъпни и смислени спортни възможности за хора с увреждания изисква координирани, интердисциплинарни усилия – такива, които непрекъснато се развиват заедно с нововъзникващите нужди и технологии.

Физическата активност е от основно значение за здравословното развитие, а за децата с увреждания тя често служи както като терапевтичен инструмент, така и като развлекателен. То укрепва мускулния тонус, подобрява координацията и помага за смекчаване на вторичните здравословни усложнения, свързани с физически или развойни увреждания. Същевременно, структурираните спортни преживявания предлагат възможности за усвояване на работа в екип, подобряване на комуникативните умения и насърчаване на емоционалната регулация.

Последни открития на Gavin et al. (2023) показват, че персонализираните спортни интервенции водят до значителни подобрения в самочувствието, адаптацията на поведението и взаимодействието с връстници сред деца с развойни или когнитивни увреждания. Участието в спорт позволява на тези деца да се изправят пред предизвикателства и да ги преодоляват, насърчавайки чувство за автономност и постижения, което се простира далеч отвъд спортното поле.

Адаптираното физическо възпитание (АФВ) се очертава като специализирана област, посветена на това да гарантира, че децата със специални нужди могат да участват смислено във физически дейности. Тези програми предоставят индивидуализирано обучение, основано на задълбочени оценки на способностите и целите за развитие на всяко дете. Внедрено в училища, клиники и обществени центрове, АФВ насърчава безопасна и структурирана среда, в която децата могат да процъфтяват физически и емоционално (Hadlow et al., 2018).

Нещо повече, адаптирането на традиционните спортове – чрез промени в правилата, оборудването и игралната среда – драстично подобри достъпа за деца с широк спектър от увреждания. Баскетболът в инвалидни колички, волейболът в седнало положение и приобщаващата гимнастика са само няколко примера за това как спортовете са

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

преосмислени, за да отговорят на разнообразните нужди. Помощни технологии като протези, сензорни средства и екзоскелети допълнително разшириха възможностите, позволявайки на децата да участват по-активно и самостоятелно.

В допълнение, последните технологични постижения играят трансформираща роля в адаптивното обучение. Инструменти като виртуална реалност (VR), добавена реалност (AR) и мобилни приложения се интегрират в тренировъчните програми, за да се подобри ангажираността и да се персонализира обратната връзка. Например, VR може да симулира спортни сценарии за практикуване на умения, докато системите, базирани на сензори, могат да предоставят анализ на движенията в реално време и проследяване на представянето (Sonjaya, Kosasih, & Arifin, 2025).

Разработени са различни програмни модели, за да се въведат приобщаващите спортни тренировки в различни условия. Инициативи за приобщаващ спорт, базирани в общността, често ръководени от неправителствени организации, работят съвместно с местни клубове, общини и семейства, за да предоставят достъпни дейности. Тези програми не само насърчават физическата подготовка, но и служат като платформи за социална интеграция и ангажиране на общността.

Въпреки това, в образователните среди, приобщаващото физическо възпитание набира скорост чрез индивидуализирани образователни планове (ИОП), които съобразяват целите на физическата активност със способностите на всеки ученик. Обучението на учителите и професионалното им развитие са критични компоненти на тези усилия, гарантиращи, че преподавателите са подготвени да управляват разнообразни класни стаи и да предоставят ефективно приобщаващо обучение.

Спортните тренировки, ориентирани към рехабилитация, се фокусират по-интензивно върху терапевтичните цели. Дейности като хидротерапия, адаптивна йога и терапия с помощта на коне са предназначени да се справят с физическите ограничения, като същевременно подкрепят емоционалното изцеление и социалното развитие. Тези подходи разчитат на тясно сътрудничество между физиотерапевти, ерготерапевти, психолози и преподаватели (Farrow et al., 2016), като се подчертава многоизмерният характер на адаптивните спортове.

Успехът на приобщаващите спортни тренировки зависи не само от качеството на програмите, но и от ангажираността на различни заинтересовани страни. Родителите и полагащите грижи са ключови за улесняване на последователното участие, предлагане на емоционално насърчение и затвърждаване на придобитите умения у дома. Техните прозрения често информират за адаптирането на програмите, правейки тренировките по-персонализирани и ефективни (Johnson et al., 2016).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Също така, преподавателите и треньорите играят съществена роля. Чрез адаптивни стратегии за коучинг и непрекъснато обучение, те оформят среда, която цени многообразието, насърчава приобщаването и предизвиква всяко дете да достигне своя потенциал. Професионалното развитие в приобщаващата педагогика и комуникационните техники е жизненоважно за поддържане на високи стандарти в предоставянето на програмите.

През последните десетилетия глобалната промяна на парадигмата към приобщаващо образование и социална интеграция значително повлия на пейзажа на младежкия спорт. Законодателни рамки като Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ) и инициативи от организации като ЮНЕСКО и Световната здравна организация подчертават равния достъп до спорт и физическа активност като основно право. Тези развития доведоха до рязко увеличение на приобщаващите спортни политики, възможностите за финансиране и изследователския интерес в областта на адаптивното физическо възпитание. Въпреки че политическите рамки се разшириха, прилагането им остава непоследователно в различните страни и региони, често в зависимост от местните ресурси, културните възприятия за увреждането и наличието на обучени специалисти.

Друго ключово съображение при разработването на обучителни програми за деца и младежи със специални нужди е хетерогенността на самото население. Специалните нужди обхващат широк спектър, включително физически увреждания, интелектуални и разстройства в развитието, сензорни нарушения и емоционални или поведенчески трудности. Поради това обучителните модули трябва да бъдат силно индивидуализирани, гъвкави и специфични за контекста. Това, което работи за едно дете, може да е неефективно или дори контрапродуктивно за друго. Тази сложност подчертава необходимостта от непрекъсната оценка, интердисциплинарно сътрудничество и постоянна обратна връзка от самите бенефициенти. Чрез внедряване на принципите на универсалния дизайн, практиката, основана на доказателства, и планирането, ориентирано към личността, спортните тренировки могат да станат не само приобщаващи, но и трансформиращи.

Политиците и публичните институции допринасят чрез оформяне на регулаторни рамки, разпределяне на финансиране и осигуряване на равен достъп до спортна инфраструктура. Инициативите, които интегрират приобщаващия спорт в националните учебни програми или програми за обществено здраве, имат потенциала да създадат дълготрайна, системна промяна. Освен това, тези заинтересовани страни са от решаващо значение за насърчаване на научните изследвания и иновациите, включително разработването на нови помощни технологии и инструменти за оценка (Williams & Brown, 2015).

Въпреки забележителния напредък, остават значителни предизвикателства. Основна пречка е недостигът на адекватно обучени специалисти в адаптивните спортове. Освен

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

това много програми са недофинансирани, а физическата инфраструктура често не е с необходимите модификации, за да се съобрази с деца с увреждания на мобилността или сензорни нарушения. Социалната стигма и общата липса на осведоменост продължават да възпрепятстват участието, особено в общности, където увреждванията все още се възприемат през призмата на ограниченията, а не на потенциала.

За да се справят с тези проблеми, е от съществено значение многостранен подход. Увеличеното финансиране, разширеното професионално обучение, кампаниите за повишаване на осведомеността на общността и включването на хората с увреждания в планирането и оценката на програмите могат да допринесат за по-ефективни и устойчиви резултати. Освен това, използването на цифрови технологии и хибридни модели на обучение може да помогне за преодоляване на пропуските в достъпа и персонализиране на учебния опит за участници със сложни нужди.

Приобщаващото спортно обучение за деца и младежи със специални нужди е бързо развиваща се област с дълбоки последици за здравето, образованието и социалната интеграция. Ефективните програми са тези, които не само адаптират физическите компоненти на спорта, но и ангажират всички заинтересовани страни в споделена визия за овластяване и участие. Необходими са непрекъснати инвестиции в изследвания, обучение и разработване на политики, за да се изгради по-справедлива и приобщаваща спортна култура – такава, в която всяко дете, независимо от способностите си, има възможност да играе, да расте и да успява.

2.2. Цели на изследването:

Да се идентифицират съществуващите правни рамки, политики и практики в подкрепа на адаптираните спортни програми в България, Италия и Гърция.

Тази цел има за задача систематичното картографиране и анализ на всички релевантни нормативни и политически документи, институционални механизми и практики, които регулират или подпомагат адаптираните спортни дейности в трите държави. Това включва:

- преглед на националното законодателство, регулации и наредби, свързани с физическата активност, спорта и правата на хората с увреждания;
- анализ на национални стратегии, планове и оперативни програми (напр. политики за приобщаване, здраве и младежки политики), които предвиждат интеграция на адаптиран спорт;
- идентифициране на институционалните актьори (министерства, общини, спортни федерации, НПО, специализирани центрове) и на механизми за финансиране и подкрепа (грантове, програми, публично-частни партньорства);
- картографиране на текущи практики и инициативи (пилотни програми, налични тренировъчни модули, обучителни курсове за треньори, мрежи за сътрудничество).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Методологията за изпълнение включва: преглед на официални документи и бази данни; ключови интервюта с представители на институции и организации; анализ на програми за финансиране и проекти.

Очакван резултат: ясно представяне на нормативната среда, основните актьори, наличните подкрепящи механизми и основните пропуски/предизвикателства за всяка страна.

Да се изследват и документират добри практики и иновативни методики в адаптираната подготовка по бадминтон за деца и младежи със специални потребности.

Целта е да се съберат подробни казуси на успешни програми, тренировъчни модули, инструменти и педагогически подходи, които ефективно прилагат адаптиран бадминтон. Това включва:

- събиране и описване на реални примери от клубове, центрове за специални нужди, Спешъл Олимпикс и други субекти;
- анализ на тренировъчните методики (адаптации на оборудване, игрови формати, нива на трудност, индивидуализирани програми) и на използваните образователни/терапевтични подходи;
- идентифициране на иновативни инструменти и технологии (напр. визуални помощни средства, адаптивно оборудване, дигитални платформи за обучение) и техния принос;
- оценка на ефективността чрез налични данни: резултати от участие, наблюдавани ползи (физически, социални), обратна връзка от треньори, родители и участници.

Методологията за изпълнение включва: анкети сред специалисти, треньори родители, участници; наблюдение/участие в тренировки; събиране на документи и обучителни материали.

Очакван резултат: база с добри практики и методики, и набор от препоръки за трансфер и адаптация на тези практики в различни контексти.

Да се допринесе към натрупването на знание, необходимо за създаването на ефективни бъдещи приобщаващи спортни инициативи в Европа

Тази цел е стратегическа: да се предоставят доказателства и практически насоки, които да подпомогнат разработването, внедряването и устойчивостта на адаптирани спортни програми в европейски мащаб. Това включва:

- синтез на констатации от предходните две цели и формулиране на препоръки за политики, обучение на персонал, стандартизация на методологии и мониторинг;

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- изграждане на набор от индикатори и инструменти за оценка на качеството и въздействието (напр. здравни, социални, функционални показатели);
- предложения за механизми за разпространение (дигитални платформи, ръководства, обучителни курсове) и за финансиране/поддръжка на устойчиви местни и транснационални инициативи;
- очертаване на възможности за мащабиране и адаптиране на успешни модели към различни европейски контексти и ресурсни условия.

Методологията за изпълнение включва: сравнителен анализ и обобщаване на препоръки.

Очакван резултат: изводи и инструменти — препоръки за политиката в областта на адаптирания спорт.

2.3. Обхват на изследването: България, Италия, Гърция и перспективи от и извън ЕС.

Географски и контекстуален фокус: България, Италия и Гърция – представящи различни регионални перспективи в ЕС

Изследването обхваща три европейски държави – България, Италия и Гърция, които представляват различни социални, икономически и институционални контексти в рамките на Европейския съюз. Този сравнителен подход позволява да бъдат идентифицирани както общи тенденции и предизвикателства, така и уникални национални практики и решения в областта на адаптирания спорт.

България предлага перспектива от държава с постепенно развиваща се система за приобщаващ спорт и засилваща се институционална подкрепа чрез национални програми и неправителствени инициативи.

Италия е пример за страна с дългогодишна традиция в развитието на адаптиран спорт, с активна роля на организации като Спешъл Олимпикс Италия и национални федерации, интегриращи адаптирани дисциплини.

Гърция представлява интересен модел на синергия между държавни структури, спортни федерации и доброволчески организации, които осъществяват иновативни проекти за хора с увреждания, подкрепени от национални и европейски програми.

Допълнително, в изследването се включват европейски и международни перспективи (от и извън ЕС), с цел поставяне на националните анализи в по-широк контекст на политики, стандарти и тенденции, свързани с адаптираните спортове и приобщаването чрез физическа активност.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Тематичен обхват – проучването разглежда следните основни направления:

- Европейски и международни политики и правни рамки - анализ на стратегически документи, политики и институционални механизми на Европейския съюз, Световната здравна организация, ЮЕНСКО и други международни организации, които насърчават достъпа до спорт за хора с увреждания. Особено внимание се отделя на инициативи като Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030, Европейски спортен модел;
- Национални регулации и инициативи - преглед на законодателните и институционални рамки в трите държави, включително национални спортни стратегии, нормативни актове, регламенти за адаптирани спортове и програми, насочени към приобщаващи спортни дейности. В анализа са включени и инициативи на местните власти, образователните институции и неправителствени организации;
- Местни и транснационални казуси в адаптирания бадминтон - идентифициране и анализ на конкретни примери (case studies) на програми, клубове и събития, които използват адаптиран бадминтон като средство за физическо и социално развитие на млади хора със специални потребности. Проучването също така включва транснационални практики, възникнали в рамките на партньорски проекти (като SPECIALRACKET) и европейски мрежи за спорт и приобщаване;
- Примери за инструменти, програми за обучение и методи на трениране - Представяне на различни методологии и адаптирани тренировъчни подходи, включително използвани инструменти, модификации на оборудване и упражнения, които подпомагат включването на деца и младежи с различни нива на способности в спортната практика.

Целева група

Основната целева група на изследването включва ДЕЦА И МЛАДЕЖИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ (ФИЗИЧЕСКИ, КОГНИТИВНИ И РАЗВОЙНИ ЗАТРУДНЕНИЯ) НА ВЪЗРАСТ ОТ 6 ДО 29 ГОДИНИ. С цел ясно разбиране на целевата група „деца и младежи със специални потребности“ в този раздел са включени важни дефиниции.

Използваните дефиниции са:

- Дете – Конвенцията на ООН за правата на детето формално дефинира „дете“ като всяко човешко същество под 18 години, освен ако националното право признава по-ранна възраст на пълнолетие. Това е универсалната, най-използвана юридическа дефиниция за детство и служи като правна константа, важна за всички програми и политики, които адресират „деца“.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Младеж - В политиките и статистиката на ЕС няма единна, универсална дефиниция; за статистически и политически цели в ЕС често се използва диапазонът „15–29 години“ като ориентационна възрастова рамка за „младежи/млади хора“. Евростат и европейски документи посочват, че 15–29 години е често използваният диапазон. Конкретни програми могат да прилагат свои рамки: Еразъм+ (младежки обмент) например допуска участници в обмените в диапазона 13–30 години при определени дейности (условията варират по мерки). Подход Гаранция за младежта и други инициативи в ЕС използват 15–29 години или „под 30 години“ при измерване на целеви групи. Световната здравна организация WHO използва дефиниции в здравната област — юноши 10–19 години, младежи 15–24 години, а понятието „млади хора“ често включва възрастта 10–24 години. Това е полезно при планиране на физиологични/педагогически интервенции.
- Лица с увреждания - Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания дава дефиниция и принципна рамка: „лицата с увреждания включват хора с дълготрайни физически, ментални, интелектуални или сетивни увреждания, които при взаимодействие с различни бариери могат да възпрепятстват тяхното пълно и ефективно участие в обществото на равна основа с другите“ — т.е. дефиницията е функционално/социо-екологична. Конвенцията е основополагащият международен инструмент, към който се съгласуват и европейските стратегии. На ниво ЕС ключов документ е Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030, който следва принципите на Конвенцията и настоява за равен достъп, включително в спорта и свободно време.

В целевата група влизат:

- Деца и младежи с физически увреждания (двигателни ограничения, парализа, ампутации, мускулни или координационни нарушения);
- Деца и младежи с когнитивни и интелектуални затруднения (напр. синдром на Даун, аутизъм, лека до умерена умствена изостаналост);
- Деца и младежи с комбинирани или развойни разстройства, изискващи индивидуализирани подходи и адаптирани методи на обучение.

Понятието „специални потребности“ в практиката често обхваща (1) деца и младежи с официално установени увреждания (медицински / експертен статут) и (2) деца с специални образователни потребности (СОП) — термин, използван в образователното законодателство (училищна възраст/предучилищна възраст), който обхваща деца, нуждаещи се от педагогическа/методическа подкрепа поради физически, сензорни, когнитивни или поведенчески особености. Юридически и оперативно това води до две паралелни линии на подкрепа: социално/медицинско и образователно-педагогическо.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Оперативна дефиниция и възрастови подгрупи на целевата група на настоящото проучване

На база горните официални дефиниции и на практическите нужди на проучването за програми и инструменти за адаптиран спорт (която изисква съчетаване на образователни, здравни и младежки подходи), в проучването е използвана следната оперативна дефиниция и възрастова разбивка:

Целева група: деца и младежи със специални потребности/увреждания — лица с физически, когнитивни, сетивни или развойни затруднения, които в резултат на взаимодействие с бариери, имат нужда от адаптация на спортните дейности и подкрепа за участие.

Възрастови подгрупи:

- Деца (начална възраст): 6–12 години — подходяща за включване в училищни и извънкласни занимания; важен ранен фокус на моторни умения и социално приобщаване.
- Юноши: 13–17 години — младежка възраст преди пълнолетие; подходяща за специализирани адаптации и укрепване на социалните умения.
- Млади хора / Младежи: 18–29 години — ранна зрялост и преход към социална и професионална интеграция.

Разпределението на целевите групи по възраст е релевантна, защото включва универсалната правна граница за „дете“ (под 18 г.) и съчетава европейската „младежка“ рамка (до 29 г.), така че проектът да е съвместим с политиките за образование, здраве, младежки програми. Това разпределение позволява изследването на адаптирани методики съобразени с физиологичното и социално развитие (напр. упражнения и комуникация за 6–12 г.; мотивация и преходни умения за 18–29 г.), което е важно при разработването на включените по проект SPECIALRACKET Тренировъчна програма за адаптиран бадминтон и Ръководството за родители.

Изследването признава хетерогенността на целевата група и необходимостта от прилагане на персонализирани и гъвкави методи в спортната практика. Това включва различни нива на адаптация – от промени в оборудването и игровите правила до социално-психологическа подкрепа, мотивиране и включване на семейството и общността.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

3. Методология

3.1. Събиране на данни:

Събирането на данни за целите на изследването „Проучване на програми и инструменти за адаптирана спортна подготовка на деца и младежи със специални потребности“ е извършено чрез комбинация от документален анализ, вторични източници (официални политики, стратегии и доклади), както и качествено събиране на данни чрез проучване на добри практики и казуси и анкетно проучване сред треньори, преподаватели, НПО, ангажирани с политики в тази сфера, родители, на тема „Адаптирани спортни програми в ЕС“. Използван е смесен подход, който съчетава елементи на нормативен, политически и тематичен анализ с преглед на академична и приложна литература.

Преглед на националните правни и политически документи релевантни за адаптиран спорт в България, Италия и Гърция

Основната цел на този компонент е да се идентифицират и систематизират съществуващите законодателни, институционални и стратегически рамки, които определят условията за развитие на адаптиран спорт в България, Италия и Гърция.

Анализирани са основни нормативни актове (законодателство, наредби, подзаконови актове), които уреждат правото на достъп до спорт и социална интеграция на хората с увреждания. Документите са извлечени от официални правителствени източници в трите страни.

Проведен е системен документален анализ чрез идентифициране на ключови теми, свързани с адаптиран спорт – достъп до спортна инфраструктура, подкрепа за спортни организации, обучение на треньори, социално включване чрез спорт, финансиране и мониторинг на политики.

Анализ на политиките и рамките на ЕС и международните политики

Този етап има за цел да постави националния контекст в рамките на по-широките европейски и международни тенденции, свързани с достъпа до спорт и социалното включване на хората с увреждания.

Източници и метод на събиране:

- Преглед на стратегически и политически документи на Европейския съюз, като Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030; Работен план на Европейския съюз за спорта 2024–2027; Европейски стълб на социалните права; Практическо ръководство на Еразъм+ (с приоритети, свързани с приобщаване и равен достъп до спорт) и др.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Анализ на международни политики и рамки, приети от организации като ЮНЕСКО, Световната здравна организация, Международния олимпийски комитет и Спешъл Олимпикс.
- Използван е тематичен анализ, чрез който документите са кодирани по ключови концепции: „приобщаване“, „равен достъп“, „физическа активност“, „младежка ангажираност“ и „хора с увреждания“.
- Извършено е сравнение между различните нива на политики (ЕС – международни – национални), за да се установи степента на съгласуваност и съответствие между европейската и националната рамка на България, Италия и Гърция.
- Използвани са вторични изследователски материали (научни статии, доклади на Европейската комисия и Съвета на Европа) за подкрепа на анализа.

Събиране на добри практики чрез преглед на литература и казуси

Третият компонент цели идентифициране и систематизиране на добри практики, инструменти и методи, използвани в адаптираната спортна подготовка, със специален фокус върху бадминтона.

Метод на събиране:

- Проведен е литературен преглед на академични и приложни източници, публикувани през последните 10 години, чрез бази данни като Google Scholar, ResearchGate, Scopus и Academia.edu. Използвани са ключови думи: адаптиран спорт, приобщаващ бадминтон, деца с увреждания, адаптивно физическо възпитание, спортни проекти по Еразъм+, приобщаващи методи за коучинг.
- Прегледани са публикации и доклади на организации и спортни федерации (напр. Бадминтон Европа, Спешъл Олимпикс, Европейски параолимпийски комитет).
- Идентифицирани са добри практики от и извън ЕС, представящи реално приложени адаптирани програми, чрез описание на програмите, налична информация от статии и доклади от предишни европейски проекти по теми, свързани с приобщаващ спорт (напр. Еразъм+ Спорт, Interreg, младежки програми).
- Използвана е методология на сравнителен анализ на казуси – всеки пример е оценен според критерии като: целева група; степен на адаптация на тренировъчните методи; налични инструменти и ресурси; измерими резултати (физически, социални, емоционални); потенциал за преносимост към други контексти.

Проверка на достоверността и валидиране на данните

За гарантиране на надеждността на информацията са предприети следните стъпки:

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Използване на множество източници – комбиниране на правни, политически, академични и практически данни;
- Проверка на източниците – използвани са само официални, научно обосновани или институционално утвърдени публикации;
- Критичен анализ на съвременността и приложимостта – оценени са актуалността и приложимостта на документите спрямо периода 2021–2025 г.;
- Етични съображения – всички използвани материали са публично достъпни и цитирани съгласно академичните стандарти.

Специфики на приложената методология от БАДМИНТОН КЛУБ РАКЕТ СПИЙД (БЪЛГАРИЯ)

В рамките на изследването „Проучване на инструменти и програми за адаптирана спортна подготовка за деца и младежи със специални потребности“ Бадминтон клуб „Ракет Спийд“, в качеството си на координатор на проучването от българска страна, прилага комбинирана методология за събиране и анализ на данни, съчетаваща документален анализ, кабинетно проучване и емпирични методи за събиране на първична информация.

Подход и основни цели на методологията

Методологичният подход, използван от Бадминтон клуб „Ракет Спийд“, е насочен към:

- идентифициране и анализ на релевантните политики, правни рамки и стратегически документи, регулиращи развитието на адаптиран спорт в България и ЕС;
- събиране на първични данни относно текущите пропуски и предизвикателства при прилагането на адаптирани спортни програми;
- откриване и систематизиране на добри практики и успешни модели в областта на адаптираната подготовка по бадминтон за деца и младежи със специални потребности.

Този интегриран подход гарантира валидност, надеждност и обективност на събраните резултати, както и възможност за съпоставка между национални и международни практики.

Документален анализ и източници на вторична информация

Първият етап на проучването включва задълбочен документален анализ на нормативни, политически и стратегически документи на национално и европейско ниво.

- Национални източници - извършен е преглед на основните нормативни актове и стратегически документи, имащи отношение към развитието на спорта за лица със специални потребности, включително: Закон за физическото възпитание и спорта (2019) – с акцент върху разпоредбите, свързани с приобщаващия и адаптирания спорт; Закон за хората с увреждания (2018) – по отношение на правото на достъп

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

до спорт и рехабилитация чрез физическа активност; Закон за предучилищното и училищното образование – във връзка с дефиницията за „деца и ученици със специални образователни потребности“ и възможностите за приобщаващи спортни дейности; Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 – в частта, касаеща социалното включване чрез спорт; Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2021–2027 – разделите, свързани с адаптираните спортове и достъпа до спорт за всички и др.

- Европейски и международни източници - анализирани са и ключови документи на ниво Европейски съюз и международни организации, включително: Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030; Работен план за спорта 2024–2027 на ЕС; Резолюция на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно основните характеристики на европейския спортен модел 2021/C 501/01; Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН; Международна харта за физическо възпитание, физическа активност и спорт на ЮНЕСКО; Доклади и статистически анализи на Евростат, Европейски форум за хората с увреждания, СЗО и Спешъл Олимпикс.

Анализът на тези документи позволи съпоставка между националната рамка и европейските стандарти за приобщаващ спорт.

Емпирично събиране на данни – онлайн анкетно проучване

- Цел и обхват - за да се получи реална и съвременна представа за практическото прилагане на адаптирани спортни програми в различни държави, Бадминтон клуб „Ракет Спийд“ разработи и проведе онлайн анкетно проучване на тема: „Адаптирани спортни програми в ЕС“. Целта на анкетата е да се събере информация от треньори, спортни организации, центрове и експерти от ЕС относно: текущите предизвикателства при прилагането на адаптирани спортни програми; идентифицирането на успешни практики в обучението и адаптираната подготовка, със специален фокус върху бадминтона като средство за приобщаване на деца и младежи със специални потребности; предложения и идеи за подобряване на достъпа до спорт и за усъвършенстване на методологичните подходи.
- Метод на провеждане - анкетата е проведена онлайн, чрез формуляр, структуриран в платформата Google Forms, достъпен на два езика – английски и български, за да бъде осигурена широка достъпност за всички партньори и участници. Въпросникът съдържа както затворени въпроси (с цел количествен анализ), така и отворени въпроси (за събиране на качествени данни, описващи добри практики и конкретни примери).
- Участници и обхват - в проучването са включени представители на спортни клубове, треньори, учители по физическо възпитание, експерти по адаптиран спорт и представители на неправителствени организации, работещи в сферата на

приобщаването чрез спорт. Участниците са от различни държави в ЕС, като акцентът е поставен върху България, Италия и Гърция – партньорските страни по проекта SPECIALRACKET.

- Обработка на данните - събраните данни се обработват чрез дескриптивен и сравнителен анализ, като резултатите са групирани по основни теми: текущи пропуски и предизвикателства; добри практики и примери; предложения. Резултатите от анкетата впоследствие ще бъдат използвани и за разработването на тренировъчна програма и наръчник за родители в рамките на проекта SPECIALRACKET.

Валидиране на информацията

В допълнение към анкетното проучване, Бадминтон клуб „Ракет Спийд“ осъществи:

- качествени интервюта с треньори и експерти по адаптиран спорт;
- наблюдение и анализ на тренировъчни практики в рамките на клубната дейност;
- обратна връзка от партньорите (APS ASD Margherita Sport e Vita – Италия и Hellenic Powerlifting Association – Гърция) за потвърждаване на достоверността и приложимостта на изводите.

Комбинирането на тези методи позволява по-пълно разбиране на контекста, нуждите и потенциала на адаптирания бадминтон като инструмент за приобщаване.

Методологията, приложена от Бадминтон клуб „Ракет Спийд“, осигурява цялостен и многоизмерен подход към изследването на адаптираните спортни програми.

Чрез съчетаването на документален анализ, онлайн анкетно проучване и качествени методи, е постигната висока степен на валидност, представителност и аналитична дълбочина на резултатите.

Тези резултати служат като основа за разработването на ефективни обучителни и методологични инструменти в подкрепа на треньори, родители и организации, ангажирани с адаптирания спорт за деца и младежи със специални потребности.

Специфики на приложената методология от APS ASD MARGHERITA SPORT E VITA (ИТАЛИЯ)

В рамките на изследването „Проучване на инструменти и програми за адаптирана спортна подготовка за деца и младежи със специални потребности“ италианската партньорска организация APS ASD Margherita Sport e Vita (MSV) прилага комбиниран методологичен подход за събиране и анализ на данни, който включва анализ на документи, политически рамки и стратегии, както и участие в емпирично анкетно проучване, проведено в рамките на проекта SPECIALRACKET.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Общ подход и цели на методологията

Целта на приложената от APS ASD Margherita Sport e Vita (MSV) методология е да осигури достоверна, актуална и приложима база от данни за нормативната база в Италия, относима към развитието на адаптираните спортни програми в Италия, с особен акцент върху бадминтона като инструмент за социално включване на деца и младежи със специални потребности, както и да осигури систематизирана информация за добри практики в сферата на адаптиран спорт.

Основните задачи на екипа от MSV са:

- да идентифицира национални и местни политики, законови рамки и инициативи, които подпомагат развитието на адаптирания спорт в Италия;
- да анализира институционалните и организационните механизми, чрез които се насърчава достъпът на лица със специални потребности до спорт;
- да събере първична информация относно предизвикателствата, възможностите и успешните модели при прилагането на адаптирани спортни програми;
- да сподели европейски и международен опит и добри практики, които могат да бъдат приложени в транснационален и национален контекст.

Документален анализ и преглед на източници:

- Национални източници: екипът на APS ASD Margherita Sport e Vita (MSV) извършва задълбочен анализ на основните законодателни и стратегически документи в Италия, регулиращи достъпа до спорт за хора с увреждания и развитието на адаптирани спортни програми. Сред основните проучени документи са: Закон No. 104/1992 – „Рамков закон за подпомагане, социална интеграция и права на хората с увреждания“, който дефинира принципите на социалното включване, достъпа до образование, спорт и култура; Закон 18/2009 - Ратифициране на Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на хората с увреждания; Закон 67/2006 - Правила за защита на хората с увреждания и за насърчаване на тяхната автономност; Decreto Legislativo 36/2021 – реформата в спорта, която актуализира организационните и управленските механизми в италианската спортна система, включително по отношение на достъпа за хора с увреждания; Национален план за действие за хората с увреждания – стратегически документ, включващ мерки за насърчаване на физическата активност и спорта за хора с увреждания; Италиански параолимпийски комитет (Comitato Italiano Paralimpico – CIP) нормативни документи и ръководства за развитието на параспортове и адаптирани дисциплини в страната..
- Европейски и международни източници: в допълнение към националните материали, италианският екип анализира и редица европейски и международни документи, включително: Стратегия на ЕС за правата на хората с увреждания

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

2021–2030 г.; Работен план на ЕС за спорта 2024–2027 г.; Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания; Международна харта на ЮНЕСКО за физическо възпитание, физическа активност и спорт; Глобален план за действие на СЗО относно физическата активност 2018–2030 г.

Участие в анкетното проучване „Адаптирани спортни програми в ЕС“

APS ASD Margherita Sport e Vita активно участва в онлайн анкетното проучване, инициирано от координатора Бадминтон клуб „Ракет Спийд“ (България), озаглавено „Адаптирани спортни програми в ЕС“, като разпространи информация сред за проучването сред своята партньорска мрежа.

Приложената методология от APS ASD Margherita Sport e Vita се отличава с структуриран, аналитичен и емпирично обоснован подход към събирането на данни. Комбинацията от документален анализ и участие в онлайн анкетното проучване осигурява надеждни и представителни данни за състоянието и развитието на адаптирания спорт в Италия, както и ценна информация за транснационалното съпоставяне между партньорите. Чрез тази работа MSV допринася за по-доброто разбиране на предизвикателствата, ресурсите и потенциала на адаптирания бадминтон и за изграждането на устойчива методологична основа за бъдещите дейности по проекта SPECIALRACKET.

Специфики на приложената методология от ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU (ГЪРЦИЯ)

В рамките на изследването „Проучване на инструменти и програми за адаптирана спортна подготовка за деца и младежи със специални потребности“ гръцката партньорска организация ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU (Hellenic Powerlifting Association – HPA) комбиниран методологичен подход за събиране и анализ на данни, който включва анализ на документи, политически рамки и стратегии, както и участие в емпирично анкетно проучване, проведено в рамките на проекта SPECIALRACKET.

Общ подход и цели на методологията

Целта на приложената от ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU методология е да осигури достоверна, актуална и приложима база от данни за нормативната база в Гърция, относима към развитието на адаптираните спортни програми в Гърция, с особен акцент върху бадминтона като инструмент за социално включване на деца и младежи със специални потребности, както и да осигури систематизирана информация за европейските и международни политики в сферата на адаптиран спорт.

Основните задачи на екипа от HPA са:

- да идентифицира национални и местни политики, законови рамки и инициативи, които подпомагат развитието на адаптирания спорт в Гърция;

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- да анализира институционалните и организационните механизми, чрез които се насърчава достъпът на лица със специални потребности до спорт;
- да събере първична информация относно европейски и международен политики за адаптиран спорт, които могат да бъдат приложени в транснационален и национален контекст.

Документален анализ и преглед на източници:

Този преглед се основава на цялостен и систематичен анализ на академична литература, публикувана между 2000 и 2023 г., фокусирана върху спортни и физическа активност, предназначени за деца и юноши със специални нужди. Рецензирани статии, научни книги и политически доклади са извлечени от реномирани електронни бази данни като PubMed, Scopus и Google Scholar, като е използвана комбинация от ключови думи и булеви оператори. Търсените термини включват „спортни тренировки за специални нужди“, „адаптивни спортни програми“, „приобщаващо физическо възпитание“ и „роли на бенефициентите в спорта за хора с увреждания“. Този умишлен подбор на търсени термини има за цел да обхване не само формалните протоколи за обучение, но и по-широките психосоциални и развойни последици от приобщаващото участие в спорт.

Общо десет емпирични проучвания бяха избрани след строг процес на скрининг, който включваше прегледи на заглавия и резюмета, оценки на пълния текст и кръстосано препращане на цитати. Критериите за включване бяха внимателно дефинирани, за да се гарантира релевантността, методологичната цялост и приложимостта на проучванията: (1) всяко проучване включва участници с документирани физически, интелектуални или развойни увреждания на възраст между 5 и 20 години; (2) интервенцията е била изрично базирана на спорт или движение; (3) резултатите са били докладвани по отношение на двигателни умения, психосоциално развитие, социално включване или участие на заинтересованите страни; и (4) методологията на изследването е била ясно очертана и рецензирана. Изследванията, които не отговарят на тези критерии – като теоретични прегледи, коментари или такива, на които липсват емпирични данни – са били изключени.

За да се подобри надеждността и вътрешната валидност на прегледа, всяко проучване е преминало през структурирана оценка на качеството, използвайки Инструмента за оценка на смесени методи (MMAT) и адаптирани контролни списъци от Програмата за умения за критична оценка (CASP). Оценени са критерии като яснота на изследователските въпроси, уместност на методологичния дизайн, методи за вземане на проби и надеждност на анализа на данните. Освен това е поставен акцент върху етичната прозрачност на всяко проучване – дали е получено информирано съгласие, дали правата и достойнството на участниците са били защитени и дали е осигурено етично одобрение от съответните съвети. Тази стъпка е била от основно значение за гарантиране, че проучванията не само

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

допринасят за научни прозрения, но и спазват най-високите стандарти на етиката на изследванията с хора.

За да се синтезират данните от избраните проучвания, беше възприет подход на тематичен анализ. Първоначално данните бяха извлечени в обобщени таблици и бяха идентифицирани повтарящи се модели или категории в проучванията. След това тези теми бяха групирани в по-широки концептуални области – като физическа компетентност, психосоциално благополучие, стратегии за приобщаване, роли на заинтересованите страни и структурни бариери – за да се изгради съгласуван наратив. Този тематичен синтез позволи интегрирането както на качествени прозрения (напр. интервюта, разкази на учители и родители), така и на количествени констатации (напр. резултати преди и след теста, статистическа значимост), като по този начин позволи многоизмерно разбиране за това как адаптивните спортни интервенции функционират на практика. Процесът на синтез беше итеративен, като изследователят преразглеждаше данните на множество етапи, за да осигури последователност, дълбочина и аналитична съгласуваност.

Ролята на изследователя в този процес не беше просто административна или техническа, а интерпретативна и рефлективна. Признавайки разнообразието и сложността, присъщи на преживяванията на децата със специални нужди, са взети мерки да се избегнат ограничаващи обобщения. Вместо това, вниманието беше обърнато на уникалните контекстуални характеристики на всяко проучване – културна среда, видове увреждания, възрастови групи, продължителност на програмите – и как те повлияха на резултатите. Изследователят също така се е ангажирал с писане на рефлексивни бележки, за да документира предположения, нововъзникващи прозрения и потенциални отклонения по време на интерпретацията на данните. Тази рефлексивна позиция е повишила прозрачността и е помогнала за запазване на автентичността на оригиналните гласове и преживявания, представени в литературата.

Въпреки методологичната строгост, по време на процеса на преглед се появиха няколко предизвикателства. Основно ограничение беше хетерогенността на резултатите в различните проучвания, което затрудняваше преките сравнения. Освен това, размерите на извадките често бяха малки и малко проучвания включваха дългосрочни проследявания, което повдигаше въпроси относно устойчивостта на наблюдаваните ползи. Имаше и забележителна липса на рандомизирани контролирани проучвания (РКИ), които биха засилили причинно-следствените изводи. Въпреки това, прегледаните проучвания колективно предлагат ценни доказателства за това как адаптивните спортове могат да подобрят както физическото, така и психосоциалното развитие при деца с увреждания, като същевременно подчертават системните бариери, които трябва да бъдат преодолени чрез политика, инфраструктура и интердисциплинарно сътрудничество.

Таблица 1. Преглед на констатациите

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Проучване	Фокус	Ключови констатации
Shields et al. (2012)	Ползи от участието в спортни дейности	Подобрени двигателни умения, самочувствие и социално взаимодействие
Murphy & Carbone (2008)	Приобщаващи спортни програми	Намалена стигма и засилено чувство за принадлежност
Winnick & Porretta (2016)	Модификации за адаптиран спорт	Ефективност при адаптиране към разнообразни способности
Golubović et al. (2012)	Технологично подпомогнати инструменти	Повишена ангажираност и наблюдение на напредъка
Block & Obrusnikova (2007)	Приобщаващо физическо възпитание	Успешна интеграция в общообразователните класове
King et al. (2006)	Ролята на родителите	Емоционалната подкрепа и застъпничество са от решаващо значение
Cregan et al. (2007)	Треньорски стратегии	Индивидуалните планове и позитивната среда са от съществено значение
Haegele & Sutherland (2015)	Участие на преподавателите	Сътрудничеството повишава ефективността на програмата
Darcy & Dowse (2013)	Разработване на политики	Политиките насърчават достъпността и финансирането
Shapiro & Martin (2010)	Пречки пред прилагането	Финансирането, обучението и достъпът са основни предизвикателства

Прегледаните проучвания подчертават значението на персонализираните модули и инструменти за спортно обучение за деца и младежи със специални нужди. Адаптивните спортни програми и технологично подпомогнатите инструменти са показали обещаващи резултати в подобряването на участието и резултатите. Успехът на тези инициативи обаче

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

зависи до голяма степен от активното участие на бенефициентите, включително родители, треньори, преподаватели и политици. Справянето с предизвикателства като финансиране и обучение е от решаващо значение за мащабирането на тези програми и осигуряването на тяхната устойчивост.

Участие в анкетното проучване „Адаптирани спортни програми в ЕС“

ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU активно участва в онлайн анкетното проучване, инициирано от координатора Бадминтон клуб „Ракет Спийд“ (България), озаглавено „Adapted Sports Training Programs in the EU“, като разпространи информация сред за проучването сред своята партньорска мрежа.

Методологията, приложена от ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU (Гърция), се характеризира със задълбочен аналитичен подход, базиран на синтеза между нормативен анализ, анкетно проучване и практическо познание от спортната практика.

Събраните и анализирани данни отразяват реалните нужди и предизвикателства пред развитието на адаптиран спорт в Гърция и подчертават положителния принос на бадминтона като достъпен и приобщаващ спорт за деца и младежи със специални потребности.

По този начин HPA допринася съществено за формирането на транснационална база от знания, необходима за създаването на иновативни инструменти и обучителни програми по проекта SPECIALRACKET.

3.2. Подход на анализа: Тематично категоризиране на констатациите за идентифициране на общи черти и специфични адаптации.

Аналитичният подход, приложен в настоящото изследване, се основава на тематично категоризиране, което позволява систематизиране, сравнение и интерпретация на събраните данни от различни източници – национални документи, анкетни резултати, интервюта и примери за добри практики.

Този подход е избран с цел да се осигури структуриран, но гъвкав аналитичен модел, който позволява както идентифициране на повтарящи се закономерности и тенденции (общи характеристики), така и откроряване на уникални специфики и адаптации в контекста на отделните държави партньори – България, Италия и Гърция.

Основна аналитична рамка

Подходът на тематично категоризиране се основава на комбинация от индуктивен и дедуктивен анализ:

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Индуктивният анализ позволява извеждането на теми и категории, възникнали естествено от самите данни – например нововъзникнали подходи, специфични предизвикателства или иновативни практики, които не са били предварително дефинирани;
- Дедуктивният анализ се базира на вече определени теоретични и политически рамки (напр. стратегии на ЕС, национални програми и дефиниции на адаптиран спорт), които служат като референтна структура за класифициране на констатациите.

Така комбинираният подход гарантира емпирична обоснованост и съответствие с политико-стратегическия контекст на изследването.

Етапи на анализа

Анализът на събраните данни преминава през няколко последователни етапа:

- Обработка на данните - всички събрани източници (законови текстове, политики, анкетни отговори, описания на добри практики и интервюта) са качествено обработени с цел идентифициране на ключовите понятия, повтарящи се идеи и значими фрази (напр. приобщаване, адаптация на обучението, достъпност, бариери, квалификация на треньорите), които са групирани по тематични направления, за да се открояят общи тенденции между държавите партньори.
- Идентифициране на основни тематични категории - въз основа на обработката са обособени основни аналитични категории, включително:

- Политически и правни рамки – степен на съответствие с европейските и национални документи за приобщаващ спорт;
- Обучителни подходи и методологии – използвани техники, адаптации и педагогически стратегии;
- Институционална подкрепа и координация – ролята на спортните структури, училищата и неправителствените организации;
- Квалификация и обучение на треньорите – достъп до професионално развитие и знания по адаптиран спорт;
- Участие и мотивация на децата и младежите – фактори, които влияят на активното включване в спортни дейности;
- Добри практики и иновации – модели на успешно прилагане на адаптиран бадминтон;
- Предизвикателства и пропуски – бариери, липса на ресурси, нормативни ограничения и др.

Идентифициране на общи черти и специфични адаптации

След категоризацията на данните е извършен сравнителен анализ с цел:

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- да се идентифицират общи тенденции, споделени между партньорите (например сходни административни пречки, нужда от обучение на треньори, липса на специализирана инфраструктура и др.);
- да се открояят уникални национални адаптации, произтичащи от културния, социалния и институционалния контекст на всяка държава – например успешни модели на интеграция в училищата в Италия, добри практики на междуинституционално партньорство в Гърция или локални проекти за приобщаващ спорт в България.

В целия процес на анализ са спазени основни научни и етични принципи, включително: обективност и прозрачност – всички изводи са базирани на проверими и надеждни източници; сравнимост – данните от различните държави са обработени по единна аналитична рамка, за да се гарантира консистентност; съчетаване на различни видове данни (документален, анкетен и качествен материал) за повишаване на надеждността; при интерпретацията на данните се вземат предвид социалните, културните и икономическите условия в съответните държави.

4. Преглед на националните правни рамки

4.1 България

Дефиниция: „деца и младежи със специални потребности“

Под „деца и младежи със специални потребности“ в контекста на адаптирания спорт разбираме две припокриващи се, но различни по правен и практичен смисъл групи:

- деца/младежи с увреждания — лица под 18 г. (деца) или младежи (до 25/29 г. в зависимост от нормативната рамка), на които е установено трайно или временно увреждане по медицински/експертен ред; статутът и правата им се уреждат основно чрез Закона за хората с увреждания (и свързани разпоредби).
- деца/ученици със специални образователни потребности (СОП) — образователен термин, използван в Закона за предучилищното и училищното образование и свързаните наредби; обхваща деца/ученици, които поради физически, сензорни, когнитивни или поведенчески особености имат нужда от специализирана педагогическа подкрепа и адаптации в учебния процес (включително и при физическото възпитание).

Тези понятия са формално дефинирани в:

- Закон за хората с увреждания (регламентира статута, правата и видовете подкрепа за хора с увреждания; съдържа и принципи за индивидуална оценка на потребностите).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Закон за предучилищното и училищното образование и свързаните наредби (напр. Наредба №1/2009 за обучението на деца/ученици със специални образователни потребности) — където е официално застъпен терминът „специални образователни потребности“ и се уреждат образователни механизми (подкрепа, ресурсни учители, екипи за подкрепа и т.н.).
- Закон за закрила на детето — дефинира „дете“ и принципите за закрила (важно при разглеждане на мерки, целящи физическото и социалното развитие на децата, включително спортни форми на подкрепа).

В практиката и в много проектни документи (Erazym+, програми за приобщаващи спортни активности и т.н.) терминологията „деца и младежи със специални потребности“ често се използва по-широко и включва както лица с формално установени увреждания (по медицински/експертен ред), така и деца/младежи с диагностицирани специални образователни потребности. За правни последици и достъп до услуги обаче е важно кое от дефинираните в законите понятия се прилага — това определя механизмите за подкрепа, финансирането и отговорностите на институциите.

Преглед на националните закони, политики и програми на България, подкрепящи приобщаващия спорт и адаптирания спорт

ЗАКОН ЗА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА в сила от 2019 г. — обща рамка и конкретни разпоредби, релевантни за хора с увреждания

- Законът задава принципите на спортната политика: публичност, взаимодействие между държавни и местни органи, свободен избор, равни възможности за достъп до физическа активност и недопускане на дискриминация. Тези общи принципи дават правна база за политики и практики, които трябва да осигурят приобщаващ достъп до спорт за хора с увреждания.
- Конкретно: в чл. 5 (периметър на държавната политика) законът включва задължение за „осигуряване на достъп на хората с увреждания до спортните обекти – държавна собственост“; по същия начин чл. 6 задължава общините да осигуряват достъп до общинска собственост. Това е пряка законова разпоредба, която прави инфраструктурния достъп (сгради, салони, съоръжения) ангажимент на държавата и общините.
- Поставя се и институционалната рамка: Министерството на младежта и спорта разработва национални стратегии и програми (Национална стратегия и Национална програма) и утвърждава програми в тяхното изпълнение — което е инструмент за финансиране, обучение на треньори, специални мерки и т.н. (чл.5–8).

Анализ по отношение на адаптиран бадминтон: ЗФВС дава легитимна основа за финансиране и организационно подпомагане на адаптирани спортни програми (чрез

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

национални програми и утвърдени схеми). В практиката това означава, че проекти за адаптиран бадминтон могат да бъдат структурирани като дейности, които кандидатстват по национални програми на министерството или да търсят общинско съдействие за използване/адаптиране на спортни съоръжения.

ЗАКОН ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ в сила от 2004 г.— права, подкрепа и индивидуална оценка

- Законът формализира права и видове подкрепа за хора с увреждания: индивидуална оценка на потребностите, различни форми на подкрепа (социални услуги, компенсации, помощни средства и др.) и механизми за осигуряване на интеграция в обществото.
- От значение за адаптирания спорт са разпоредбите, които дават право на достъп до услуги и подпомагане (например транспортни решения, достъп до инфраструктура, предоставяне на помощни средства и др.), както и институционалния механизъм (дирекция в специализираната администрация на Министерството на труда и социалната политика и Агенцията за хората с увреждания, които следят/координират подкрепата).

Анализ по отношение на адаптиран бадминтон: Наличието на индивидуална оценка и право на подкрепа означава, че част от нуждите за участието в спорт (напр. придружител/инструктор, адаптирано оборудване, транспорт) могат да бъдат аргументирани в рамките на тези социални услуги/подкрепи. В същото време законът не заменя специализираните спортни програми, а осигурява социалната рамка (право на подкрепа), която може да улесни участието.

ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ в сила от 2016 г. (и свързаните наредби) — „специални образователни потребности“, подкрепа и физическо възпитание

- Законът дава легална дефиниция и рамка за работа с деца/ученици със специални образователни потребности (СОП) — включително форми на подкрепа (учителска/ресурсна подкрепа, екипи за подкрепа, центрове за подкрепа за личностно развитие) и възможности за адаптиране на учебни програми, среда и оценяване.
- Наредби и методически указания определят стандарти за физическата среда (вкл. достъпност на училищни спортни съоръжения) и за съдържание/адаптация на учебните планове, включително на часовете по физическо възпитание, когато има ученици със СОП.

Анализ по отношение на адаптиран бадминтон: Училищната среда е ключова за ранно приобщаване — часовете по физическо възпитание и извънкласните спортни дейности са място, където адаптирани методики (лесно адаптивен бадминтон, игри и упражнения) могат да бъдат внедрени. Съществува правна възможност за образование и спортни

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

сесии с адаптации за ученици със СОП, но тя зависи от ресурсите (обучени педагози/треньори, адаптирани съоръжения и т.н.).

ЗАКОН ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО в сила от 2003 г.

- Дефинира „дете“ и основните принципи за закрила, включително правото на равен достъп до развитие, образование и услуги, които осигуряват защита и пълноценно развитие. Тези принципи подкрепят мерки за приобщаващи спортни дейности за деца с увреждания/специални потребности.

ЗАКОН ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ в сила от 2020 г.

- Законът за социалните услуги дефинира механизми за предоставяне и финансиране на социални услуги, които могат да включват и услуги, свързани с транспорта, придружаването и дневните центрове — всички тези услуги улесняват включването на деца/младежи с увреждания в спортни и социални дейности.

ЗАКОН ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ в сила от 1999 г.

- Законът за социално подпомагане урежда социални помощи (напр. месечни помощи за деца с трайни увреждания), които индиректно подпомагат възможността на семействата да осигурят участие в спортни програми.

ЗАКОН ЗА ЗДРАВЕТО в сила от 2005 г.

- Законът за здравето и медицинските стандарти уреждат експертизата за установяване на увреждане и рехабилитационни услуги (важно за категорията „дете с трайно увреждане“ и за рехабилитационни/физкултурни програми).

Социалните и здравните закони не регулират спорта пряко, но осигуряват социално-медицинската рамка (компенсации, услуги, рехабилитация), чрез която семействата и участниците могат да получат подкрепа за участие в адаптирани спортни дейности.

Преглед и анализ на ключови национални стратегически и планови документи, подкрепящи приобщаващия спорт и адаптирания спорт

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ 2021–2030 (И ПЛАНОВЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ)

Стратегията задава дългосрочни приоритети за интеграция на хората с увреждания в обществото — включително мерки за достъпност, здравни и социални услуги, образование и трудова заетост. В документа се предвиждат и планове за действие (2021–2022, 2023–2024 и др.) за осигуряване на конкретни мерки и бюджети. Изпълнението на стратегията цели да допринесе за създаването на по-добри условия и възможности на хората с увреждания да упражняват правата си и да участват в отделните сфери на обществения живот, равноправно с останалите български граждани. Приоритет 5 на стратегията е

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

насочен към ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УЧАСТИЕ В КУЛТУРНИЯ ЖИВОТ, В СПОРТА И ПРЕКАРВАНЕ НА СВОБОДНОТО ВРЕМЕ. Сред предвидените мерки са: Осигуряване на условия и възможности за включване на хората с увреждания за участие в спортни занимания в свободното им време с оглед подобряване на физическата им активност, социална интеграция и рехабилитация; Осигуряване на условия и възможности за подготовка и участие на хора с увреждания в спортни състезания и прояви; Осигуряване на достъпна среда в спортните обекти; Осигуряване на условия и възможности за участие на ученици със специални образователни потребности в спортни състезания; Осигуряване на достъп до спортни обекти и съоръжения за хора с увреждания, в т.ч. изграждане и обновяване; Подкрепа на спортните организации в страната с цел разширяване на обхвата на хората с увреждания, включени във физическа активност и практикуване на спорт с оглед подобряване физическата им дееспособност, изява, пълноценно използване на свободното време и социалната им интеграция; Стимулиране на неправителствения сектор за създаване на условия за социално приобщаване чрез култура и спорт на хората с увреждания.

Стратегията формулира принципи и направления, които подкрепят достъпа до спорт, социалното включване и физическото активиране на хора с увреждания — ползотворна рамка за проекти, насочени към адаптирани спортни програми и обучение на специалисти. Ако едно действие (например адаптиран бадминтон за деца/младежи с увреждания) се вписва в целите за подобряване на достъпа и социалната интеграция, то може да бъде аргументирано и подкрепено в рамките на изпълнението на стратегията.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА (2012–2022; ПРОДЪЛЖЕНИЯ/НОВИ ПРОГРАМИ)

Стратегията (и съответните Национални програми) определят приоритетите в областта на спорта — включително спорт за всички, детско-юношески спорт, развитие на инфраструктура, обучение на кадри и др. В самия закон (ЗФВС) националната стратегия е 12-годишен документ приет от Народното събрание/Министерски съвет.

В рамките на националната програма и подпрограми (например „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, „Програма за развитие на спорта за всички/BULFAR“ и др.) могат да се предвиждат конкретни мерки за адаптирани спортни инициативи, инфраструктура и обучение на треньори. Националните програми също така определят бюджетни линии и процедури за подбор на проекти.

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ (ПРИМЕРИ И КАКВО ФИНАНСИРАТ)

- „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“ (пример: 2020 г.) - програма, целяща подпомагане на дейности на лицензирани спортни федерации, свързани с адаптираната физическа активност и практикуване на спорт от хората

с увреждания (разширяване на обхвата, видове спорт, увеличаване броя на участниците). Това включва възможности за финансиране на проекти на федерации и клубове, обучения, оборудване и организиране на спортни дейности.

- Национална програма за споделено финансиране на инвестиционни спортни проекти (одобрена 18.10.2023) – програма, целяща реновиране/инвестиции в държавни и общински спортни обекти; това е важен инструмент за подобряване на достъпността на физическата среда. Такива инвестиции могат да съдействат пряко за адаптиране на салони и съоръжения (рампи, достъп, подходящ под/оборудване) за деца/младежи с увреждания.
- Програми за масов спорт и „Спортът – начин на живот“; програми за младежта (национални програми 2021–2025 и др.) - Тези програми съдържат бюджетни линии за масови инициативи, училищни/младежки дейности и подкрепа за местни клубове; често имат отделни конкурси, които могат да бъдат използвани за адаптирани дейности и интеграция; насочени са към уязвими групи младежи и насърчават тяхното включване в планираните от бенефициерите проекти.

На практика съчетанието от програми (специализираната програма за хора с увреждания, национални програми за масов спорт, програми за инфраструктура) предоставя възможности за финансиране на елементи, критични за адаптирания спорт: оборудване, обучение на треньори, реновация/адаптация на съоръжения и организация на специализирани сесии. Ограничение често е административният капацитет и приоритетите при подбор на проекти.

Финансиращи инструменти (ЕС и трансгранични програми), достъпни за България — какво финансират в областта на приобщаващия/адаптирания спорт

Еразъм+ (Спорт)

Какво финансира: Еразъм+ (модул „Спорт“) подкрепя транснационални проекти за приобщаване, капацитетно развитие, обмен на добри практики и обучения (включително адаптирани спортни практики, обучение на треньори и транснационални семинари). Това е ключов европейски инструмент за създаване на транснационални тренировъчни програми, ръководства и обмен на добри практики в адаптирания спорт.

Европейски структурни и инвестиционни фондове (Европейски Социален Фонд / Оперативна Програма Развитие на Човешките Ресурси и др.)

Какво финансират: Програмите на ЕС за социално включване (напр. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ / ЕСФ) финансират мерки, насочени към социална интеграция, обучения, капацитетно развитие и рехабилитация — част от тези мерки могат да покриват дейности за младежи/хора с увреждания, включително спортно-образователни проекти и обучение на кадри.

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

INTERREG (ПРОГРАМИ ЗА ТРАНСГРАНИЧНО И РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО)

Какво финансират: Примери сочат, че Interreg програми са финансирали проекти за обновяване на спортни бази, доставяне на оборудване и организиране на съвместни дейности в трансгранични региони (напр. проекти, включващи ремонт на обекти и доставяне на оборудване за деца с увреждания). Такива проекти са релевантни за финансиране на инфраструктурни мерки, които подпомагат приобщаващия спорт.

Комбинирането на национални програми (за инфраструктура и развитие на спорта) с европейски инструменти (Еразъм+ за капацитет и обмен; ЕСФ за социална интеграция; Interreg за инфраструктура в трансгранични региони) предоставя широк набор от възможности за финансиране на цялостни пакети: адаптиране на обекти + обучение на треньори + пилотни тренировъчни програми + трансфер на добри практики.

Ключови институции и организации в България, насърчаващи спорта за деца и младежи със специални нужди

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА (ММС)

Министерството на младежта и спорта е централен държавен орган, отговорен за формулиране и координиране на държавната политика в областта на младежта и спорта, разработване и изпълнение на национални стратегии и програми, финансиране на спортни федерации и проекти, управление на национални програми за спортна инфраструктура и развитие. В контекста на приобщаващия и адаптиран спорт ММС има ключови функции: определяне на приоритетни политики (напр. програми „спорт за всички“, програми за хора с увреждания), изграждане/поддържане на механизми за субсидиране на федерации и клубове, администриране на конкурси за проектно финансиране и координиране с местните власти относно използване и адаптация на спортни обекти.

Основни дейности, свързани с адаптирания спорт: управление на национални програми и конкурси, финансиране на федерации и инициативи, насърчаване на обучението на кадри (курсове, семинари), политики за достъпност на спортните обекти.

Уеб: http://mpes.government.bg/

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА (МТСП)

МТСП отговаря за държавната политика в областта на труда, социалната защита, социалните услуги и интеграцията на уязвими групи, включително хората с увреждания. В контекста на адаптирания спорт ролята на МТСП е свързана основно със социалните услуги и мерките за подкрепа (например транспортни и социални услуги, дневни центрове, грантове и програми), които подпомагат участието на деца и младежи със специални

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

нужди в спортни и социални дейности. МТСП е също така партньор в изпълнението на национални стратегии за хора с увреждания.

Основни дейности, свързани с адаптирания спорт: финансиране/координация на социални услуги и програми, участие в планиране на политики за интеграция, съвместни инициативи с ММС и Агенцията за хора с увреждания.

Уеб (англ.): https://www.mlsp.government.bg

Агенция за хората с увреждания (АХУ)

Агенцията за хората с увреждания е специализиран държавен орган (в структурата на МТСП), чиито основни функции включват координация и изпълнение на политиките за хората с увреждания, управление на регистри и информационни системи, разработване и прилагане на мерки за подпомагане и интеграция на хората с увреждания, както и управление на конкурси/програми, насочени към социално включване. АХУ често обявява конкурсни процедури и финансови възможности, част от които могат да финансират проекти за спорт и социална активност за хора с увреждания.

Основни дейности, свързани с адаптирания спорт: обяви за финансиране на инициативи в подкрепа на хора с увреждания; координация с общините и НПО; поддържане на регистри и практики за персонализирана подкрепа (индивидуални решения, услуги), които улесняват участието в спорт.

Уеб: https://ahu.mlsp.government.bg/

Министерство на здравеопазването (МЗ) — ролята в рехабилитацията и превенцията

Министерството на здравеопазването задава политики и стандартни практики в здравеопазването, рехабилитацията и физиотерапията. За децата и младежите със специални нужди МЗ има роля в определянето на стандарти за рехабилитация, здравни препоръки за физическа активност, механизми за компенсаторни средства и клинични практики, които могат да подпомогнат включването в адаптирани спортни занимания (напр. чрез рехабилитатори, кинезитерапевти и др.).

Дейности, свързани с адаптирания спорт: стандарти/препоръки за рехабилитация и физическа активност; регулация на професионалните компетентности (рехабилитатори, кинезитерапевти) важни за програми с медицинска подкрепа.

Уеб: https://www.mh.government.bg/

(Бележка: здравният пакет/услуги се комбинират с подкрепа от МТСП и АХУ при определяне на възможности за участие в спорт и рехабилитация.)

Национална спортна академия „Васил Левски“ (НСА)

Националната спортна академия е водещо висше учебно заведение в България в областта на спорта и физическото възпитание. НСА предоставя академично и професионално обучение (бакалавърски и магистърски програми), включително специалности и магистратури свързани с Адаптирана физическа активност / Адаптиран спорт и приобщаващо образование. Академията е ключов център за подготовка на специалисти (треньори, кинезитерапевти, адаптирани физкултурни педагози), научни изследвания, методическа подкрепа и разработване на учебни материали и стандарти.

Основни дейности, свързани с адаптирания спорт: образователни програми (магистратура „Адаптирана физическа активност и спорт“ и сродни), изследователски проекти, организиране на обучения/семинари за треньори, партньорства по национални и европейски проекти за приобщаващ спорт.

Уеб: https://www.nsa.bg/

Национална параолимпийска организация / Българска параолимпийска асоциация

Националната параолимпийска организация е официалната национална структура, която организира и координира параолимпийския спорт в страната, представляваща България пред Международния параолимпийски комитет (IPC). Тя подкрепя състезателния спорт за хора с физически и други увреждания, координира класификацията на спортисти, организира национални състезания и подготовка за международни турнири, работи с федерации и клубове за развитие на параспортове.

Основни дейности, свързани с адаптирания спорт: състезателни програми и национални отбори, развитие на параспортова инфраструктура, квалификация на треньори и съдии за параспорт, партньорства с ММС и спортни федерации.

Уеб: https://nationalparalympic.bg/;

Обща страница в IPC: https://www.paralympic.org/bulgaria

Спешъл Олимпикс България

Спешъл Олимпикс организира целогодишни тренировъчни програми и състезания за хора с интелектуални затруднения, включително младежи и деца. Организацията работи с училища, спортни клубове и доброволци за изграждане на постоянни секции и програми за физическа активност, обучава треньори и ментори, организира „Unified Sports“ инициативи (съвместно участие на хора с и без интелектуални увреждания). Спешъл Олимпикс е ключов партньор за социално включване чрез спорт и предлага доказани модели за адаптирани тренировъчни програми.

Уеб (страница на световната организация за България): https://www.specialolympics.org/programs/europe-eurasia/bulgaria

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Федерация за адаптирана физическа активност (ФАФА) България

Федерацията за адаптирана физическа активност (FAFA) е неправителствена структура, фокусирана върху популяризиране на адаптираната физическа активност и интеграция чрез спорт. Дейностите ѝ включват организиране на обучения, кампании за осведоменост, подкрепа за клубове/проекти, както и сътрудничество с академични институции и местни власти. FAFA работи за създаване на устойчиви практики и мрежи за приобщаващи спортни дейности.

Уеб: https://fapabbs.eu/

Асоциация за развитие на българския спорт (БУЛСПОРТ) и свързани инициативи (фондации и НПО)

АСОЦИАЦИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ СПОРТ е сдружение, което координира проекти и инициативи в сферата на спортното развитие, включително по теми за приобщаване и адаптирани спортове. Често участва в Еразъм+ и други проекти (например SMILE, BeActiveTogether), организира кампании, обучения и летни лагери за деца с увреждания и специалисти. БУЛСПОРТ осигурява организация и експертна подкрепа за реализирането на транснационални инициативи.

Уеб: https://en.bulsport.bg/

Български олимпийски комитет (БОК)

Българският олимпийски комитет е националната олимпийска структура, която координира олимпийските спортове, насърчава физическата активност и спортната култура в страната. В контекста на приобщаващия спорт БОК участва в кампании за „спорт за всички“, в партньорства с държавни институции и спортни федерации за подпомагане на инициативи, насочени към деца и младежи (включително подкрепа за специални проекти/фестивали за включване).

Уеб: https://bgolympic.org/

Бадминтон клуб Ракет Спийд

Бадминтон клуб „Ракет Спийд“ е сдружение с нестопанска цел в град София и е лицензиран клуб към Министерството на младежта и спорта и член на Българска федерация бадминтон. Клубът има и регистриран клон в община Елин Пелин и в община Горна Малина и успешно развива детско-юношеския спорт на територията на 3 общини в Софийска област. Бадминтон клуб "Ракет Спийд" развива Адаптиран Бадминтон за деца и младежи със синдром на Даун и други интелектуални затруднения и провежда редовен тренировъчен процес в град София с тази целева група.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Уеб: https://racketspeedbg.com/

Локални спортни клубове и федерации (напр. федерации по бадминтон, специализирани клубове)

Много от националните федерации (например Българска федерация по бадминтон) работят с клубове и местни инициативи за приобщаване; в партньорство с ММС/Параолимпийската организация/НПО те провеждат тренировки, семинари и приобщаващи събития. (Сайтове: национални федерации, локални клубове — проверими в регистъра на ММС/БОК).

Текущи пропуски и предизвикателства при прилагането на адаптирани обучителни програми в България

Въпреки наличието на правна и програмна рамка (закони, национални програми, европейски инструменти), практическото прилагане на адаптирани тренировъчни програми за деца и младежи със специални потребности в България среща системни предизвикателства: фрагментирано изпълнение, ограничено и непоследователно финансиране, недостиг на квалифицирани специалисти, инфраструктурни бариери, липса на системна оценка и данни, недостатъчна междусекторна координация и социални/културни бариери. Тези изводи са потвърдени както от национални документи и стратегии, така и от академични и практико-приложни изследвания.

Нерегулярно / фрагментирано прилагане на политиките (implementation gap)

На нормативно ниво България разполага с подходящи закони и стратегии, които формално предвиждат подкрепа за достъп на хора с увреждания до спорт и физическа активност. На практика обаче изпълнението е фрагментирано — мерките се разпределят нееднакво между региони и остават предимно проектно-базирани, без устойчиви механизми за продължителност. Това води до неравномерна наличност на адаптирани програми и услуги.

Например, Националната стратегия за хората с увреждания 2021–2030 формулира цел: „Създаване на условия за участие на хора с различни видове увреждания в спортни и младежки дейности ...“ — но последващите планове и ресурси за системно изпълнение остават предизвикателство.

Законът за физическото възпитание и спорта предвижда ангажимент за осигуряване на достъп, например: „осигуряване на достъп на хора с увреждания до държавни спортни съоръжения.“ (чл. 2/чл.14 и др.). Това е рамка — но прилагането на практика е непълно.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: разработване на

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

дългосрочни, държавно-осигурени програми с постоянни бюджетни линии (национално и местно ниво) и механизми за мониторинг на изпълнението по общини.

Недостатъчно и фрагментирано финансиране (Устойчивост на финансирането)

Финансовата подкрепа за адаптирани спортни програми често идва чрез временни проекти (Erasmus+, единични национални конкурси) или спорадични общински инициативи. Липсва устойчива, предвидима бюджетна линия, която да финансира постоянни тренировки, оборудване и заплащане/стимулиране на специалисти.

Например, съществуват национални програми („Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, програми за инфраструктура), но докладите, обобщенията и анализите за усвояване на фондовете посочват, че финансирането остава ограничено и конкуриращо се. Докладът „FURI – Fundamental Rights Violations in EU funds in Bulgaria“ отбелязва системни предизвикателства по управление и ефективно използване на европейски средства, което има отражение и върху финансирането на социални/приобщаващи проекти.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: въвеждане на държавни/механизми за многогодишно финансиране за адаптирани програми; създаване на фондове за оборудване и обучение; улесняване на достъпа до европейски програми чрез комбинирани пакети.

Липса на достатъчно обучени и сертифицирани треньори (Човешки ресурси)

Качественото прилагане на адаптирани тренировъчни програми изисква треньори, които имат специфична подготовка: разбират различните типове увреждания, знаят адаптационни методики, безопасност и работа в мултидисциплинарен екип (с рехабилитатори, педагози и родители). В България броят на треньорите с такива компетенции е ограничен; няма широко разпространени национални сертификационни модули за адаптиран спорт.

Академични анализи и публикации на Национална спортна академия и др. подчертават необходимостта от специализирани програми за подготовка на кадри и систематично обучение за приобщаващ педагогически и спортен подход.

Практически наблюдения и публикации на НПО и спортни федерации посочват липсата на стандартизирани сертификационни пътеки за треньори в адаптиран спорт, което затруднява прилагането и устойчивостта на добрите практики.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Разработване (в партньорство с НСА и/или други университети, които развиват катедра спорт, ММС и

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

международни експерти) на национални учебни модули и сертификационни курсове за адаптирани спортове; въвеждане на in-service обучения и стажове в центрове (Special Olympics, реабилитационни центрове).

Инфраструктурни бариери и достъпност (Съоръжения и оборудване)

Независимо че законодателството изрично предвижда осигуряване на достъп до държавни и общински спортни съоръжения, реалната физическа достъпност и адаптация (рампи, санитарни възли, подходящ под, място за придружители, адекватно оборудване) не е гарантирана във всички общини и училища. Това възпрепятства редовните тренировки и провеждането на включващи тренировъчни и спортно-учебни сесии.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Фокусирани инвестиции в адаптация на училищни и общински съоръжения; създаване на списък „приоритетни обекти“ за реновация с директна връзка към програми за адаптиран спорт.

Липса на надеждни данни, мониторинг и оценка (Данни, мониторинг и оценка)

Няма централизирана, систематично поддържана база данни за участниците в адаптирани спортни програми, броя на постоянните секции, квалификацията на треньорите и измерими резултати (физическо, социално, образователно въздействие). Това затруднява оценката на ефектите и аргументирането за устойчиво финансиране.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Създаване на национален регистър/информационна система за адаптирани спортни програми (управляван от ММС/АХУ), с ключови индикатори за участие, качество и резултати.

Междусекторна координация и роли (Управление и координация)

Адаптираният спорт лежи на кръстопътя между спорта, социалната политика, образованието и здравеопазването. На практика се наблюдава слаба координация между ММС, МТСП/АХУ, МЗ и МОН/РУО — което води до припокриване, пропуски или неизползване на синергии (например рехабилитационни услуги + спортни сесии).

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Учредяване на междусекторен координационен механизъм (национален и регионален), който да синхронизира програми, финансиране и обучение (като пример — моделът, за който WHO и ЕС призовават за национални координационни механизми).

Културни/социални бариери и ниска осведоменост (Социална нагласа и информираност)

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Социалните предразсъдъци, липсата на информация сред родителите и общността и ниската видимост на адаптираните спортни възможности ограничават участието. Някои семейства не разполагат с информация или не са уверени, че спортът е безопасен и подходящ за детето им.

Изследвания и доклади (Спешъл Олимпикс България, БУЛСПОРТ и академични публикации) документират, че повишаването на осведомеността и показването на добри практики увеличава участието и подкрепата. Специално изследване за влияние на Спешъл Олимпикс в България показва положителни промени, но и ограничения в достъпа.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Кампании за информиране, демонстрационни събития (отворени дни), включване на „Unified Sports“ модели (Спешъл Олимпикс) и документиране/разпространение на успешни истории.

Непълно интегриране в образователната система (Училища и физическо възпитание)

Макар учебните планове и нормативът за обучение на деца със СОП да предвиждат адаптации, в практиката часовете по физическо възпитание често липсват ресурси и специфична методика. Това ограничава ранната интеграция и възможността децата да се включат в редовни спортни дейности.

Анализи на системата на образование и доклади на ЮНЕСКО показват, че интегрираната физическа активност е възможна, но изисква допълнителни ресурсни екипи и обучение на персонала.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Разработване и внедряване на адаптирани учебни материали за физическо възпитание, курсове за учители и интегрирани извънкласни програми в училищата.

Ограничени възможности за трудова реализация и интеграция в спортния сектор (Кариерни пътища)

Хората с увреждания са недостатъчно представени в спортния сектор (служители, треньори, администратори). Това ограничава възможностите за модели и ролеви примери, както и за устойчиво развитие на програмите. Европейски изследвания и анализи подчертават нуждата от политики за насърчаване на заетостта в сектора.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Политики и програми за насърчаване на заетостта на хора с увреждания в спортни организации (стажове, квоти, субсидирани работни места).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Липса на стандартизирани относими индикатори за качество и въздействие (Рамка за оценка)

Няма общ приет набор от индикатори (физическо, социално, психологическо въздействие), който да измерва ефектите на адаптираните тренировъчни програми и да подпомага сравнение между проекти и региони.

В тази връзка се дефинира конкретна препоръка за устойчиво развитие на адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности в България: Разработване на набор от ключови индикатори (KPI) — участие, честота на тренировки, физическо подобрение, социални резултати, задържане — и внедряването им чрез национален мониторинг.

Заключение — какво казват законите/стратегиите и как това се материализира за адаптирания спорт (ключови изводи)

Силната законова рамка и наличието на национални и европейски програми дават възможност за развитие на адаптирани спортни обучения в България. Основните пречки са в изпълнението — финансиране, човешки ресурси, инфраструктура, данни и координация. Решаването им изисква едновременно политическа воля, целево финансиране, капацитетно развитие и системна координация между министерствата, НПО и академичната общност.

- Правната база е налична и подкрепяща. Законите (ЗФВС, ЗХУ, образователното законодателство) и националните стратегии дават ясен легален и стратегически импулс за приобщаващ спорт и осигуряване на достъп до спортни услуги за хора с увреждания.
- Необходимо е съчетание от политики и финансиране. За да се превърнат принципите в устойчиви практики (например адаптирани бадминтон програми за деца/младежи със специални потребности) е нужно съчетаване на инфраструктурни инвестиции (инвестиционни програми), капацитетно развитие (обучение на треньори) и социална подкрепа (услуги и индивидуална подкрепа по ЗХУ).
- Европейските програми са ключов ресурс. Еразъм+, ЕСФ, ОП РЧР и Interreg предлагат механизми за финансиране на транснационални обучения, оборудване, адаптация на съоръжения и пилотни програми — съчетано с националните програми, това увеличава възможностите за реализация на адаптирани спортни инициативи.

Предложение за план за действие:

- Учредяване на национален координационен механизъм и регистър за адаптирани програми (ММС + АХУ + МТСП).
- Дългосрочно финансиране: национална бюджетна линия за адаптиран спорт.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Национална програма за сертификация и обучение на треньори (Университети + ММС).
- Приоритетна инвестиция в адаптация на училищни и общински съоръжения.
- Разработване на набор от KPI и внедряване на мониторингова система.

4.2 Италия

Преглед на националните закони, политики и програми в областта на информационните технологии, подкрепящи приобщаващия спорт и адаптирания спорт

В Италия включването и адаптирането на спорта за хора с увреждания се подкрепя от набор от закони, политики и програми, които целят да осигурят равни възможности и да насърчат активното участие в спорта. Ето преглед на основните разпоредби и инициативи:

Закон 104/1992 - Рамков закон за подпомагане, социална интеграция и права на хората с увреждания

Този закон е крайъгълният камък на политиките за приобщаване в Италия и установява правото на хората с увреждания да участват пълноценно в социалния живот, включително спорта. Въпреки че не се фокусира изключително върху спорта, той предоставя рамка от права, която се простира и в тази област.

Закон 18/2009 - Ратифициране на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания

Този закон ратифицира Конвенцията на ООН, която установява правото на приобщаване на хората с увреждания във всички аспекти на социалния живот, включително спорта. По-специално, член 30 от Конвенцията подчертава значението на насърчаването на участието в културни, развлекателни и спортни дейности на равни начала.

Програма „Sport e Salute“

„Sport e Salute“ е публична институция, която работи в тясно сътрудничество с CONI и Министерството на здравеопазването за насърчаване на спортното приобщаване. Въпреки че не се фокусира изключително върху използването на технологии, програмата подкрепя инициативи, които биха могли да включват достъпност чрез технологични инструменти, като например помощни устройства за спортисти с увреждания или цифрови платформи за приобщаване.

Приобщаващи и адаптирани спортни проекти

Много местни власти и организации с нестопанска цел изпълняват специфични проекти за приобщаващи спортове, като баскетбол в инвалидни колички, волейбол в седнало положение или футбол за ампутирани, често с подкрепата на национални или европейски

фондове. Инициативите включват курсове за обучение на треньори и доброволци, както и създаване на достъпни съоръжения.

Закон 67/2006 - Правила за защита на хората с увреждания и за насърчаване на тяхната автономност

Този закон насърчава социалното приобщаване на хората с увреждания, като насърчава достъпа до спортни съоръжения и събития. Той предвижда мерки, които подобряват физическата и социалната достъпност, като насърчава спортните федерации да организират събития с участието на спортисти с увреждания.

Спортен фонд (бюджетен закон и публично финансиране)

Всяка година чрез бюджетните закони се предоставят специфични средства за насърчаване на спорта и физическите дейности, като част от тях е предназначена по-специално за хора с увреждания. Финансирането може да бъде разпределено за програми за спортно приобщаване в училища, спортни клубове и местни администрации.

Параолимпийски игри и федерации по адаптиран спорт

Италианските федерации по спорт за хора с увреждания (като Италианската федерация по параолимпийски и експериментални спортове – FISPES) играят основна роля в координирането и популяризирането на адаптираните спортове. Те подкрепят спортисти с увреждания да участват в национални и международни състезания, като например Параолимпийските игри.

Ключови институции и организации в областта на информационните технологии, насърчаващи спорта за деца и младежи със специални нужди

В Италия има няколко институции и организации, които насърчават спорта сред деца и младежи със специални нужди, като се опитват да осигурят социално приобщаване и физическо благополучие чрез спортна дейност. Ето някои от основните организации, които работят в тази област:

FISPES (Италианска федерация по параолимпийски и експериментални спортове)

FISPES е федерацията, която координира и насърчава параолимпийските спортове в Италия. Тя организира събития и състезания за спортисти с увреждания, включително млади хора и деца, в дисциплини като лека атлетика, баскетбол в инвалидни колички, параолимпийско плуване и други адаптирани спортове. FISPES предлага и програми за повишаване на осведомеността и обучение за треньори, преподаватели и семейства.

Уеб: https://fispes.it

CIP (Италиански параолимпийски комитет)

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

CIP е органът, който управлява и популяризира параолимпийския спорт в Италия. Той е отправна точка за спортното приобщаване на млади хора с увреждания и си сътрудничи с много други организации, за да осигури участие в спорт на местно, регионално и национално ниво. CIP подкрепя дейности, включващи деца и юноши, като насърчава интеграцията чрез адаптирани спортове.

Уеб: https://www.comitatoparalimpico.it

Sport e Salute S.p.A.

Sport e Salute е публично дружество, което популяризира физическата активност и спорта в Италия, също и за хора с увреждания. Програмата „Sport di tutti“ е инициатива, която подкрепя социалното приобщаване на деца и млади хора със специални нужди, като насърчава участието в адаптирани спортове в училищата и местните асоциации.

Уеб: https://www.sportesalute.eu

FISDIR (Италианска федерация по спорт за интелектуални и релационни увреждания)

FISDIR е федерацията, която популяризира спорта за хора с интелектуални и релационни увреждания. Федерацията организира събития и състезания в различни спортни дисциплини за деца и младежи, като се фокусира върху приобщаването и подобряването на двигателните и релационните умения на спортисти с когнитивни увреждания. FISDIR участва и в обучението на треньори и подкрепата на семействата.

Уеб: https://www.fisdir.it

Спешъл Олимпикс Италия

Спешъл Олимпикс е международно движение, което предоставя възможности за тренировки и състезания на хора с интелектуални увреждания. В Италия Спешъл Олимпикс насърчава спортни събития и дейности за деца и младежи, предлагайки широка гама от приобщаващи спортове, които насърчават физическото, социалното и емоционалното развитие на участниците. Спешъл Олимпикс си сътрудничи с училища и местни организации, за да достигне до младите хора със специални нужди.

Уеб: https://specialolympics.it

ANMIC (Associazione Nazionale Mutilati e Invalidi Civili)

ANMIC е асоциация, която се занимава със защита на правата на хората с увреждания в Италия. Сред дейностите си тя също така насърчава събития и спортни проекти, които благоприятстват приобщаването на деца и млади хора с увреждания. Асоциацията работи в синергия с други организации за подобряване на достъпа до спорт за хора със специални нужди.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Уеб: https://www.anmic.it

FIH (Италианска федерация по хокея) - Секция за хокей за хора с увреждания

FIH има специална секция за хокей на трева и в инвалидни колички, адаптирана за хора с увреждания. Тя насърчава приобщаващи събития и дейности за деца и младежи с двигателни и интелектуални увреждания, целящи да повишат обществената осведоменост и да насърчат интеграцията чрез игра и спорт.

Уеб: https://www.fedhockey.it

Libertas

Libertas е една от най-големите спортни организации в Италия, която насърчава спорта за всички, включително деца и младежи с увреждания. В допълнение към управлението на спортни събития, Libertas работи в сътрудничество с други организации, за да насърчи участието на спортисти със специални нужди в спортни дейности на местно ниво.

Уеб: https://www.libertasitalia.it

Фондация „Деца и аутизъм“

Тази фондация работи в сътрудничество с местни и национални асоциации, за да насърчи приобщаването на деца с аутизъм чрез спорт. Организацията подкрепя програми, които използват спорта за подобряване на социалните и двигателните умения на децата с аутизъм, насърчавайки участието в специални събития и спортни дейности.

Уеб: http://www.bambiniedisabilita.org

Пропуски и предизвикателства при прилагането на адаптирани обучителни програми в Италия

Внедряването на приобщаващи и адаптирани спортни програми за деца и младежи с увреждания в Италия напредва, но все още има редица трудности и предизвикателства, които трябва да бъдат преодолени, за да се осигури пълноценно участие и интеграция. Тези пречки засягат различни аспекти, включително достъпност, обучение на оператори, финансови ресурси и повишаване на осведомеността. Ето някои от основните проблеми:

Обучение на преподаватели и треньори

Една от основните трудности е свързана с подготовката на учители и треньори. Много специалисти, макар и мотивирани, не притежават специфични умения за работа с деца и млади хора с увреждания, особено в областта на спорта. Необходимите умения включват познаване на асистивни технологии, способност за адаптиране на спортните дейности към различни увреждания и разбиране на психологическите и социалните нужди на спортисти със специални нужди.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Достъпност на съоръженията

Не всички италиански спортни съоръжения са адекватно достъпни за деца и млади хора с увреждания. Въпреки че има подобрения, много фитнес зали, спортни съоръжения и басейни не са оборудвани за спортисти с двигателни или когнитивни увреждания. Например, липсва лесен достъп, оборудвани бани и специализирано оборудване, което затруднява участието в много спортни дейности.

Наличност на асистивни технологии

Асистивните технологии, които биха могли да подобрят достъпа и качеството на тренировките за деца с увреждания, не винаги са лесно достъпни или интегрирани в спортните програми. Това включва устройства като спортни инвалидни колички, адаптирани бягащи пътеки и системи за наблюдение на тренировките. Освен това липсата на финансиране ограничава възможността за закупуване и разпространение на това оборудване.

Липса на осведоменост и приобщаваща култура

Все още липсва осведоменост относно спортното приобщаване, както сред семействата, така и сред самите спортни институции. Обществото все още е склонно да възприема спорта като дейност, предназначена главно за хора в добро състояние, и това може да доведе до стигматизация или дискриминация на младите хора с увреждания. Приобщаващата култура не винаги е вкоренена във всички местни реалности, а липсата на информация за възможностите за спортно приобщаване ограничава участието и достъпа до програми.

Ограничено сътрудничество между публични и частни организации

Друго предизвикателство е ограниченото сътрудничество между публични институции, спортни асоциации и неправителствени организации, които се занимават с увреждания. Въпреки че има някои инициативи, липсата на синергии и неравномерното разпределение на услугите в цялата страна често възпрепятстват широкото разпространение на адаптирани спортни програми. Политиките и финансирането не винаги са ясно насочени към насърчаване на приобщаването в спорта.

Финансова устойчивост

Много приобщаващи спортни проекти зависят от публично финансиране или частни фондации, което може да ги направи уязвими. Дългосрочната устойчивост е основен проблем и наличното финансиране често е недостатъчно, за да осигури адекватно покритие на национално ниво. Местните асоциации, които работят по адаптирани спортове за деца с увреждания, често се затрудняват да намерят достатъчно ресурси, за да продължат дейността си.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Недостатъчна психологическа и социална подкрепа

Психологическата и социална подкрепа за младите хора с увреждания е от решаващо значение, но често не е достатъчна или не се взема предвид. Липсата на професионалисти като спортни психолози или експерти по емоционална подкрепа за млади хора с интелектуални или физически увреждания може да компрометира цялостното благополучие на спортистите и да намали ефективността на спортната програма.

Социални предразсъдъци и стереотипи

Все още съществуват социални предразсъдъци и стереотипи, които ограничават възприятието, че хората с увреждания могат да практикуват спорт на състезателно ниво. Много семейства и дори някои спортисти с увреждания не разглеждат спорта като конкретна възможност, поради негативни възприятия за физическите способности или стойността на подобни дейности. Това възпрепятства навлизането на младите хора с увреждания в света на спорта.

Интегриране на различни видове увреждания

Различните видове увреждания (двигателни, интелектуални, сензорни) изискват различни спортни подходи и интегрирането им в единна спортна програма може да бъде сложно. Често програмите не са достатъчно персонализирани, за да отговорят на специфичните нужди на всички деца, а спортните дейности не са адекватно адаптирани към всеки вид увреждане.

4.3 Гърция

Преглед на националните закони, политики и програми на Гърция, подкрепящи приобщаващия спорт и адаптирания спорт

През последните години Гърция постигна значителен напредък към установяването на по-приобщаваща спортна култура, която активно признава и подкрепя правата на хората с увреждания. Правният ангажимент на страната за равенство е залегнал в гръцката конституция и е допълнително подсилен от Закон 4488/2017, който очертава всеобхватни права за достъпност за хората с увреждания в няколко сектора, включително образование, заетост, транспорт и, най-вече, спорт и физическа активност. Това законодателство бележи съществена стъпка към премахване на системните бариери и гарантиране на достъпа до смислено участие в развлекателни и състезателни спортове. Централно място в прилагането на тези политики играе Генералният секретариат по спорта, който разпределя финансирането и координира програми под егидата на Министерството на културата и спорта.

Разработени са няколко национални и регионални програми за насърчаване на адаптивни и приобщаващи физически дейности, особено за деца и младежи със специални нужди. По-специално, Гръцкият параолимпийски комитет играе водеща роля в улесняването на възможностите за състезателни спортове и повишаването на обществената осведоменост относно увреждания и спортните постижения. Наред с това, множество общини и неправителствени организации (НПО) прилагат спортни инициативи, базирани в общността, които се фокусират не само върху спортното развитие, но и върху социалното включване, психосоциалната рехабилитация и подобряването на качеството на живот на участниците. Важно е да се отбележи, че гръцките училища вече са законово задължени, съгласно разпоредбите на Закона за националното образование, да предоставят приобщаващи програми за физическо възпитание. Те са съобразени с нуждите на учениците с увреждания и целят да насърчат както участието, така и чувството за принадлежност.

Въпреки този напредък, предизвикателствата продължават да подкопават пълното реализиране на приобщаващия спорт в Гърция. Сред най-належащите проблеми са недостатъчното финансиране, липсата на специализиран и адекватно обучен персонал и недостъпността на много обществени спортни съоръжения, които често не отговарят на стандартите за универсален дизайн. Селските райони, по-специално, са изправени пред допълнителни пречки поради ограничената инфраструктура и фрагментираните услуги. Справянето с тези недостатъци изисква не само законодателни мандати, но и мобилизиране на местно ниво, по-силно междусекторно сътрудничество и засилено ангажиране на общността. Окуражаващо е, че последните развития в политиката показват нарастващо признание за необходимостта от подкрепа на адаптивните спортове чрез интегрирани стратегии, които съчетават образование, здравеопазване и социални грижи.

В този контекст, кампаниите за повишаване на обществената осведоменост и семинарите за професионално развитие набират скорост, целящи да повишат чувствителността на обществеността, преподавателите и спортните специалисти към ценностите на приобщаването и потенциала на всяко дете, независимо от способностите му. Обучителните програми, подкрепяни от университети и неправителствени организации, вече предлагат сертификати за адаптирана физическа активност, като предоставят на треньорите и преподавателите инструменти за проектиране на смислени и приятни преживявания по физическо възпитание за всички учащи. Освен това, сътрудничеството между министерства, изследователски институции и общински служби е все по-често срещано, насърчавайки култура на планиране, основано на доказателства, и действия, водени от общността.

С поглед напред, бъдещето на приобщаващия спорт в Гърция зависи от непрекъснатостта и разширяването на тези инициативи. Това ще изисква устойчива политическа воля, институционална синергия и най-вече промяна в обществените възприятия.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Приобщаващият спорт трябва да бъде признат не просто като благотворителна или периферна дейност, а като основно право и необходимост, пряко свързана с физическото здраве, емоционалното благополучие и социалната идентичност на децата. Тъй като все повече деца със специални нужди биват приветствани в масовите спортни контексти – подкрепени от квалифициран персонал, приобщаващи педагогики и справедливи политики – Гърция се приближава към общество, в което участието в спорт наистина отразява многообразието на нейните хора.

Ключови институции и организации в Гърция, насърчаващи спорта за деца и младежи със специални нужди

Приобщаващите спортни програми са от съществено значение за насърчаване на физическото, психическото и социалното благополучие на децата и младежите със специални нужди. В Гърция няколко ключови институции и организации активно подкрепят и развиват подобни инициативи. Тези организации се фокусират върху достъпността, равните възможности и интеграцията на хората с увреждания в спортните дейности. По-долу са изброени някои от най-значимите институции, участващи в това начинание:

Гръцки параолимпийски комитет (HPC)

Гръцкият параолимпийски комитет (HPC) играе водеща роля в популяризирането на спорта за хора с увреждания в Гърция. Той наблюдава развитието на параолимпийските спортове и подкрепя млади спортисти с увреждания, като предоставя тренировъчни програми, състезания и ресурси за тяхното развитие. HPC си сътрудничи с различни национални и международни организации, за да подобри достъпността и участието в спорт сред деца и младежи със специални нужди.

Special Olympics Hellas

Special Olympics Hellas е една от най-активните организации в Гърция, посветена на хора с интелектуални увреждания. Тя организира различни спортни програми и състезания в цялата страна, предлагайки на деца и млади спортисти възможности да развият своите умения, увереност и социални връзки. Организацията работи в тясно сътрудничество с училища и местни общности, за да насърчи приобщаваща спортна култура и да насърчи участието от ранна възраст.

Гръцка федерация по спорт за хора с увреждания (EAOM-AMEA)

Гръцката федерация по спорт за хора с увреждания (EAOM-AMEA) е отговорна за развитието и координацията на адаптираните спортове в Гърция. Тя осигурява тренировки, състезания и подкрепа за млади спортисти с физически, сензорни и интелектуални увреждания. Федерацията работи с клубове, треньори и институции, за да

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

гарантира, че децата и младежите със специални нужди имат достъп до висококачествени спортни програми.

Гръцко министерство на образованието, вероизповеданията и спорта

Гръцкото правителство играе ключова роля в насърчаването на приобщаващия спорт чрез Министерството на образованието, вероизповеданията и спорта. Министерството прилага програми за физическо възпитание в училищата, които включват адаптирани спортни дейности за ученици с увреждания. Чрез партньорства с различни организации, то се стреми да създаде приобщаваща училищна среда, където всички деца могат да участват в спорт, независимо от способностите си.

Местни общини и спортни клубове

Много общини и местни спортни клубове в Гърция са разработили приобщаващи спортни програми за деца и младежи със специални нужди. Тези инициативи често включват плуване, баскетбол, футбол и лека атлетика, съобразени с нуждите на участниците. Местните спортни академии и центрове за отдих си сътрудничат с организации за хора с увреждания, за да осигурят достъпно обучение и състезателни възможности.

Университети и изследователски центрове

Гръцките университети, по-специално катедрите по физическо възпитание и спортни науки, провеждат изследвания и разработват програми, фокусирани върху приобщаващия спорт. Институции като Тесалийския университет (TEFAA Трикала) и Солунския университет „Аристотел“ допринасят за научното разбиране на адаптираната физическа активност и насърчават най-добрите практики за интегриране на деца с увреждания в спорта. Тези университети предлагат и програми за обучение и следдипломно обучение, специализирани в адаптирана физическа активност, подготвяйки следващото поколение професионалисти в приобщаващия спорт.

Неправителствени организации (НПО) и фондации

Няколко НПО и фондации участват активно в популяризирането на спорта за деца със специални нужди. Организации като Център за професионално обучение „Маргарита“, „ELEPAP“ (Гръцко дружество за защита и рехабилитация на хора с увреждания) и „AROGI“ предоставят подкрепа, обучение и ресурси за подобряване на спортното участие сред млади хора с увреждания. Тези организации работят в тясно сътрудничество със семейства, училища и спортни институции, за да осигурят благополучието и развитието на децата чрез спорт.

В допълнение към националните организации, местни пилотни програми се очертават като примери за добри практики. Например, община Ираклион на остров Крит стартира приобщаваща спортна академия, която работи през уикендите и предоставя

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

структурирани физически дейности за деца с увреждания, ръководени от обучени инструктори и доброволци физиотерапевти. По подобен начин община Лариса си партнира с местни спортни клубове и университетски изследователи за прилагане на адаптирани към общността програми за упражнения, фокусирани не само върху представянето, но и върху насърчаването на емпатията, работата в екип и овластяването. Тези инициативи показват как общините могат да служат като двигатели на приобщаването, когато са подкрепени от експертни знания и политическа воля.

Освен това, инициативите, ръководени от университети, се разшириха отвъд изследванията в областта на практическото ангажиране на общността. Катедрата по физическо възпитание и спортни науки към Университета в Тесалия (TEFAA Трикала) организира ежегодни адаптирани спортни фестивали в сътрудничество с регионални училища за специално образование и местни органи на управление. Тези фестивали не само предлагат на децата възможността да участват в спортни събития, съобразени с техните способности, но също така служат за обучение на обществеността и вдъхновяване на бъдещи преподаватели по физическо възпитание и треньори. Подобни програми въплъщават прехода към по-включващ и ориентиран към индивида подход, при който академичните институции не само генерират знания, но и активно допринасят за формирането на по-приобщаващо общество.

Насърчаването на спорта за деца и младежи със специални нужди в Гърция се подкрепя от широк кръг институции и организации. От правителствени органи и федерации до неправителствени организации и местни инициативи, тези организации работят колективно, за да гарантират, че всяко дете има възможност да участва в спорт, да подобри здравето си и да засили социалната си интеграция. Разширяването на тези усилия и засилването на сътрудничеството между заинтересованите страни ще засили допълнително въздействието на приобщаващия спорт в Гърция, допринасяйки за по-достъпно и равноправно общество.

Пропуски и предизвикателства при прилагането на адаптирани обучителни програми в Гърция

Адаптираните тренировъчни програми са от решаващо значение, за да помогнат на хора с различни нужди – като например тези с увреждания, хронични заболявания или други уязвимости – да участват в организирана физическа активност. В Гърция обаче прилагането на тези програми на практика е изправено пред няколко предизвикателства, които ограничават тяхната ефективност и достъпност. Този текст разглежда по-подробно тези проблеми, които се разделят на четири основни области: структурни, образователни, финансови и обществени бариери.

Структурни и институционални проблеми

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Един от най-големите проблеми е липсата на ясна, добре организирана институционална рамка. Въпреки че има някои закони, които подкрепят приобщаващата физическа активност, прилагането им често е слабо или непоследователно. Много спортни и развлекателни съоръжения не са добре оборудвани, за да обслужват хора с увреждания или специални нужди. Инфраструктурата като рампи, адаптирано фитнес оборудване и подходящи съблекални е или недостатъчна, или напълно липсва. Освен това няма стандартизирани насоки или протоколи, които да помогнат за проектирането и провеждането на адаптирани тренировъчни програми. Без национална стратегия усилията са склонни да бъдат разпръснати и да варират значително по качество, в зависимост от това кой управлява програмата.

Образователни и професионални недостатъци

Друго основно предизвикателство е ограниченото образование и обучение, достъпни за фитнес специалисти, треньори и преподаватели по физическо възпитание, когато става въпрос за адаптирана физическа активност. Повечето програми по спортни науки в Гърция – както бакалавърски, така и магистърски – предлагат много малко специализирано обучение в тази област. В резултат на това много специалисти нямат необходимите знания или умения, за да създават и предоставят ефективни адаптирани програми, съобразени с различни групи от населението. Освен това има малко възможности за продължаващо обучение за тези, които искат да се специализират в тази област. Без редовно и задължително обучение много треньори и инструктори остават неподготвени да предоставят приобщаващи фитнес опции.

Финансови предизвикателства и недостиг на ресурси

Финансирането също е значителна пречка. Публичната и частната финансова подкрепа за приобщаващи спортни инициативи е ограничена, което означава, че съоръженията, оборудването и персоналът често са недостатъчни. Много адаптирани програми разчитат на неправителствени организации или международни грантове, които са склонни да бъдат нестабилни и краткосрочни.

В същото време няма силни финансови стимули за спортните клубове или фитнес центрове да инвестират в адаптивни програми. Без субсидии или финансиране за специализирано оборудване и обучение, много организации избират да не предлагат тези приобщаващи услуги.

Социални и културни бариери

Културните нагласи относно физическата активност за хора с увреждания или специални нужди също играят роля в ограничаването на успеха на адаптираните програми. Спортът и упражненията все още често се разглеждат като дейности предимно за хора без

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

физически увреждания, което може да доведе до изключване и ниска мотивация сред уязвимите групи.

Освен това, липсва осведоменост и застъпничество относно адаптираната физическа активност, което допълнително отдалечава тези програми. Родителите, преподавателите и здравните специалисти може да не са напълно информирани за ползите, което води до ниски нива на участие.

Потенциални решения и бъдещи насоки

За да се преодолеят тези предизвикателства, са необходими редица стъпки:

Разработване и прилагане на политики: Създаване на ясна и приложима национална политика за адаптирани тренировъчни програми, включително изисквания за инфраструктура и стандартни насоки.

- Образователна реформа: Интегриране на адаптирано обучение по физическа активност в университетските учебни програми и задължително продължаващо обучение за професионалистите.
- Финансова подкрепа: Увеличаване на финансирането от държавния и частния сектор и осигуряване на стимули за клубовете и фитнес центровете да възприемат приобщаващи практики.
- Кампании за повишаване на осведомеността: Насърчаване на приобщаваща спортна култура чрез образование, медии и застъпничество за промяна на обществените нагласи и насърчаване на участието.
- Сътрудничество и изследвания: Укрепване на партньорствата между университети, спортни федерации, неправителствени организации и държавни органи за разработване на стратегии, основани на доказателства, за прилагане и подобряване на адаптирани тренировъчни програми.

Накратко, прилагането на адаптирани тренировъчни програми в Гърция е изправено пред структурни, образователни, финансови и обществени бариери. Справянето с тези проблеми изисква координирани усилия от страна на политиците, преподавателите, спортните специалисти и по-широката общност. Чрез настояване за политически реформи, по-добро финансиране, подобрено образование и културни промени, Гърция може да изгради по-приобщаваща и ефективна система, която да даде възможност на всеки, независимо от способностите му, да се наслаждава на физическа активност и да подобри качеството си на живот.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

5. Преглед на политиките на ЕС и международните политики

5.1 Политическа рамка на ЕС

Преглед на инициативите на ЕС, насърчаващи приобщаващия спорт, като например програмата „Еразъм+ Спорт“ и Стратегията на ЕС за хората с увреждания

Европейският съюз (ЕС) активно насърчава приобщаващия спорт като средство за засилване на социалното сближаване, подобряване на здравето и осигуряване на равни възможности за всички хора, включително хората с увреждания. Една от ключовите инициативи в подкрепа на приобщаващия спорт е програмата „Еразъм+ Спорт“, която осигурява финансиране за проекти, насърчаващи социалното приобщаване и равните възможности чрез спорт. Тази програма улесни разработването на адаптивни спортни инициативи, включително програми за бадминтон, пригодени за спортисти с увреждания.

Друга фундаментална политика е Стратегията на ЕС за хората с увреждания, която е в съответствие с Европейския стълб на социалните права, за да гарантира правата на хората с увреждания във всички аспекти на живота, включително достъпа до спорт. Стратегията подчертава необходимостта от среда без бариери и адаптивни спортни програми за насърчаване на участието както на местно, така и на елитно ниво.

ЕС също така предоставя правни мандати и възможности за финансиране на адаптирани спортни тренировки чрез различни законодателни мерки и финансови механизми. Например, Европейският социален фонд (ЕСФ) и Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР) предлагат финансова подкрепа на организации, които разработват достъпни спортни съоръжения и програми за обучение за хора с увреждания.

В резултат на тези политики се появиха няколко сътрудничества и проекти в целия ЕС в областта на адаптирания бадминтон. Забележителни примери включват:

Проекти за развитие на парабадминтон, финансирани от Еразъм+, които се фокусират върху обучението на треньори и спортисти за състезания по парабадминтон.

Инициативи на Бадминтон Европа (BEC) - ръководният орган на бадминтона в Европа и едно от петте континентални тела под флага на Световната федерация по бадминтон, които работят за увеличаване на участието на спортисти с увреждания чрез организиране на тренировъчни лагери и турнири.

Трансгранични партньорства, при които множество държави-членки на ЕС си сътрудничат за установяване на най-добри практики за приобщаващи програми по бадминтон.

Правни изисквания и възможности за финансиране на адаптирано спортно обучение

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Европейската политика разглежда спорта не само като конкурентна дейност, а и като инструмент за здраве, социално сближаване, превенция и приобщаване. В стратегическите документи на ЕС и в програмите за финансиране (Erasmus+, структурни фондове и др.) приобщаването на хора с увреждания и уязвими групи е изрично приоритет. Тази рамка задава логиката за финансиране и мерките, които подпомагат адаптирани спортни практики в държавите членки.

Erasmus+ — спортният компонент (какво финансира и как работи за приобщаване)

- Цел и бюджет: Еразъм+ (2021–2027) е основният оперативен инструмент на ЕС за образование, младеж и спорт; програмата има значителен бюджет и силен акцент върху равни възможности и достъп на хора с по-малко възможности.
- Спортни действия: В спортния компонент се подкрепят транснационални проекти за приобщаване чрез спорт, развитие на капацитети, обмен на добри практики, обучителни инициативи (коуч/ментор мобилности), некомерсиални спортни събития, доброволчество, борба с дискриминация и насърчаване на участието. Конкретните форми на финансиране включват Партньорства за сътрудничество, Малки партньорства за сътрудничество, Европейски спортни събития с нестопанска цел, мобилности с цел участие в обучителни дейности и др.
- Финансиране на транснационални проекти: проекти, които обменят добри практики за адаптирани методики (например адаптиран бадминтон), разработват учебни модули и обучават треньори, са пряко допустими.
- Приоритет „приобщаване“ в оценката на проекти: проектни предложения, целящи участие на хора с увреждания/млади хора с по-малко възможности, получават висока оценка; програмните насоки насърчават мултисекторни партньорства (спортни клубове + НПО + образователни институции).
- Изграждане на капацитет и мобилности: възможности за обучение на треньори, обмен на специалисти и организиране на демонстрационни събития/семинари, които директно повишават уменията за адаптирано обучение.

Стратегия за правата на хората с увреждания (ЕС, 2021–2030)

- Стратегията е 10-годишна рамка, която прилага принципите на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания на европейско ниво. Основни цели включват равен достъп до услуги, премахване на бариерите, участие в обществения живот и активен начин на живот — в това число спорт и свободно време.
- Стратегията задълбочава политическия ангажимент на държавите членки да гарантират достъп до спорт и физическа активност за хора с увреждания — чрез мерки за достъпност, образование и социални услуги.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Стратегията съдържа действия като насърчаване на достъпна инфраструктура, подкрепа за рехабилитация и спортните инициативи, създаване на Европейска карта на хората с увреждания (за улесняване на мобилността) и др., които подпомагат транснационалното сътрудничество.

Работен план на Европейския съюз за спорта (връзка със здравословна физическа активност и приобщаване)

- Работният план на Европейския съюз за спорта (например 2024–2027) насърчава координация между държавите членки по приоритети като здраве-подпомагане, социално включване и интегритет в спорта. Насърчава се повишаване на участието в здравно-подпомагаща физическа активност и сътрудничество между сектори (спорт, здраве, образование).
- Работният план стимулира мерки за по-широко участие в спорт и включване, които могат да бъдат превърнати в оперативни програми на държавно ниво и да подкрепят грантови схеми за адаптиран спорт.

Други релевантни рамки и инициативи (Съвет на Европа, СЗО, „Спорт за всички“)

- Съвет на Европа – Европейска спортна харта: предоставя рамка за национални политики, които гарантират „спорт за всички“ — включително насоки за достъпност и социално включване. Тази рамка често се използва като основание за националните стратегии.
- Съвместни действия на СЗО и ЕС: Глобални/европейски планове за действие за повишаване на физическата активност подчертават значението на приобщаващи спортни програми за общественото здраве.
- Проекти и инициативи: инициативата “Спорт за всички” (с подкрепа от ЕС/Съвет на Европа) е конкретен пример за ко-финансирани проекти 2025–2026, насочени към премахване на дискриминацията и повишаване на достъпа до спорт за хора с физически, сензорни, интелектуални и психосоциални увреждания.

Посочените инициативи създават потенциална възможности за разработване и кандидатстване с проекти в областта на адаптирания спорт – наличие на основен оперативен инструмент за финансиране на транснационални обучения, обмен на добри практики и разработване на адаптирани тренировъчни материали (Еразъм); обосновка на проектните дейности с целите на Стратегия за правата на хората с увреждания (достъпност, участие, мобилност, стандарти), защото това повишава политическата релевантност и намирането на допълнителни партньорства и съфинасиране; комбиниране на спортно финансиране (Еразъм +) с фондове за социална интеграция (ЕСФ, ОП РЧР) и местни инвестиционни схеми (инфраструктура) позволява цялостни пакети (обучение + оборудване + достъпност); включване на ясни индикатори (участие, задържане,

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

функционални/социални резултати) и механизми за събиране на данни — това улеснява устойчивостта и трансфера на практики.

Въпреки че посочената рамка силно подкрепя приобщаването и развитието на адаптирания спорт, конкуренцията за ресурси е реална — успешните проекти изискват ясно дефиниране на въздействието и устойчивостта. Същевременно много инициативи са пилотни, а за постигането на устойчивост е нужен план за интеграция в национални програми и/или местни бюджети (инфраструктура, дългосрочно обучение). Успешната реализация на адаптирани програми изисква координация между спортни органи, социални служби, образование и здравеопазване — нещо, което Работния план на ЕС и Стратегия за хората с увреждания насърчават, но което държавите членки трябва да приложат локално.

Примери за сътрудничество и проекти в целия ЕС в областта на адаптирания бадминтон

B4ALL – „Badminton For All“ (Erasmus+ / транснационален проект за приобщаващ бадминтон)

Описание: B4ALL е транснационален проект, подкрепен по програма Еразъм+ (Спорт), който има за цел да създаде европейска мрежа за приобщаващ бадминтон и да разработи образователни материали и методики за адаптиране на бадминтона за хора с различни видове увреждания.

Дейности: разработване на „Наръчник за приобщаващо образование по бадминтон“, провеждане на семинари и обучения за треньори, създаване на мрежа от клубове и организации, пилотни тренировки и демонстрации, семинари за обмен на добри практики. Проектът е генерирал ресурси (ръководства и доклади), които са свободно достъпни за треньори и организации.

Защо е релевантно: дава готова методология и материали за адаптиране на тренировъчни сесии, осигурява опит в транснационалното внедряване на приобщаващи практики.

Източник: Европейската страница с резултати от проекта и Inclusive Badminton Education Manual (B4ALL)

Badminton Europe — инициативи за „Inclusive / Para / Disability Coaching“

Описание: Континенталната федерация Badminton Europe (BEC) развива програми за приобщаване чрез пара-бадминтон, сътрудничество със Спешъл Олимпикс и модули за „коучинг за хора с увреждания“ в рамките на своите дейности.

Дейности: подкрепа за развитието на пара-бадминтон (съдействие при организационни въпроси, развитие на състезателни формати и обучителни модули), семинари и летни училища за треньори, интегриране на приобщаващи практики в регионалните програми

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

и свързване на федерации/клубове в мрежа. Badminton Europe също популяризира партньорствата със Спешъл Олимпикс за увеличаване на участието в приобщаващи формати.

Защо е релевантно: BEC осигурява стандарти и платформа за обмен, разширява възможностите за координация на европейско ниво между национални федерации и проекти.

Източник: Badminton Europe – страници за Inclusive, Para Badminton и Disability Coaching.

BWF Shuttle Time + Special Olympics — „Unified / Inclusive Badminton“ (глобална инициатива с европейско приложение)

Описание: Програмата Shuttle Time на Badminton World Federation (BWF) предоставя ресурсни пакети за училища и общности; в партньорство със Спешъл Олимпикс се развиват „Unified Badminton“ формати — съвместни тренировки и състезания, в които играят хора със и без интелектуални затруднения.

Дейности: безплатни обучителни материали за учители и треньори, ръководства за приобщаващи уроци, тренинги „обучение на треньори“, инициативи за въвеждане на Shuttle Time в училища и в Спешъл Олимпикс в други страни; подпомагане на местни програми „Unified Schools/Clubs“.

Защо е релевантно: дава практически инструменти (планове на уроци, адаптирани упражнения) за масово въвеждане на приобщаващи бадминтон практики в училища и клубове — лесно преносими и адаптируеми в ЕС.

Източник: BWF Shuttle Time и партньорство със Special Olympics (страници и новини).

Проекти / практики на Special Olympics Europe-Eurasia свързани с бадминтон

Описание: Спешъл Олимпикс развиват редица програми, в които бадминтон е включен като спорт с висока пригодност за „Unified“ и адаптирани формати; организацията работи с национални филиали в Европа за обучение на треньори, организиране на състезания и кампании за приобщаване.

Дейности: редовни тренировки и регионални/национални състезания; обучение за треньори и доброволци; здравни и социални програми, които съпровождат спорта (здравни прегледи, развитие на социални умения). Спешъл Олимпикс също съдействат за партньорства между училища, клубове и национални федерации.

Защо е релевантно: доказан модел за устойчиви секции и „Unified“ подходите, които се оказват много ефективни за социална интеграция и устойчиво включване.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Източник: Special Olympics – програмни описания и партньорства със световни/континентални тела.

5.2 Международна политическа рамка

Преглед на глобални инициативи (напр. Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания)

На световно ниво, приобщаващият спорт се подкрепя от различни международни рамки и организации. Една от най-значимите инициативи е Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (UNCRPD), която изрично признава правото на хората с увреждания да участват в развлекателни, развлекателни и спортни дейности наравно с другите. Член 30 от конвенцията призовава държавите членки да предприемат подходящи мерки за осигуряване на достъпност и приобщаване в спорта.

Като цяло, както политиките на ЕС, така и международните политики осигуряват стабилна рамка за насърчаване на приобщаващия спорт, като гарантират, че хората с увреждания имат равни възможности да се занимават с физическа активност и състезания. Продължаващото сътрудничество между правителствата, спортните федерации и организациите е от съществено значение за по-нататъшното укрепване на тези инициативи и подобряване на достъпността в адаптираните спортни програми.

Ролята на международни спортни организации, като Международния параолимпийски комитет (МПК) и Световната федерация по бадминтон (BWF)

Международният параолимпийски комитет (IPC) играе централна роля в насърчаването на адаптивния спорт по целия свят. Той контролира организацията на Параолимпийските игри, подкрепя програми за развитие на спортисти и си сътрудничи с национални и регионални спортни организации за подобряване на достъпността и участието в спорта, включително парабадминтон.

Световната федерация по бадминтон (BWF) също е направила значителен принос за приобщаващия спорт чрез своята Програма за развитие на парабадминтон. Тази инициатива има за цел да повиши осведомеността, да осигури обучение по треньорство и да развие състезателни възможности за спортисти по парабадминтон в световен мащаб. BWF е внедрила системи за класификация, структурирала е международни турнири и е осигурила подкрепа за обучение на спортисти и треньори.

Успешни глобални кампании и програми за приобщаващ спорт

Няколко успешни глобални кампании и програми демонстрират ефективността на приобщаващия спорт за насърчаване на социалната интеграция и овластяване. Те включват:

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- #WeThe15, кампания, водена от Международния парабадминтон (IPC), която има за цел да насърчи приобщаването и достъпността за 1,2 милиарда души с увреждания по целия свят чрез спорт и застъпничество.
- Shuttle Time Para-Badminton, продължение на програмата Shuttle Time на BWF, предназначена да осигури обучителни ресурси за парабадминтон на местно ниво.
- Инициативи за Международния ден на спорта за развитие и мир (IDSDP), които подчертават ролята на спорта за насърчаване на мира, приобщаването и устойчивото развитие.

Като цяло, политиките както на ЕС, така и на международно ниво, осигуряват стабилна рамка за насърчаване на приобщаващия спорт, като гарантират, че хората с увреждания имат равни възможности да се занимават с физическа активност и състезания. Непрекъснатото сътрудничество между правителствата, спортните федерации и организациите е от съществено значение за по-нататъшното укрепване на тези инициативи и подобряване на достъпността в адаптираните спортни програми.

6. Преглед на добри практики в адаптираното обучение по бадминтон

6.1 Общ преглед на адаптирания бадминтон

Значението на бадминтона като спорт за деца и младежи със специални нужди

Бадминтонът, като динамичен, достъпен и гъвкав спорт, предлага изключително благоприятна среда за физическо, социално и емоционално развитие на деца и младежи със специални нужди. Благодарение на възможността за индивидуално адаптиране на правилата, оборудването и интензивността на играта, той се утвърждава като един от най-подходящите спортове за включване на хора с физически, когнитивни и сензорни затруднения.

В контекста на приобщаващото образование и спорта, бадминтонът изпълнява двойна функция – рехабилитационна и социално-интегративна, като насърчава не само двигателното развитие, но и равнопоставеното участие, сътрудничеството и увереността в собствените възможности.

Физически и здравословни ползи

Бадминтонът е спорт с умерено натоварване, който развива координация, баланс, гъвкавост и бързина на реакциите, без да изисква специализирана или скъпа инфраструктура. За деца и младежи със специални потребности, това има особено значение, тъй като:

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Подобрява моторните умения и фината координация – чрез контролирани движения с ракетата и насочени удари;
- Стимулира пространствената ориентация и концентрацията, като помага при деца с хиперактивност или нарушения в вниманието;
- Развива симетричност на движенията и мускулна стабилност, което подпомага рехабилитацията при физически увреждания;
- Поддържа сърдечно-съдовата и дихателната система чрез умерена аеробна активност;
- Подобрява координацията око-ръка, ключова при когнитивни или невромускулни затруднения.

Според изследване на Световна федерация по бадминтон (BWF, 2021), редовните занимания с адаптиран бадминтон водят до 30–40% подобрение в общата моторика и рефлекси при деца със специални образователни потребности.

Социално и емоционално значение

Бадминтонът не е просто физическа активност — той е социално преживяване, което насърчава общуване, сътрудничество и емоционално израстване. За децата и младежите със специални нужди това има огромен ефект, защото:

- Създава чувство за принадлежност и преодолява социалната изолация;
- Подпомага развитието на комуникативни умения и работата в екип, особено при „Unified“ формати, където заедно играят участници със и без увреждания;
- Насърчава самооценката и увереността чрез реални успехи и видим напредък;
- Предоставя емоционална стабилност и намалява тревожността, като действа превантивно спрямо депресивни състояния и социална апатия.

Изследване на Спешъл Олимпикс (2019) показва, че 82% от децата, включени в приобщаващи бадминтон програми, споделят по-висока самооценка и мотивация за участие в други социални дейности.

Образователен и когнитивен аспект

Бадминтонът може да бъде използван и като педагогически инструмент за развитие на ключови когнитивни умения, особено при младежи с разстройства в обучението (напр. дислексия, дефицит на внимание, аутизъм):

- Подобрява фокуса и саморегулацията;
- Насърчава стратегическо мислене чрез предвиждане на движенията на противника;
- Изисква внимание към правилата и последователността, което подпомага когнитивната организация и дисциплина.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

В контекста на интегрираното образование, бадминтонът може да се използва като средство за развиване на социално-емоционални компетентности и изграждане на приобщаваща училищна среда.

Адаптивност на спорта към различни нужди

Една от най-големите предимства на бадминтона е гъвкавостта му при адаптиране към различни типове увреждания. Чрез промени в оборудването и правилата, спортът става достъпен за широк кръг участници:

- За хора с двигателни затруднения: използване на леки ракети, намалена площ на игрището, по-ниска мрежа;
- За участници с когнитивни и поведенчески затруднения: кратки и структурирани упражнения, визуални демонстрации, ясна обратна връзка;
- За хора със сензорни увреждания: ярко оцветени пера, звукови индикатори, адаптирано осветление.

Проектът B4ALL (Badminton For All), финансиран по Еразъм+ Спорт, доказва, че чрез минимални модификации може да се осигури равен достъп и участие на хора с различни способности.

Институционална и европейска подкрепа

На равнище Европейски съюз, бадминтонът е признат като инструмент за социално включване. Програмите на Еразъм+ Спорт, инициативите на Бадминтон Европа, както и партньорствата на BWF със Спешъл Олимпикс, подкрепят проекти, които насърчават:

- обучението на треньори по адаптиран спорт,
- разработването на методически ръководства,
- организирането на международни събития и демонстрации за социална интеграция.

В България например подобни инициативи могат да се осъществяват чрез програмите на ММС - Националната програма за изпълнение на младежки дейности по чл. 10а от Закона за хазарта, Национална програма за младежта, Програма за развитие на спорта за хора с увреждания, програмите за подпомагане на спортните клубове и спортните федерации, както и Еразъм+ проекти като SPECIALRACKET, които имат за цел да изградят капацитет на треньори и да създадат устойчиви тренировъчни модули.

Бадминтонът е един от най-подходящите приобщаващи спортове за деца и младежи със специални нужди, защото съчетава физическа активност, социална ангажираност и психическа подкрепа.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Неговата адаптивност, ниска бариерност и потенциал за съвместна игра правят възможно изграждането на среда на равнопоставеност, доверие и взаимна подкрепа.

В контекста на европейските политики за приобщаващ спорт и равен достъп, бадминтонът не е просто дисциплина — той е инструмент за социална промяна, който насърчава интеграцията, приемането на различията и изграждането на общности, където всеки има място на игрището.

Ключови адаптации на правилата, оборудването и тренировъчната среда за адаптиран бадминтон

Адаптираният бадминтон представлява модифицирана форма на класическия бадминтон, която е съобразена с индивидуалните способности и потребности на участниците с физически, когнитивни, сензорни или комбинирани увреждания.

Тези адаптации целят да осигурят равен достъп, безопасност, мотивация и усещане за успех при всяко дете или млад човек, независимо от нивото му на двигателни възможности.

Адаптации на правилата

Целта на адаптацията на правилата не е да промени същността на играта, а да улесни включването на участници с различни нужди, като същевременно запази игровия дух и удоволствието от спорта.

1) Продължителност и структура на играта

- Съкратени сетове и брой точки – вместо стандартните 21 точки, мачът може да се играе до 11 или 15 точки, за да се предотврати умора и загуба на концентрация.
- Почивки между разиграванията се увеличават от 60 на 90 секунди при необходимост.
- Игри за време – например 2 сета по 5 минути, вместо по точки, за участници с намалена физическа издръжливост.

2) Правила за сервиране и движение

- Позволяване на повече от един опит при сервис, особено за участници с моторни затруднения.
- Използване на адаптирано положение за сервис (седнало, от количка или от по-ниско ниво).
- Ограничаване на зоната на движение – например игра в половин корт, при участници с намалена мобилност.

3) Модификация на резултата и взаимодействието

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- „Fair play points“ – добавяне на точки за сътрудничество, спазване на инструкциите или положително отношение;
- Отборна игра 2 срещу 2 или 3 срещу 3 – позволява споделяне на отговорността и по-малко натоварване върху отделен играч;
- Unified badminton – игра между участници със и без специални нужди за развитие на социално включване.

4) Безопасност и защита

- Намаляване на интензитета – ограничаване на скоростта на перата и изискване за контролирана игра;
- Избягване на директни удари към тялото;
- Ясна сигнализация при спиране на играта – звуков или визуален сигнал.

Адаптации на оборудването

1) Ракети

- Леки ракети (от графит или карбон, под 80 g) за по-лесен замах;
- Къси ракети – съкратена дължина за деца и за хора с ограничен обхват на движение;
- Меки ръкохватки с допълнителна гума или велкро-ленти за стабилност при слаб захват.

2) Перца

- Пера с по-ниска скорост– за по-дълго време на полет и по-лесна реакция;
- Пластмасови пера с ярки цветове (жълто, оранжево) – за участници с нарушено зрение;
- Перца със звуков елемент (камбанка или шум) – за хора със зрителни увреждания.

3) Мрежа и игрище

- Намалена височина на мрежата (от 1,55 m до 1,35 m), за участници с по-нисък ръст или в инвалидни колички;
- Игрище с намалена дължина или ширина – за по-малко движение;
- Подови обозначения с контрастни цветове – подпомагат ориентацията при зрителни или когнитивни затруднения.

4) Помощни устройства

- Инвалидни колички за спорт, съобразени с маневреност и безопасност;
- Специални ленти или стойки за ракети за участници с ограничена функция на горните крайници;
- Меки подложки и антислип настилки – предотвратяват подхлъзвания и травми.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Адаптации на тренировъчната среда

1) Пространствена и сензорна адаптация

- Без визуални и звукови разсейвания – ограничаване на силни шумове и ярко мигащи светлини;
- Контрастни цветове на стените и пода, за да се улесни възприятието;
- Добро осветление, без заслепяване – особено важно при зрителни дефицити;
- Маркирани зони за безопасност извън игрището.

2) Организация на тренировъчната сесия

- Кратки и разнообразни упражнения – редуване на активност и почивка;
- Повторяемост и визуална демонстрация – треньорът показва всяко движение, вместо да го обяснява само с думи;
- Използване на визуални карти или цветни знаци за сигнализация (например червено – стоп, зелено – играй);
- По-малки групи – максимум 6 участници на треньор за персонално внимание.

3) Психо-социална атмосфера

- Насърчаване на положителна обратна връзка и поощрения, а не на съревнование;
- Приемане на различията и изграждане на доверие между участниците;
- Интеграция чрез съвместна игра със съотборници без увреждания;
- Участие на родители и доброволци, които подпомагат комуникацията и подкрепата по време на заниманията.

Подготовка и квалификация на треньора

Ефективното прилагане на адаптираните правила и методики изисква треньорите да притежават:

- познания по основи на адаптирания спорт и рехабилитация;
- умения за оценка на индивидуалните способности и адаптиране на натоварването;
- комуникативни и педагогически умения за работа с деца с когнитивни и поведенчески особености;
- чувствителност и търпение при обучение на участници със специфични потребности.

Програмите BWF Shuttle Time Inclusive Coaching и Badminton4All Education Manual препоръчват треньорите да преминават специализирани курсове по приобщаващо обучение/трениране и да участват в обмен на добри практики на европейско ниво.

Ползи от прилагането на адаптираните елементи

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Включването на адаптирани правила, оборудване и тренировъчна среда води до:

- повишена мотивираност и увереност на участниците;
- подобрена координация и двигателен контрол;
- по-добра социална интеграция чрез равнопоставена игра;
- изграждане на устойчив модел на приобщаващ спорт в училища и спортни клубове.

Адаптациите в бадминтона не са компромис с правилата, а инструмент за равнопоставеност. Те позволяват всеки участник да бъде част от играта, независимо от степента на способностите си.

Благодарение на тях бадминтонът се превръща в универсален спорт, който отваря врати към участие, увереност и социално включване — основни ценности, заложени в Европейската стратегия за равни възможности и в Еразъм+ Спорт.

6.2 Добри практики от ЕС

Казуси за успешни програми по бадминтон за деца и младежи с увреждания

В предходните раздели вече са посочени добри примери на изпълнени проекти и съществуващи платформи за програми по адаптиран бадминтон за деца и младежи с увреждания. Тук е включена систематизирана информация за европейски университетски програми/магистратури, които подготвят специалисти в областта на Адаптирана физическа активност.

Международна магистратура / IMAPA — International Master of Adapted Physical Activity (KU Leuven и партньори)

Двугодишна (120 ECTS) международна магистратура, партньорство между KU Leuven (Университет в Льовен, Белгия), Palacky University Olomouc (Чехия) и асоциирани партньори. Подготвя специалисти в адаптирани двигателни дейности и практики. Целта на магистърската програма е да комбинира компетенциите на редица европейски университети, за да предложи на студентите цялостно обучение и адекватни знания в многото аспекти на адаптираната физическа активност (АФА).

- Обучение на компетентни и критични специалисти, способни да проектират и оценяват адаптирани програми за физическа активност, използвайки подход, основан на доказателства. Курсът предоставя компетенциите за работа в 3 професионални области: образование (училища за деца със специални потребности), рехабилитация (късен етап) и спорт (състезателен и развлекателен). Той е предназначен за работа с хора с различни физически и психически увреждания през целия им живот.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Обучение на специалисти, които да участват в изследвания за развитие на областта на адаптираната физическа активност (АФА). Курсът предлага основни научни умения, които ще позволят на завършилите да продължат академична кариера или да предприемат по-нататъшни изследвания или докторантура.
- Обучение на специалисти, които да могат да идентифицират нуждите на адаптираната физическа активност (АФА) в различни страни и да търсят мултикултурно сътрудничество за подобряване на възможностите за хора с увреждания.

Завършилите успешно курса ще са придобили научни знания и критични прозрения, за да развият и приведат областта на адаптираната физическа активност напред в различни национални условия. Завършилите ще притежават професионалната компетентност за работа в различни контексти, където ще могат да създават подходящи адаптирани програми за физическа активност и да оценяват изискванията за скрининг на упражненията.

Студентите, специализирани в адаптирана физическа активност на магистърско ниво, често работят с хора с увреждания в кариерни области като образование, коучинг, личен тренинг, физиотерапия, трудова терапия, медицина или други професии в здравеопазването. Някои търсят изследователска кариера, като придобиват знания и опит както в адаптираната физическа активност, така и в друга дисциплина в рамките на кинезиологията, и се обучават в докторска степен.

Уеб: https://www.sportanddev.org/latest/news/international-master-adapted-physical-activity-imapa

Магистърска степен по адаптирана физическа активност и здраве — Université Gustave Eiffel

Международна магистърска програма на Université Gustave Eiffel (Франция) по Адаптирани физически дейности и здраве. Магистърската програма по адаптирана физическа активност и здраве съчетава мултидисциплинарни знания в областта на науките за живота и социалните науки с управленски умения, подготвяйки студентите за разнообразието от работни места, които секторът предлага. Интензивната обща програма за обучение в магистърска степен 1 е допълнена от значителен трудов опит чрез стажове и ръководени проекти в магистърска степен 1 и магистърска степен 2, което помага на студентите да си намерят работа в края на втората година.

Целевите умения са следните: мобилизиране и оптимизиране на човешките, финансовите, административните и материалните ресурси, необходими за изграждането на проект; оценяване, регулиране и комуникиране на резултатите от проведените действия; етично действие с познания за екологичните проблеми; пълно разбиране на употребата и ефектите от адаптираната физическа активност за здравни цели; анализ на

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

състоянието и специфичните нужди на индивидите и групите във връзка с тяхната среда; управление на екип в съответствие със закона и изграждане на адаптиран проект за колективна интервенция.

Уеб: https://formations.univ-gustave-eiffel.fr/?type=10&pdfId=363?lang=en

Магистърска степен по Адаптиран спорт във Великобритания (University of Worcester)

Магистърска програма на University of Worcester (Великобритания) по Адаптиран спорт, която включва научно-методологична подготовка и приложни практики. Курсът е предназначен за широк кръг от професионални профили, които могат да бъдат учители, спортни треньори, изследователи и висшисти с интерес към спорта за хора с увреждания и адаптирания спорт.

Университетът също така провежда Програма за физическа активност и адаптиран спорт за възрастни хора (SPAAS) - целогодишна програма за ангажиране на възрастни хора, ръководена от Университета на Уорчестър. SPAAS предлага седмични адаптирани сесии за упражнения, спорт и физическа активност, водени от квалифицирани и опитни инструктори. SPAAS е приобщаваща програма за всички, без горна възрастова граница. Предлаганите адаптирани спортни и фитнес дейности могат да варират в зависимост от времето на годината и изискванията за разписание/график на университета, но могат да включват: футбол, нетбол, баскетбол, крикет, боулинг на къси подложки, пикълбол, групови упражнения, тренировки с контролиран достъп във фитнес зала и кръгови тренировки, дейности на открито

Уеб: https://www.worcester.ac.uk/

Европейска магистърска програма по здраве и физическа активност (University of Rome “Foro Italico”)

Университет „Foro Italico“ в Рим, италиански държавен университет, отличен в областта на спортните науки, в консорциум с Норвежкото училище по спортни науки в Осло (NOR), Виенския университет (AUT), Университета на Южна Дания в Одензе (DEN) и Немския спортен университет в Кьолн (GER), водещи европейски университети в областта, предлага двугодишна европейска магистърска програма по здраве и физическа активност (120 ECTS). Програмата се провежда на английски език и успешните студенти получават съвместен европейски сертификат плюс единични или двойни национални дипломи от второ ниво (които са еднакво валидни както в Италия, така и в другите европейски страни).

Разработването на програмата, координирана от Университет „Foro Italico“ в Рим, има за цел да благоприятства сближаването на европейските системи за висше образование и създаването на Европейско пространство за висше образование. Тя отговаря на

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

необходимостта от създаване на международни университетски програми, чиято структура включва периоди на обучение в чужбина и гарантира образование, насочено както към високи професионални възможности, така и към изследователска дейност, чрез използване на редовни стажове в учебната програма. Завършилите магистърска степен по здраве и физическа активност ще могат да интегрират на високо ниво знанията си от науките за движението с биомедицинските, психопедагогическите и социологическите, и по-специално, отнасящи се до използването на науката за движението в превантивната и рехабилитационна област в различни възрастови групи.

Уеб: https://www.europeanmasterhpa.eu/

Магистърска програма по Адаптирана физическа активност и спорт (Национална Спортна Академия, България)

Магистърската програма "Адаптираната физическа активност и спорт" се провежда към Факултета по кинезитерапия, туризъм и спортна анимация на НСА. Образователно-квалификационната степен ,,магистър" се придобива след едногодишен курс на редовна или задочна форма на обучение – два семестъра (60 ECTS). Обучението в магистърската програма е насочено към разширяване и задълбочаване на усвоените в първата образователно - квалификационна степен ,,бакалавър" фундаментални теоретични и методико - практически знания и умения и към придобиване на интердисциплинарни познания и специализирана подготовка в областта на адаптираната физическа активност с приоритетен акцент върху спорта за хора с увреждания и приобщаващото физическо възпитание. Приложението на АФА в ежедневните дейности допринася за положително въздействие върху функционалното и психическото състояние на гражданите в неравностойно положение, но най-значимо влияе върху преодоляването на обществените бариери спрямо увреждането и е мощен инструмент за социално приобщаване.

Уеб: https://www.nsa.bg/

Магистърска програма по Адаптиран спорт и приобщаващо образоване (Национална Спортна Академия, България)

Магистърската програма " Адаптиран спорт и приобщаващо образоване" се провежда към Факултета по Обществено здраве, здравни грижи и туризъм на НСА. Образователно-квалификационната степен ,,магистър" се придобива след обучение в редовна форма с продължителност три семестъра (90 ECTS). Обучението в магистърската програма е насочено към разширяване и задълбочаване на усвоените в първата образователно - квалификационна степен ,,бакалавър" фундаментални теоретични и методико - практически знания и умения и към придобиване на интердисциплинарни познания и специализирана подготовка в областта на адаптираните спортове и приобщаващото образование с приоритетен акцент върху приобщаващото физическо възпитание.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Уеб: https://www.nsa.bg/

Иновативни подходи към обучението и приобщаването в спортните клубове

Тук са представени съвременни иновативни подходи, които могат да бъдат използвани от спортните клубове, които имат намерение да се занимават с адаптиран спорт за деца и младежи със специални потребности.

Педагогически иновации и методи на обучение

- Микро-учене + модулизация – идеята е разбиване на съдържание в 5–15-минутни "микро" уроци (видео/аудио/визуални карти) в зависимост от приложимостта. Треньорите могат да използват 3–4 микро-модула за всяка тренировка — лесно за адаптация и повторение. Подходът подпомага деца с кратък обем на внимание.
- Мултисензорно обучение - комбиниране на визуални подсказки, тактилни маркери, звук и движение. При деца с различни невросензорни профили могат да се създават варианти.
- Учене чрез игра - въвеждане на мисии, нива, значки и визуални табла за напредък. Намалява страха от неуспех и мотивира регулярното участие.
- Peer-teaching и социални роли - включване на по-големи млади членове като „асистенти" — развива лидерство и социална интеграция. Ролите са структурирани с ясни задължения и кратко обучение.
- Прогресивни методики на базата на анализ на задачите - разбиване на умения на микро-степени (пример: хвърляне - проследяване - позиция на ръката - чист удар). Това позволява системна прогресия.

Технологични и иновативни помощни средства

- Приложения и платформи - мобилно приложение за треньори/семейства: съдържа микро-уроци, визуални карти, календар, присъствена система и възможност за качване на видео за обратна връзка.
- Е-портфолио за участниците: автоматично записва постижения, значки и кратки видеа — полезно за родители и за мониторинг.
- Устройства и сензори - акселерометър-базирани сензори за проследяване на активност, баланс или брой повторения могат да се използват при оценка на прогреса.
- VR/AR за безопасна тренировка и визуализация - виртуални сценарии за първи допир (напр. симулирана ракета, визуални подсказки) — особено полезно за деца с тревожност или сензорна чувствителност. AR табла в реална зала — наслагване на визуални цели (напр. „удари цел 1/2/3").

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Видео-анализ с автоматизирани бележки - съвременни (или опростени) системи за бавно движение и маркери за обратна връзка — заснема се кратко клипче, което треньор и/или участник гледат и обсъждат.

Организационни и оперативни модели

- Приобщаващи слотове в седмичния график - определяне на поне един „приобщаващ слот“ седмично, където групата е смесена (деца със и без увреждания), а останалите слотове могат да са специализирани.
- Модел базиран на централен хъб с асистенти - централният клуб/спортен център разполага с по-добро оборудване и обучени треньори, а в по-малки училищни/общински площадки обучени локални наставници прилагат стандартизирани модули, поддържани от централния клуб.
- Набиране, обучение и задържане на доброволци (родители, студенти, младежи) с кратки мотивационни схеми (сертификати, референции).
- Финансови модели - Смесено финансиране включващо членски внос, общински / европейски субсидии, корпоративни партньорства, crowdfunding за „starter kit“.

Културни и социални интервенции за приобщаване

- Регулярен „ден на клуба“ с демонстрации, къси филми/видеа за напредъка на децата и работата на треньорите — повишава приемането и подкрепата.
- Организирани срещи/практики, на които родителите участват активно в 1–2 сесии месечно: повишава увереността им и насърчава домашните практики.
- Извънспортни форми: лагерни дни, пикници, екипни игри — целенасочени за изграждане на приятелства и социални умения.

Обучение на треньори — иновации за продължаващо професионално развитие

- Обучение в кратки, тематични модули (напр. „Работа с деца с разстройство от аутистичния спектър“, „Работа с деца с двигателни увреждания“), които се натрупват към цялостен сертификат. Това увеличава ангажираността, възможността за специализация и задържане на треньорите.
- Смесено менторство - Комбинация от peer-review, видео обратна връзка и ежеседмична супервизия (онлайн), вместо само еднодневни курсове. Менторите могат да са напреднали треньори или специалисти по адаптирана физическа активност.
- Създаване на локална/регионална мрежа от треньори с редовни срещи, споделяне на клипове и дискусии с експерти (университети, терапевти).

6.3. Международен пример

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Примери на световно признати адаптирани модули/инструменти за обучение по бадминтон

Адаптираният бадминтон, подобно на други спортове, се развива, за да бъде по-приобщаващ и достъпен за хора с увреждания. Разработени са някои адаптирани тренировъчни модули и инструменти, които дават възможност на хора с физически или интелектуални увреждания да участват в този спорт по ефективен и ангажиращ начин. Ето някои казуси на адаптирани тренировъчни модули/инструменти за бадминтон, които са признати в световен мащаб.

Парабадминтон – спорт за спортисти с увреждания

Парабадминтонът е параолимпийската версия на бадминтона и включва спортисти с физически и интелектуални увреждания. Разработването му е подкрепено от BWF (Световна федерация по бадминтон), която е създала специфични адаптирани тренировъчни модули и регламенти, за да гарантира, че спортистите с увреждания могат да се състезават честно и безопасно. Ето някои примери за модули/инструменти:

а. Тренировъчни модули за спортисти с двигателни увреждания

BWF е разработила тренировъчни програми за спортисти с двигателни увреждания, които включват специфични дейности за подобряване на мобилността, силата, координацията и издръжливостта. Някои от адаптираните тренировъчни инструменти включват:

- Специализирани спортни инвалидни колички за бадминтон
- Регулируеми мрежи
- Бадминтон на маса (адаптиран бадминтон за хора с намалена подвижност) в случай на много тежки двигателни увреждания

б. Тренировки за спортисти с интелектуални затруднения

За спортисти с интелектуални затруднения, тренировъчните модули включват основни упражнения за подобряване на координацията между ръцете и очите, баланса и двигателната памет. Дейностите са проектирани да бъдат прости и повтарящи се, улеснявайки постепенното учене. Особен акцент се поставя върху използването на визуални и словесни подсказки, като например използването на цветни стрелки или светлинни ленти за обозначаване на посоки и движения.

Разработване на специализирано оборудване за адаптиран бадминтон

Технологичните и инструментални разработки подобряват качеството на тренировките по адаптиран бадминтон. Специализираното оборудване е предназначено да увеличи достъпността и да подобри представянето на спортистите.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

а. Персонализирани ракети: Ракетите за бадминтон за спортисти с увреждания са адаптирани за намаляване на теглото и подобряване на сцеплението. Някои модели имат по-дебели дръжки или регулируеми дръжки, за да паснат по-добре на ръцете на спортисти с физически увреждания.

б. Адаптирано перце: Перцето е адаптирано за намаляване на риска от нараняване. Някои модели перца за парабадминтон са оборудвани с по-леки топки и по-устойчива структура, предназначени за използване в среди с различни условия на мобилност.

Проект „Shuttle Time“ на BWF

Програмата „Shuttle Time“ е глобална инициатива на Световната федерация по бадминтон, която има за цел да разшири практиката на бадминтон сред младите хора и да насърчи приобщаването. Въпреки че не е специфична за парабадминтон, „Shuttle Time“ е адаптирана, за да включва деца с интелектуални и физически увреждания.

Програмата включва обучителни модули, фокусирани върху:

- Техники на движение и адаптирана игра: Проекти, насочени към подобряване на двигателните умения.
- Интегриране на адаптирани спортове: „Shuttle Time“ включва стратегии за интегриране на спортисти с увреждания в масови спортни среди, работа с учители и треньори за разработване на модули, специфични за физически или интелектуални увреждания.
- Приобщаваща игра: Проектирана е да се използва и с ученици и спортисти, които се нуждаят от адаптации за участие, като например използване на по-леко оборудване или адаптирани пространства.

Проект за приобщаващ бадминтон в Индия

Интересен пример за адаптиран бадминтон идва от Индия, където е разработена програмата за приобщаващ бадминтон, за да се насърчи спортът сред деца с увреждания. Тази програма е комбинация от индивидуални тренировки и отборни игри, предназначени да подобрят координацията, баланса и силата.

Използвани инструменти: по-меки топки; перца, видими с LED светлини; персонализирано оборудване.

Тренировка: адаптирани техники на движение, фокусирани върху подобряване на физическата сила и издръжливост. Треньорите работят в тясно сътрудничество с участниците, използвайки визуални и вербални инструменти, за да им помогнат да разберат движенията.

Парабадминтон и Параолимпийските игри

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Парабадминтонът е въведен в програмата на Параолимпийските игри през 2020 г. и е пример за това как адаптираните спортове стават все по-признати в световен мащаб. Обучението на параолимпийски бадминтонисти се фокусира върху:

- Специфични техники на игра, съобразени с увреждането: Спортисти с двигателни увреждания играят със специални инвалидни колички, докато спортисти със зрителни увреждания използват техники за акустична ориентация, като например акустични перца, които издават звуци.
- Специализирани тренировъчни модули: Физическите и психологическите адаптации са интегрирани за разработване на стратегии за тренировки и състезания.

Поуки, извлечени от страни с напреднали програми за приобщаващ спорт

Държавите с добре установени приобщаващи спортни програми предоставят ценна информация за подобряване и разширяване на инициативите за приобщаващ спорт по целия свят. Тези програми имат за цел да гарантират, че хората с увреждания имат равни възможности да участват в спорт, насърчавайки социалната интеграция, физическото здраве и личностното развитие. По-долу са изброени някои важни поуки, извлечени от успешните приобщаващи спортни програми:

Интегриране на хората с увреждания в масовия спорт

Държави като Канада и Австралия са показали, че интегрирането на хора с увреждания в редовни спортни програми, вместо изолирането им в отделни дейности, работи най-ефективно. Ключов извод: Важно е хората с увреждания да се включат в общите спортни програми на всички нива, от училищата до професионалния спорт, като се гарантира, че хората с увреждания имат достъп до същите възможности като спортистите без увреждания. Например, австралийската програма за включване на хора с увреждания в спорта подкрепя спортните клубове в общността да включат спортисти с увреждания, като предлага ресурси и обучение за треньори и спортни заведения.

Специализирано обучение за треньори и персонал

Държави като Норвегия и Швеция са инвестирали в осигуряването на цялостно обучение за треньори и спортен персонал, за да ги подготвят с уменията, необходими за работа със спортисти с различни увреждания. Ключов извод: Треньорите трябва да получат обучение не само за осведоменост за уврежданията, но и за адаптивни техники и стратегии за треньорство. Това обучение включва изучаване на това как да се адаптират упражненията, да се комуникира ефективно и да се разбира използването на помощни средства за подпомагане на участието.

Използване на адаптивно спортно оборудване и технологии

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Държави като Германия и Съединените щати са постигнали голям напредък в разработването на адаптивно спортно оборудване и помощни технологии, за да подобрят участието на спортисти с увреждания. Ключов извод: Осигуряването на достъпно оборудване е жизненоважно, за да се даде възможност на хората с увреждания да участват в спорт. Адаптивното оборудване, като специализирани инвалидни колички, протези и тактилни топки, позволява на спортистите да се занимават със спорт безопасно и удобно, подобрявайки цялостното си представяне и преживяване.

Ангажираност и осведоменост на общността

В страни като Нидерландия, инициативите, водени от общността, и кампаниите за повишаване на обществената осведоменост изиграха значителна роля в промяната на възприятията и увеличаването на участието в спорта на хора с увреждания. Ключов извод: Повишаването на осведомеността и ангажирането на местната общност е от съществено значение за насърчаване на приобщаваща спортна култура. Публичните кампании и медийното отразяване помагат за разрушаването на стереотипите и насърчават участието, като същевременно участието на семейства и местни групи гарантира непрекъсната подкрепа за спортистите.

Правителствена подкрепа и законодателство

Държави като Обединеното кралство и Нова Зеландия са приели всеобхватни закони и политики, за да гарантират, че спортът е достъпен за хора с увреждания. Ключов извод: Участието на правителството е от решаващо значение за създаването на среда, която подкрепя приобщаващия спорт. Това включва осигуряване на финансиране, изграждане на достъпни съоръжения и установяване на закони, гарантиращи равен достъп до спортни възможности за хора с увреждания, както се вижда от Закона за дискриминация на хората с увреждания в Обединеното кралство.

Сътрудничество с неправителствени организации и групи за хора с увреждания

Държави като Франция и Испания успешно си партнират с неправителствени организации (НПО) и групи за застъпничество на хората с увреждания, за да подобрят спортните възможности за спортисти с увреждания. Ключов извод: Сътрудничеството между правителства, неправителствени организации и организации за хора с увреждания е ключово за създаването на цялостна система за подкрепа. Тези партньорства помагат за достигане до групите в неравностойно положение и предоставят персонализирани програми, които отговарят на специфичните нужди.

Включване на психологическа и социална подкрепа

В страни като Финландия, приобщаващите спортни програми включват психологическа и емоционална подкрепа за спортисти с увреждания, наред с физическата подготовка.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Ключов извод: Социалните и психологическите аспекти на спортното участие са също толкова важни, колкото и физическата страна. Осигуряването на подкрепа за психично здраве, менторство и групи от връстници помага на спортистите да преодолеят предизвикателствата и подобрява цялостното си благополучие.

Фокусиране върху социалното приобщаване, не само върху представянето

Държави като Съединените щати и Канада са изместили акцента в приобщаващия спорт от просто състезание към насърчаване на социалното приобщаване и личностното израстване. Основен извод: Приобщаващите спортове трябва да дават приоритет на социалните и личните ползи от участието, като например изграждане на увереност, създаване на приятелства и насърчаване на чувство за принадлежност, наред със спортните постижения. Този подход насърчава по-голямо участие и гарантира, че хората с увреждания се чувстват добре дошли, независимо от нивото им на умения.

Създаване на специализирани състезания за хора с увреждания

Държави като Италия и Бразилия са създали специализирани спортни състезания за спортисти със специфични увреждания, като баскетбол в инвалидни колички или футбол за слепи. Основен извод: Докато интеграцията в масовите спортове е идеална, осигуряването на специализирани събития за спортисти с определени увреждания гарантира, че те могат да се състезават на високо ниво. Тези състезания осигуряват допълнително признание и вдъхновяват другите да се присъединят, като същевременно се поддържа фокус върху честната игра и състезателните постижения.

Дългосрочно финансиране и стратегическо планиране

Държави като Швеция и Дания са доказали, че устойчивите и последователни инвестиции са от решаващо значение за успеха на приобщаващите спортни програми. Ключов извод: Осигуряването на дългосрочна финансова подкрепа и разработването на всеобхватни стратегии за приобщаващи спортни програми са от решаващо значение за техния успех и устойчивост. Краткосрочното финансиране често води до програми, на които им липсват ресурси за мащабиране и постигане на траен ефект.

Използване на менторство от връстници и модели за подражание

Държави като Южна Корея са демонстрирали важността на участието на връстници и използването на модели за подражание за насърчаване на приобщаващия спорт. Ключов извод: Менторството от връстници и моделите за подражание играят ключова роля в мотивирането на хората с увреждания да се занимават със спорт. Успешните спортисти с увреждания могат да вдъхновяват другите и да служат като ментори, създавайки положителна, подкрепяща среда, която насърчава другите да участват.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

7. Резултати от Анкетно проучване „Адаптирани спортни програми в ЕС“

Проведено бе изследване сред треньори/инструктори, преподаватели, представители на НПО, ангажирани с политики в тази сфера, родители, чиято цел е да събере информация за настоящите предизвикателства и успешни практики при прилагането на адаптирани спортни програми, с фокус върху бадминтона за деца и младежи със специални потребности.

Приложеният инструмент за събиране на данни е структурирана писмена анкетна карта, съставена от затворени и полуотворени въпроси, обхващащи ключови тематични направления:

- текущи пропуски и предизвикателства;
- добри практики и примери;
- предложения.

Събраните данни са обработени и анализирани количествено и качествено, с цел идентифициране на тенденции, основни проблемни зони и мотивационни фактори.

Обем на извадката: 27 респонденти.

Проучването е проведено чрез метода на стандартизиран онлайн въпросник, обявен на анонимен и доброволен принцип за участие, чрез което потенциалните респонденти, се поканват да попълнят онлайн анкета, която се активира чрез кликането на определен линк. Попълването на този вид анкета е извършено напълно самостоятелно от респондентите, без присъствие на анкетьор. Използван е този вид анкетиране, тъй като най-силно се доближава до традиционния метод в социологията, известен като анкетно допитване със самопопълване (респондентът получава анкетна карта, която попълва без каквато и да е намеса на анкетьора). Използваните инструменти са:

Инструмент за събиране на данни чрез структурирана писмена анкетна карта, изработена с Google Forms. Линк към електронния формуляр на анкетата на български език https://forms.gle/z2DHqw6kGqCPgj6r7 и на английски език: https://forms.gle/Zjejvi9PePWseZet9 е разпространен, както следва:

- на уебсайта на проект SPECIALRACKET в раздел Новини - https://www.specialracket.eu/, откъдето всеки заинтересован може да го достъпи.
- в социалните медии на проект SPECIALRACKET
  Facebook: https://www.facebook.com/profile.php?id=61572536376859&sk=about
  Instagram:https://www.instagram.com/specialracket?igsh=MWZyOXdsNGo5bnJ2Nw==)).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

При създаването на анкетната карта бяха следвани няколко стъпки:

- Първо са формулирани основните целеви теми на проучването;
- Следва формулиране на работни въпроси, разработка на конкретни групи отговори и избор на тип на въпроса (Да/Не, избор от множество варианти, скала на значимост);
- Редакция на работните въпроси с цел постигане на яснота и недвусмисленост, максимално опростяване на езика, разработка на пояснителни текстове, където е необходимо;
- Групиране на въпросите в логически тематичен ред, като се започва от по-лесните за да се предразположи анкетираният;
- Съгласуване и одобрение на окончателната формулировка на въпросите, включени в анкетната карта.

Разработена е една анкетна карта. Дизайнът на анкетната карта е опростен, което позволява нейното самопопълване и улеснява последващата обработка на резултатите. Структурата и съдържанието на анкетната карта са внимателно обмислени, като са спазвани основните изисквания за конструиране на анкетни проучвания, както и към външния вид на картите. Различните тематични раздели са маркирани визуално. Поставени са инструкции към въпросите и/или пояснения, както и общ текст за проучването.

Структурата и съдържанието на анкетната карта включват 4 секции с общо 10 въпроса в съответствие с избраната целева група:

Секция 1: Общи данни

Секция 2: Текущи пропуски и предизвикателства

Секция 3: Добри практики и примери

Секция 4: Финални коментари

Секция 1 обхваща общия профил на респондента, като са включени: 1 отворен въпрос за държава, 1 отворен въпрос за организация (незадължителен) и 1 затворен въпрос за роля/позиция.

Секция 2 включва 3 въпроса – 2 от затворен тип с предварително зададени отговори, от които анкетираният може да избере и 1 от типа скала за оценка; всички със задължителен характер.

Секция 3 включва 3 въпроса – 1 от затворен тип „Да/Не“; 1 от отворен тип за предоставяне на кратък отговор; 1 от затворен тип с предварително зададени отговори, от които анкетираният може да избере; всички със задължителен характер.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Секция 4 включва 1 въпроса от отворен тип с незадължителен характер.

Периодът на анкетиране е: Април – Май 2025 г.

Брой попълнени анкетни карти: 27.

Характеристика на изследваните лица (резултати от Секция 1)

Географско разпределение на участниците - в проучването са включени 27 лица. Географското разпределение на участниците показва ясно изразен превес на участниците от България, което е логично с оглед на координационната роля на Бадминтон клуб „Ракет Спийд“ в проекта и силната ангажираност на български спортни и образователни институции в изследването:

- 78% от анкетираните лица са от България (21 участници)
- 11% от анкетираните лица са от Италия (3 участници)
- 11% от анкетираните лица са от Гърция (3 участници)

Това разпределение потвърждава, че българският контекст е основен източник на емпирични данни, докато италианският и гръцкият опит са включени като сравнителни и допълващи гледни точки. Въпреки по-малкия брой респонденти от Италия и Гърция, тяхното участие добавя ценностен транснационален принос, който позволява да се очертаят сходства и различия в подходите към адаптирания спорт между южноевропейските страни.

Представеност на организациите и институциите - трима от анкетираните са посочили конкретна институция, която представляват: 1 представител на община, 1 представител на НПО и 1 представител на НРА (партньор по проекта и организация с опит в работата с хора със специални потребности). Останалите респонденти не са конкретизирали институционална принадлежност, което предполага, че част от тях участват като

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

индивидуални експерти, треньори или родители. Това разнообразие гарантира широк спектър от гледни точки – както от практици на терен, така и от организационни представители.

Профил на участниците по роля и позиция - разпределението на участниците по роля показва висока степен на професионално разнообразие, което позволява многопластов анализ на проблемите и потребностите в областта на адаптирания спорт. Най-много са анкетираните представители на НПО (37%), следвани от треньори/инструктори (26%) и родители (22%). Преподавателите и ангажираните с политики имат съответно по 7% дял.

Изводи

- Силно участие на гражданския сектор (НПО) – Неправителствените организации представляват най-големия дял от участниците (37%), което показва, че те са основен двигател в областта на приобщаващия спорт. Този факт потвърждава водещата роля на НПО при разработване и реализация на инициативи за социална интеграция чрез спорт.
- Активност на треньорската общност (26%) – Делът на треньорите и инструкторите показва висока ангажираност на практиците, които прилагат адаптирани методики и могат пряко да оценят ефективността на съществуващите програми. Това е важен индикатор за практическата релевантност на анкетата.
- Значимо участие на родители (22%) – Родителите осигуряват глас на ползвателите на спортните програми и дават ценна обратна връзка относно достъпността, ефекта и отношението на институциите. Това допринася за по-балансирано разбиране между гледната точка на организаторите и реалните потребности на децата.
- Ограничено участие на представители на публичната администрация (7%) – Ниският дял на участници от общини или институции, ангажирани с политики, показва необходимост от по-силно институционално включване в бъдещи

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

изследвания и обучения. Това може да се тълкува като индикатор за слабата връзка между политическото и оперативното ниво на изпълнение.

- Присъствие на преподаватели и академични кадри (7%) – Макар и малобройни, тези участници допринасят с експертен академичен поглед върху педагогическите и методологичните аспекти на адаптирания спорт.

Общата структура на извадката показва преобладаващо практическа насоченост на участниците – 85% са пряко свързани с организирането, преподаването или участието в адаптирани спортни дейности.

Това прави резултатите от анкетата високо представителни за практическата реалност и предизвикателствата „на терен“, дори при сравнително ограничен брой респонденти.

Същевременно, по-ниското участие на политически и институционални представители показва потенциална празнина в управленския и стратегическия диалог, която следва да бъде компенсирана чрез бъдещи изследвания и целенасочени обучения за общински служители и политици в сферата на спорта и приобщаването.

Текущи пропуски и предизвикателства (резултати от Секция 2)

Кои са основните предизвикателства при прилагането на адаптирани спортни програми във Вашата страна?

В рамките на анкетното проучване участниците са били помолени да посочат кои според тях са основните предизвикателства при реализацията на адаптирани спортни програми за деца и младежи със специални потребности в тяхната страна.

Резултатите отговорите очертават няколко ключови бариери, които затрудняват устойчивото развитие на приобщаващ спорт и по-специално адаптирания бадминтон в страните партньори по проекта (България, Италия и Гърция).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Ограничен достъп до спортни съоръжения – 24%

Най-често посочваният проблем от анкетираните е липсата на достъп до подходящи спортни съоръжения, които да отговарят на нуждите на хората със специални потребности. Това включва не само архитектурна достъпност (липса на рампи, съблекални, адаптирани подови настилки), но и ограничено наличие на подходящи зали, които могат да бъдат използвани от малки групи за адаптирани тренировки.

Този резултат е показателен за структурен дефицит в спортната инфраструктура, особено в по-малките населени места, където липсват специализирани или приобщаващи спортни центрове. Това пречи не само на редовното практикуване на спорт, но и на провеждането на демонстрации, обучения и включването на повече участници.

Липса на квалифицирани треньори – 22%

Втората най-често идентифицирана бариера е недостигът на треньори с компетентности в областта на адаптирания спорт. Участниците подчертават, че повечето специалисти по физическо възпитание и спорт нямат специализирана подготовка за работа с деца със специални потребности, а адаптираните методики не са системно включени в учебните програми на спортните академии.

Това подчертава необходимостта от целенасочени обучения и сертификационни курсове по адаптиран спорт, включително бадминтон, както и от създаване на методически ръководства и обучителни платформи. Липсата на квалифицирани кадри е системен проблем, който възпрепятства дългосрочното развитие на приобщаващ спортен капацитет.

Недостатъчни обучителни материали – 22%

22% от респондентите идентифицират липсата на подходящи учебни и методически ресурси като основно предизвикателство. В повечето случаи наличните материали са ограничени, остарели или не са адаптирани към нуждите на деца с различни видове увреждания.

Това показва необходимостта от разработване на актуални, достъпни и визуално ориентирани обучителни инструменти – видеа, ръководства, дигитални платформи, които да подпомогнат треньори, учители и родители.

В рамките на проекти като SPECIALRACKET, разработването на подобни материали е ключов принос към изграждането на устойчива обучителна инфраструктура в адаптирания спорт.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Недостатъчно финансиране – 19%

Почти една пета от анкетираните посочват финансовите ограничения като сериозен проблем. Те включват липсата на достатъчно средства за оборудване, транспорт, адаптиране на съоръжения и покриване на разходите за участия в събития или състезания.

Финансовите бариери са свързани както с ограничени национални и общински бюджети за адаптиран спорт, така и с трудния достъп на малки организации до европейски програми и грантови схеми. Това поставя в риск устойчивостта на съществуващите инициативи и ограничава възможността за дългосрочно развитие и разширяване на програмите.

Липса на информираност и популяризиране – 11%

11% от респондентите изтъкват, че обществената осведоменост и популяризацията на адаптираните спортни програми са недостатъчни. Много родители, училища и дори спортни клубове не знаят за възможностите, които съществуват, или подценяват значението на приобщаващия спорт.

Това подчертава нуждата от комуникационни и медийни кампании, които да насърчават разбирането за ползите от адаптирания спорт, както и от мрежи за обмен на информация между институции, клубове и общности.

Слаб интерес или участие – 1%

Едва 1% от анкетираните смятат, че нисък интерес от страна на участниците представлява съществено предизвикателство. Това показва, че мотивираността на целевата група е висока, но достъпът и възможностите за участие остават ограничени поради структурни и организационни причини.

Проблемът не е в липсата на желание, а в липсата на системни условия и подкрепяща инфраструктура, които да направят адаптирания спорт реално достъпен.

Данните показват, че основните предизвикателства при прилагането на адаптирани спортни програми са системни и взаимносвързани.

Проблемите с инфраструктурата, квалификацията на треньорите и липсата на ресурси се подсилват от недостатъчна институционална подкрепа и липса на целенасочени комуникационни стратегии.

В същото време, високата мотивация и интерес от страна на участниците представляват силен потенциал, който може да бъде използван чрез: разработване на специализирани обучителни програми за треньори; подобряване на достъпа до финансиране и материална база; засилване на публичната осведоменост и популяризиране на добри практики.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Има достатъчно институционална подкрепа за инклузивни спортни програми?

Въпросът има за цел да измери възприятието на участниците относно степента на ангажираност и подкрепа от страна на институциите (държавни, общински и образователни) към приобщаващия спорт и адаптираните спортни програми за деца и младежи със специални потребности.

Явно недоволство от институционалната подкрепа (60%)

Общият дял на отговорите „Напълно несъгласен“ и „По-скоро несъгласен“ възлиза на 60%, което ясно показва преобладаващо негативно отношение към институционалното участие и подкрепа на приобщаващи спортни политики.

Респондентите очевидно смятат, че националните и местните власти не осигуряват достатъчно ресурс, координация и дългосрочна стратегия за развитието на адаптиран спорт.

Възможни причини: липса на специализирани държавни програми, насочени конкретно към адаптиран спорт; ограничен достъп до финансиране за клубове и училища; липса на системна координация между спортни федерации, министерства и социални служби; недостатъчно обучение на административни кадри за работа с целевата група.

Този резултат потвърждава наблюденията от национални изследвания, като например Националната стратегия за физическо възпитание и спорт (2021–2030), където също е

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

отбелязано, че подкрепата за спорт за хора с увреждания остава ограничена и фрагментирана.

Висок дял на неутрални отговори (37%)

Значителен процент от участниците (37%) са избрали „Неутрален“ отговор. Това може да се тълкува по няколко начина: липса на пряк досег с институции, поради което участниците не могат да дадат категорична оценка; локални различия – в някои общини има частична подкрепа, а в други – почти никаква; позитивни инициативи на отделни организации, които обаче не се възприемат като резултат от национална политика.

Неутралните позиции свидетелстват за фрагментиран характер на институционалната подкрепа – отделни успешни примери съществуват, но те не са системно обединени под обща национална рамка или дългосрочна стратегия.

Минимално ниво на положителна оценка (4%)

Само 4% от анкетираните заявяват, че са „по-скоро съгласни“ с твърдението, а никой не е напълно съгласен. Това е индикатор за слаб институционален капацитет и липса на видими резултати от публичните политики.

Положителните отговори най-вероятно произхождат от участници, които работят в градове или институции, където има активно ангажирани местни администрации или проекти по програми.

От количествените данни разпределени по държави, може да се изведе следното:

- В България преобладават негативните оценки поради недостатъчна институционална координация и ограничено финансиране;
- В Италия съществуват регионални инициативи за приобщаващ спорт, но липсва единна национална рамка;
- В Гърция има положителни практики чрез Special Olympics и някои общински програми, но институционалната подкрепа остава концентрирана в няколко големи града.

Резултатите ясно показват, че институционалната подкрепа за приобщаващи спортни програми в партньорските страни е недостатъчна, несистемна и неравномерно разпределена. Макар отделни инициативи (като проекти по Erasmus+, Special Olympics и национални фондове) да дават положителни примери, те не заместват нуждата от цялостна, стратегически обоснована политика за приобщаващ спорт.

Препоръки:

- Укрепване на партньорствата между държавни институции, спортни федерации и НПО;

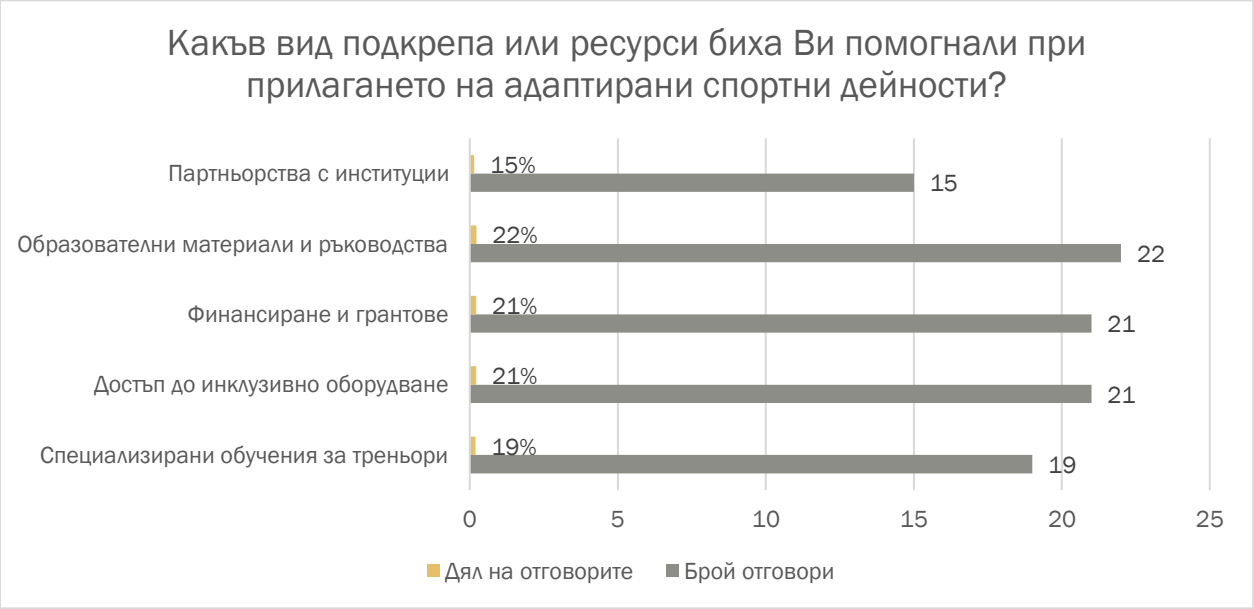
Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Въвеждане на национални програми за подкрепа на адаптиран спорт с ясно дефинирани цели и индикатори;
- Осигуряване на постоянно финансиране и квалификационни обучения за треньори и специалисти;
- Засилване на информационната и медийната видимост на приобщаващия спорт на национално ниво.

Какъв вид подкрепа или ресурси биха Ви помогнали при прилагането на адаптирани спортни дейности?

Въпросът има за цел да идентифицира основните нужди и приоритети на треньори, преподаватели, представители на организации и родители, участващи в развитието на адаптиран спорт, с фокус върху бадминтона за деца и младежи със специални потребности. Резултатите от анкетното проучване показват ясно структурирани нужди в пет ключови категории, свързани с обучения, ресурси, финансиране, материали и партньорства.

Образователни материали и ръководства – 22%

Най-висок дял от респондентите (22%) посочват, че най-голяма нужда имат от качествени образователни материали и методически ръководства, които да подпомагат процеса на адаптирано обучение.

Този резултат потвърждава системния дефицит на достъпни и практически ориентирани ресурси, които треньори, учители и родители могат да използват при работа с деца и младежи със специални потребности.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Анкетата разкрива необходимост от: визуални и дигитални материали (видеоуроци, постери, карти с упражнения); ръководства за адаптиране на тренировъчни техники; насоки за безопасност и психологически подход при работа с участници със специфични нужди.

Този резултат съответства на заключенията от проекти като Badminton For All (B4ALL) и SpecialRacket Erasmus+, които подчертават, че наличието на ясни обучителни ресурси е критичен фактор за устойчивостта и ефективността на адаптираните спортни програми.

Финансиране и грантове – 21%

На второ място с близък дял (21%) анкетираните посочват нуждата от финансова подкрепа и достъп до грантови програми, които да подпомагат устойчивото прилагане на адаптирани спортни дейности. Финансовите ограничения остават основна пречка за развитие и достъпност на адаптираните спортове. Те засягат няколко ключови аспекта:

липса на средства за закупуване на адаптирано оборудване (напр. по-леки ракети, специализирани мрежи, звукови пера); трудности при покриване на транспортни разходи и достъп до спортни зали; ограничен достъп до програми за обучение и сертификация на треньори.

Анкетните резултати подчертават нуждата от по-лесен достъп до национални и европейски финансиращи механизми, както и от местни грантове за клубове и училища.

Достъп до инклузивно оборудване – 21%

Също 21% от респондентите изтъкват, че ограниченият достъп до адаптирано спортно оборудване е пречка за практическата реализация на тренировките. Това включва не само физическите съоръжения, но и специализирано оборудване, съобразено с нуждите на различни видове увреждания – например: пера с по-ниска скорост или звукови ефекти за участници със зрителни увреждания; леки и ергономични ракети за деца с двигателни затруднения; маркировка и адаптирана настилка на игрището за по-голяма безопасност. Липсата на достъпно оборудване ограничава възможността за пълноценно участие и възпрепятства провеждането на адаптирани тренировки на местно ниво.

В този контекст, проектът SPECIALRACKET има потенциал да осигури пример за разработване и споделяне на достъпни инструменти и методики в рамките на ЕС.

Специализирани обучения за треньори – 19%

Почти една пета от участниците (19%) идентифицират нуждата от целенасочени обучения и квалификационни програми за треньори и инструктори. Този резултат потвърждава наблюденията от други въпроси в анкетата, че липсата на специализирана експертиза е една от основните бариери пред прилагането на адаптиран спорт.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Респондентите изразяват нужда от: практически обучения с фокус върху адаптирани техники; модули за психологически и педагогически подход към участници със специални нужди; споделяне на международен опит и добри практики чрез партньорски програми и обучения на място.

Такива обучения биха създали капацитет за устойчиво развитие и биха намалили зависимостта от външни експерти, като насърчат професионализирането на треньорите по адаптиран спорт.

Партньорства с институции – 15%

Най-нисък, но все пак значим дял (15%) от респондентите поставят акцент върху необходимостта от засилено сътрудничество между спортни клубове, училища, социални центрове и институции. Тази необходимост отразява липсата на системна координация и институционална подкрепа, установена и при анализа на други въпроси.

Участниците подчертават, че междуинституционалните партньорства са от ключово значение за: осигуряване на достъп до спортни бази и съоръжения; ангажиране на общините в процеса на интеграция; осигуряване на логистична и административна подкрепа за прилагане на адаптирани програми.

Резултатите очертават ясна структура на нуждите, която отразява цялостната логика на изграждане на устойчива екосистема за адаптиран спорт:

- Ресурси и материали – нужда от конкретни инструменти и ръководства за практическо прилагане;
- Финансова подкрепа и оборудване – материална база за реализация на адаптирани дейности;
- Човешки капацитет – обучения за треньори, които да осигурят компетентно прилагане на методите;
- Институционални партньорства – координация и съвместна отговорност между различните участници в системата.

Тези резултати потвърждават, че за успешното прилагане на адаптирани спортни програми е необходим комплексен подход, съчетаващ обучение, ресурси, финансиране и междуинституционално сътрудничество.

Добри практики и примери (резултати от Секция 3)

Знаете ли за успешни бадминтон програми за деца и младежи със специални потребности?

Този въпрос има за цел да оцени нивото на информираност и познаване на добри практики в областта на адаптирания бадминтон в партньорските страни — България,

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Италия и Гърция. Отговорите предоставят важна информация за това доколко професионалната и обществената общност е запозната с инициативите, насочени към приобщаване чрез спорт.

Разпределението на отговорите е почти балансирано, като едва над половината (52%) от анкетираните заявяват, че познават успешни бадминтон програми за деца и младежи със специални потребности. Почти същият дял (48%) обаче нямат информация за подобни инициативи, което е показателно за ограничената популяризация и разпространение на успешни практики.

Интерпретация на положителните отговори (52%)

Повече от половината респонденти споделят, че имат познания за успешни примери в адаптирания бадминтон, което показва наличието на положителни практики в рамките на ЕС и известна степен на обмен на опит между треньори, организации и институции. Възможни източници на познаване: участие в международни програми и проекти, сътрудничество с организации, локални инициативи на училища, спортни клубове и общини, които прилагат адаптирани методики за работа с деца с различни видове увреждания.

Положителният дял показва, че в определени среди вече съществува осъзнаване на потенциала на адаптирания бадминтон, както и опит в неговото прилагане. Това е добра основа за споделяне на добри практики и създаване на транснационална мрежа между организации, работещи в тази област.

Все пак, фактът че този дял е само малко над 50%, показва, че осведомеността е ограничена и често концентрирана в тесен кръг от експерти и организации, свързани с европейски програми.

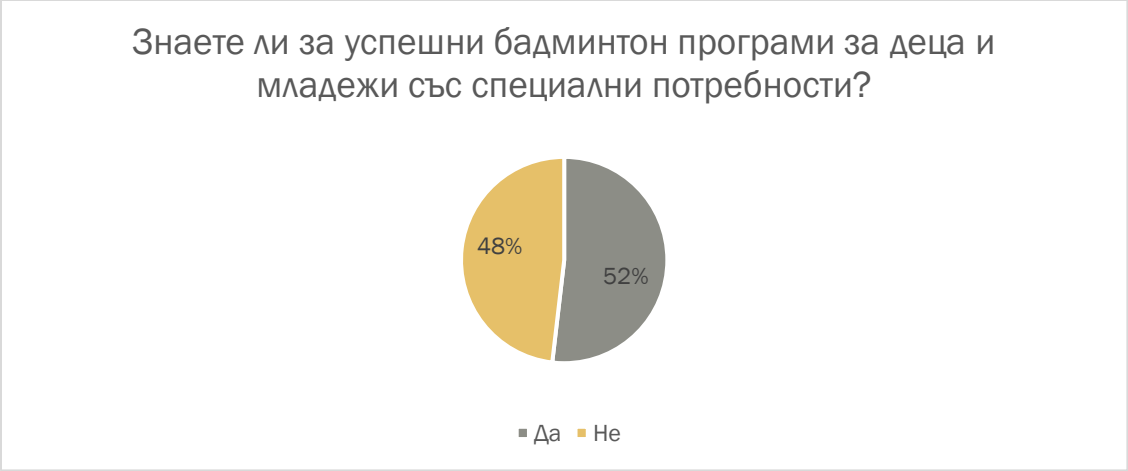
Интерпретация на отрицателните отговори (48%)

Почти половината респонденти (48%) заявяват, че не познават успешни програми по бадминтон за деца и младежи със специални потребности. Възможни причини: липса на информационни кампании и популяризация на реализирани инициативи; отсъствие на национални бази данни и мрежи за споделяне на опит между спортни клубове; ограничен медиен интерес и слабо отразяване на адаптиран спорт в публичното пространство; липса на системна координация между спортните и образователните институции.

Тези данни показват сериозен дефицит на комуникация и разпространение на резултатите от вече съществуващи програми. Дори когато успешни инициативи съществуват, те остават с ограничено въздействие, защото не достигат до широк кръг треньори, учители и родители. Това е показател за нуждата от по-добро разпространение на знание и практики чрез дигитални платформи, обучения и публични събития.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Резултатите потвърждават общата тенденция, идентифицирана и в други въпроси на анкетата — липсата на системна институционална подкрепа и комуникационна инфраструктура за адаптиран спорт. Макар и отделни организации да развиват инициативи, на национално и регионално ниво те рядко се интегрират в устойчиви програми.

В същото време, позитивните отговори (52%) показват, че има вече натрупан практически опит, който може да бъде използван като основа за: разработване на обучителни модули и методики; изграждане на европейска мрежа от треньори и клубове по адаптиран бадминтон; популяризиране на примери за подражание чрез проекти като SPECIALRACKET.

Резултатите показват почти равномерно разделение между информирани и неинформирани участници, което ясно подчертава нуждата от засилено разпространение на добри практики и обмен на информация между европейските партньори. Осведомеността по темата е налице, но не е широко разпространена. Необходимо е по-добро споделяне на успешни модели и резултати от проекти на ниво ЕС и национално ниво. Трябва да се създадат общи комуникационни канали и обучителни платформи за треньори и клубове, работещи по адаптиран бадминтон.

Препоръки:

- Разработване на европейска онлайн база данни или карта на успешните инициативи в адаптирания спорт;
- Организиране на регионални форуми и обучения за споделяне на практики между организации от различни държави;
- Включване на резултати от успешни програми в учебни материали и ръководства по проекта SPECIALRACKET;

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Засилване на комуникацията между спортните федерации, училищата и НПО, за да се увеличи видимостта на добрите примери.

Ако да, моля опишете програмата накратко (име, държава, целева група, ключови характеристики, резултати):

Респондентите, които са посочили, че познават успешни програми (52%), са дали разнообразни отговори, отразяващи широк спектър от инициативи – от локални клубни проекти до международни програми и европейски партньорства. Анализът на споменатите примери позволява да се направи систематизация по три основни групи: програми, свързани с бадминтон и адаптиран спорт в България; инициативи в други адаптирани спортове в България; международни и европейски проекти от Гърция и Италия:

- Проект “Адаптирана физическа активност и спорт - младежи за младежи” по Програма за трансгранично сътрудничество България - Сърбия. Целевите групи са в Перник и Ниш, младежи с увреждания - двигателни нарушения, гръбначни изкривявания, плоскостъпие, ДЦП и др. Създадена е методология за хора с увреждания по плуване, функционална тренировка, кардио фитнес. Проведени са обучения на младежи и рехабилитация на младежи и е създадена мрежа АФАС
- Адаптиран бадминтон за деца и младежи със специални потребности в София
- Адаптиран бадминтон в Сдружение Бадминтон Клуб Ракет Спийд в София
- Чувал съм за други програми за адаптиран спорт, повечето разработени по някой проект. Run2gether на Фондация Сошъл Фючър
- Спортна школа „Special Academy” на ФАФА развива други спортни програми
- Сдружение Спортен клуб "Шарк" развива проект ParaKids за адаптирано плуване
- Софийската школа по лека атлетика "Darko Team" - програмата U.D.G.S - "Обединени в многообразието чрез масов спорт"
- Фонд "Спорт за хора с увреждания" на Фондация BCause подкрепя организации в България да организират разнообразни терапевтични занимания с хора с увреждания: езда, плуване, бягане, йога, лечебна гимнастика, зумба, пилатес, класически балет, кросфит тренировки, занимания с кучета.
- Спешъл Олимпикс Гърция Бадминтон
- Запознат/а съм с адаптирани спортове като боча, боулинг, баскетбол за хора с увреждания.
- Гръцката спортна федерация за хора с увреждания развива: 1. Параолимпийски спортове: лека атлетика, плуване, вдигане на тежести от лежанка, боция, колоездене (шосейно и писта), голф, тенис за хора с увреждания, футбол 5, волейбол от седнало положение, стрелба, джудо, стрелба с лък. 2. Непараолимпийски спортове: баскетбол за хора с умствени увреждания, танци за хора с увреждания, шах за слепи.

Съфинансирано от Европейския съюз

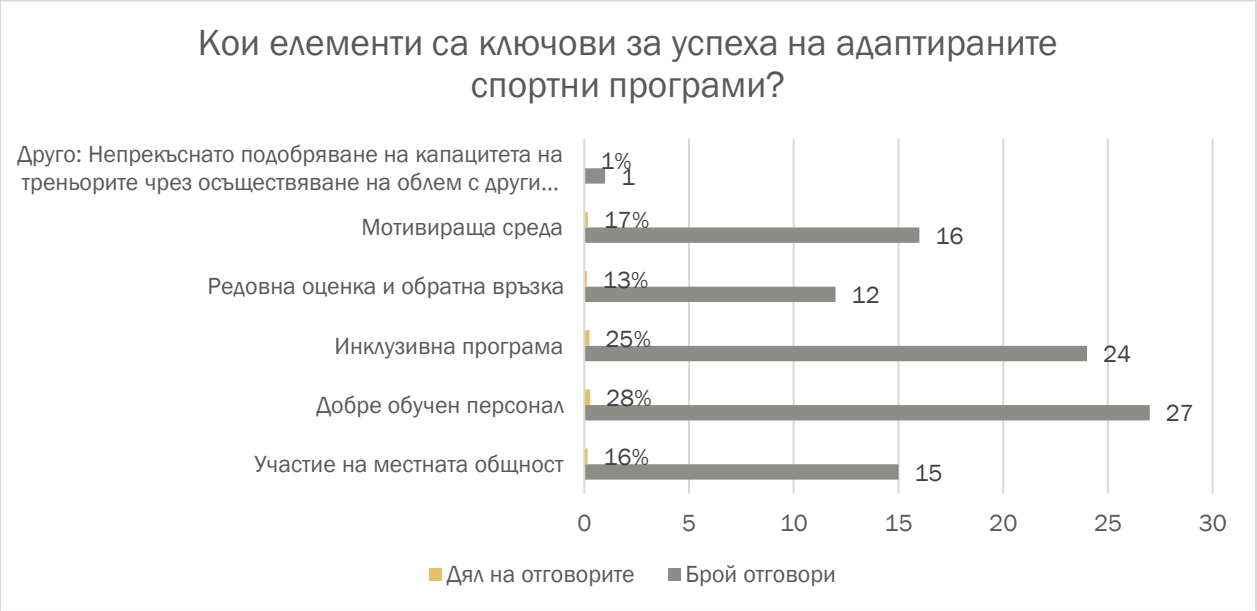
Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Запознат/а съм с други адаптирани спортни програми в Италия - баскетбол за хора с увреждания. Международен турнир по мини баскетбол за хора с увреждания: 1-ви Международен Torneo Pegaso във Флоренция 2011 г.
- Проект „All inclusive sport“ - серия от инициативи, насочени към насърчаване на приобщаването на хора с увреждания.
- „Заедно за спорт“ - пътуващ проект за събития с множество демонстрации на параолимпийски спортове. На обществеността е разрешено да тества помощните средства, с които спортисти с увреждания практикуват тези спортове.

Кои елементи са ключови за успеха на адаптираните спортни програми?

Настоящият въпрос има за цел да идентифицира кои фактори, според участниците, са най-значими за ефективното и устойчиво прилагане на адаптирани спортни програми за деца и младежи със специални потребности.

Резултатите отразяват ясно осъзнаване на значението на човешкия капацитет, приобщаването и средата, като основни предпоставки за успеха на подобни инициативи.

Добре обучен персонал – 28%

Най-голям дял от анкетираните (28%) смятат, че качеството и квалификацията на треньорите и специалистите е водещ фактор за успеха на адаптираните спортни програми. Това показва, че човешкият ресурс е основният двигател на приобщаващия спорт. Треньорите, педагогическите специалисти и рехабилитаторите играят ключова роля за адаптирането на упражненията, осигуряването на безопасност и мотивацията на участниците. Липсата на достатъчно обучени кадри, отбелязана в други въпроси на

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

анкетата, подчертава необходимостта от създаване на системни обучителни програми и методически ръководства.

Наличието на квалифициран и емпатичен персонал е основна предпоставка за ефективно прилагане на адаптиран спорт, тъй като той осигурява индивидуален подход и адаптиране на съдържанието спрямо специфичните нужди на участниците.

Инклузивна програма – 25%

Втората най-значима категория (25%) е структурата и съдържанието на програмата, която трябва да бъде приобщаваща, адаптивна и достъпна за участници с различни видове увреждания. Участниците подчертават важността на равнопоставеното участие на деца и младежи със и без увреждания. Добре конструираната приобщаваща програма трябва да включва гъвкавост в упражненията, индивидуализиране на целите и съвместни дейности. Това създава усещане за принадлежност и подкрепя социалната интеграция.

Приобщаващият дизайн на програмата е фундаментален за устойчивия успех – той не само обучава, но и променя нагласите на участници, родители и общности.

Мотивираща среда – 17%

На трето място по значимост (17%) участниците поставят позитивната, подкрепяща и мотивираща среда, в която се провеждат спортните занимания. Емоционалният климат е решаващ за задържането на участниците и тяхното дългосрочно участие. Мотивиращата среда включва емоционална подкрепа, позитивна комуникация и възможности за успех, независимо от индивидуалното ниво на умения. Тя допринася за повишаване на самооценката и социалните умения при децата и младежите със специални потребности.

Физическата активност трябва да бъде съчетана с емоционално приобщаване и психологическа подкрепа, за да има дългосрочен ефект.

Участие на местната общност – 16%

Около една шеста от участниците (16%) подчертават ролята на местната общност – родители, училища, общини, НПО и спортни клубове – като ключов фактор за успеха на програмите. Това показва, че подкрепата на местните заинтересовани страни е решаваща за устойчивостта на инициативите; включването на общността създава среда на принадлежност, взаимна подкрепа и социална видимост; участието на доброволци и партньори подпомага логистиката, финансирането и популяризирането на адаптираните дейности.

Адаптираният спорт не може да се развива изолирано – успехът зависи от активното сътрудничество между всички участници на местно ниво.

Редовна оценка и обратна връзка – 13%

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Една по-малка, но важна група от респондентите (13%) посочват системната оценка и обратна връзка като съществен компонент. Това показва, че регулярното наблюдение на напредъка на участниците и ефективността на програмата е ключово за подобряване на качеството; оценката позволява навременна адаптация на методите и съдържанието; включването на обратна връзка от родители и участници увеличава доверието и ангажираността към програмата.

Оценката и мониторингът гарантират устойчивост и професионализъм, като превръщат адаптираната програма в жив, развиващ се процес.

Друго: Непрекъснато подобряване на капацитета чрез международен обмен – 1%

Макар и рядко споменаван, този отговор е изключително ценен. Респондентите отбелязват необходимостта от непрекъснато обучение и обмен на опит с други държави, което съответства на принципите на Erasmus+ Sport и европейското сътрудничество. Международният обмен е ключов инструмент за надграждане на компетенциите на треньори и организации. Той насърчава прилагането на иновативни подходи и трансфер на добри практики. Дори малък по дял, този елемент отразява европейската добавена стойност на проектите за адаптиран спорт.

Резултатите показват, че успехът на адаптираните спортни програми не зависи от един отделен фактор, а от синергия между човешки, социални и организационни елементи. Най-значими са качеството на обучителния персонал и приобщаващият характер на програмите, които формират сърцевината на ефективните модели. В същото време, ролята на общността, оценката и мотивацията са поддържащите механизми, които гарантират устойчивост и развитие.

Тези резултати потвърждават, че бъдещите политики и програми следва да поставят в центъра човека – треньора и участника – и връзките между тях, подплатени с институционална и общностна подкрепа.

Финални коментари (резултати от Секция 4)

Имате ли предложения или идеи за подобряване на адаптираните бадминтон програми или инклузивния спорт като цяло?

Получените отговори очертават широк спектър от предложения, които се групират около пет основни тематични направления: развитие и достъпност на специализирани адаптирани програми; финансова и институционална подкрепа; капацитет на треньори, родители и клубове; анализ, оценка и устойчивост на политиките; повишаване на осведомеността и сътрудничеството:

- Развитие на специализирани адаптирани програми достъпни по места

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Подкрепа от държавата, местната администрация , гражданите и разработване на маркетингова стратегия по възможност партньорства с други организации от Европа за обмяна на опит
- Провеждане на анализ на текущата ситуация и идентифициране на потенциала за развитие
- В малките градове липсват възможности за спорт за хора със специални потребности
- Нужда от специализирана и целенасочена работа с цел обучение на родителите как да мотивират децата със специални потребности да спортуват. Нужда от регулярна програма по адаптиран спорта в различните клубове, а не само като проектна дейност.
- Пожелавам успех на проекта!
- Целенасочена работа от страна на спортните клубове за привличане на деца и младежи с увреждания и специални нужди към спорта, като за целта активно повишават капацитета на своите треньори в тази посока и търсят възможности за разработване и прилагане на адаптирани програми.
- Организиране на форуми за дискутиране на проблемите и предизвикателствата и как да бъдат решени
- Създаване на финансиране конкретно за адаптиран спорт
- Повече финансиране за адаптирани спортни програми и възможност за адаптирани спортни програми в училищата
- Трябва да се планира по-специализирано финансиране за адаптирани спортове
- Специализирано финансиране за спортните клубове за развитие на адаптирани спортове
- Следва да се разработват редовни анализи и оценки на ситуацията и нуждите, за да се планира ефективно финансиране за адаптирани спортове на национално, регионално и местно ниво

Отворените отговори разкриват високо ниво на ангажираност и разбиране на системните предизвикателства пред адаптирания спорт. Основните акценти са насочени към устойчивост, професионализъм, обучение и финансиране. Респондентите демонстрират желание за активно участие в процеса на промяна, като предлагат практически и стратегически насоки, които могат да бъдат интегрирани в бъдещи политики и програми за развитие на адаптиран бадминтон и приобщаващ спорт в България и ЕС.

8. Сравнителен анализ

Този раздел обединява констатациите от националните прегледи (България, Италия, Гърция), европейските/международните рамки, добрите практики и емпиричните данни от анкетата, с цел да изведе:

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- общи силни страни и споделени добри практики;
- основните предизвикателства и пропуски;
- специфични национални адаптации;
- препоръки за подобрение.

Общи силни страни: Идентифициране на споделени успешни практики и рамки

- Наличие на правна/стратегическа рамка — във всички три държави има нормативни и стратегически документи (закони, национални стратегии, програми), които формално подкрепят правото на достъп до спорт и приобщаването на хора с увреждания, вкл. деца и младежи. Това дава легитимност и възможности за финансиране и политики.
- Силно развитие на пилотни и местни практики — успешни казуси (локални клубни инициативи, партньорства с НПО, проектно финансиране на адаптиран спорт, и др.) демонстрират, че адаптираният бадминтон може да бъде приложен и мащабиран чрез общинско и клубно сътрудничество.
- Фокус върху обучение на треньори и модули „train the trainer“ — проекти и европейски инициативи (вкл. добри практики в прегледа) подчертават, че обучението на треньори е критичен фактор за устойчивост и качество. Анкетните данни също посочват треньорите като ключова целева група.
- Интеграция на технологични и педагогически иновации като възможности за повишаване на атрактивността към адаптираните спортове и същевременно приобщаване на целевите групи — използване на видеоанализи, приложения, VR/AR, сензорни устройства и дигитални портфолиа улеснява персонализираното проследяване и мотивацията на участниците.
- Европейски възможности за финансиране - Erasmus+, ESF/ОП и други фондове са налични механизми за финансиране на транснационални обучения, оборудване и пилотни програми, което подпомага трансфера на добри практики.

Предизвикателства: Подчертаване на пропуските в националните и международните подходи към адаптираното обучение по бадминтон

- Преход от нормативи към изпълнение — макар да има закони и стратегии, изпълнението на мерките често е непоследователно: липсва системно национално координиране, наблюдение и дългосрочно финансиране.
- Ограничено и краткосрочно финансиране — краткотрайните проекти водят до временни инициативи без устойчив ефект; липсват механизми за системно финансиране на адаптирани програми. Това е повтаряща се констатация в анкетата и документите.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Недостиг на обучени кадри — недостиг на треньори, сертифицирани за адаптиран спорт; нужда от стандартизирани обучителни модули и национални програми за сертификация.
- Липса на стандартизирани индикатори и мониторинг — няма общ приет набор от ключови индикатори за изпълнение, т.нар. KPI (участие, честота, функционални/социални резултати), което затруднява сравнения и оценка на въздействието.
- Инфраструктурни бариери и достъпност — съоръженията често не са адаптирани (достъп, съблекални, оборудване), особено в малките градове и селските райони. Анкетата посочва липса на възможности в малките населени места.
- Малък обхват на добрите практики — макар да има успешни проекти, тяхното разпространение е ограничено и често се базира на мотивирани местни актьори, а не на системен модел.

Специфики по държави

- България — наличност на закони и национални стратегии; основен проблем е изпълнението (финансиране, кадри, инфраструкура). Анкетата е доминирана от български участници (78%), което дава добра репрезентация на местния контекст в изследването.
- Италия — по-дълга традиция в организирането на специализирани състезания и наличието на активни НПО и федерации; примери за специализирани програми и силна местна инициатива.
- Гърция — модели на синергия между национални федерации и доброволчески/локални организации; акцент върху практическите демонстрации и междусекторното сътрудничество.

SWOT анализ

Силни страни	Слабости
Наличие на законодателни и стратегически рамки и възможности за европейско финансиране Инициативи с доказан ефект (пилоти, hub-models, „Unified“ практики) Активни тематични мрежи и ресурси (обучителни материали, дигитални инструменти)	Ниска устойчивост на финансиране; липса на дългосрочни бюджети Недостатъчно обучени и сертифицирани треньори; липса на стандартизирани тренинг модули Липса на национални индикатори и системен мониторинг
Възможности	**Заплахи**
Използване на Erasmus+, оперативни и други фондове за развитие на капацитета и оборудване	Недостатъчна политическа воля и конкуренция за ограничени ресурси

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Технологични иновации (VR/AR, приложения, сензори) за персонализация и мониторинг	Социални и културни бариери (стигма, липса на информираност в локалните общности)
Мрежи за трансфер на добри практики между клубове, НПО и училища	Неравенството между големи градове (където има ресурси) и по-малки населени места

Препоръки за подобрение: Въз основа на най-добри практики и сравнителен анализ

Политическо/стратегическо ниво

- Създаване на национален координационен механизъм и регистър за адаптирани програми (координирано между Министерство на спорта/Министерство на труда и социалната политика/Министерство на образованието и науката/спортни федерации) — цел: синхронизация на политики, проследяване и разпределяне на ресурси
- Дългосрочни финансови схеми за адаптирани програми (минимум 3-5 годишни програми), комбиниране на EU/национални/местни средства.

Програмно/оперативно ниво

- Разработване и прилагане на стандартизиран набор от ключови индикатори за изпълнение - KPI (участие, честота, задържане, функционални/социални показатели) и национален мониторинг. Конкретни KPI (предложение): брой участници/възрастова група; % задържане 6/12 месеца; физическо подобрение (тестове за баланс/координация); социални резултати (оценки на самооценка/взаимодействие).
- Модел „централен хъб + локални наставници“ за разширяване в малки градове (hub предоставя обучение, модули, оборудване; локалните наставници прилагат).

Капацитет и обучение

- Създаване на сертифицирана обучителна програма за треньори (модули: адаптирана педагогика, оценка, безопасност, комуникация, адаптация на оборудване). Използване на blended learning (онлайн + практика).
- Програми за „peer-mentoring“ и ангажиране на родители/доброволци — кратки сертификационни курсове за помощници/доброволци.

Финансиране и устойчивост

- Смесени финансови модели: членски внос + местни субсидии + проектно финансиране + корпоративно партньорство + crowdfunding за „starter kit“.
- План за устойчивост на проектните резултати + план за интеграция в национални/местни бюджети.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Технологии и иновации

- Въвеждане на дигитални инструменти (мобилно приложение за треньори/семейства, е-портфолио, видеоанализ) и използване на VR/AR за въвеждаща подготовка.

Комуникация и обществена подкрепа

- Кампании за повишаване на осведомеността (местни демонстрации, „ден на клуба“, включване на успешни модели/младши ментори) за намаляване на стигмата и привличане на участници.

9. Заключение

Обобщение на ключовите констатации от националните, европейските и международните прегледи

- Законодателна и стратегическа основа съществува, което дава възможност за развитие на адаптирани спортни програми. Въпреки това, принципите не винаги се трансформират в устойчиви практики поради изпълнителни и ресурсни ограничения.
- Доказани добри практики (пилотни програми, hub-модели, обучителни модули, „Unified“ подходи, технологични инструменти) показват, че адаптираният бадминтон е приложим и ефективен за моторно, социално и емоционално развитие на целевата група.
- Ключови бариери остават: финансиране (особено дългосрочно), кадрови капацитет (треньори/специалисти), инфраструктура и липса на национални KPI/мониторинг. Анкетата потвърждава тези приоритети сред практиците.
- Възможности за подобрение са явни: наличието на европейски фондове и транснационални мрежи, технологични инструменти и вече съществуващи добри модели, които могат да се мултиплицират при подходяща координация.

Препоръки за разработване на всеобхватни и приобщаващи обучителни модули/инструменти за адаптиран бадминтон

Структура и съдържание на обучителните модули

- Модул 1 — Теория и политики: правна рамка; принципи на приобщаващия спорт; връзка с EU Disability Strategy, Erasmus+ и други приложими планове и програми.
- Модул 2 — Оценка и индивидуално планиране: инструменти за оценка на двигателни и социални нужди; създаване на индивидуални тренировъчни планове; безопасност.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

- Модул 3 — Педагогика и комуникация: адаптирани учебни техники, визуални подсказки, работа с родители, управление на поведение.
- Модул 4 — Практика и методики: адаптации на упражнения, правила, оборудване; прогресивни микро-задачи; демонстрации и видео-уроци.
- Модул 5 — Мониторинг и оценка: KPI, записване в е-портфолио, базови тестове за физически и социални резултати.

Метод на обучение

- Blended learning — онлайн теоретични модули + присъствена практическа част (мини-курсове, супервизирани тренировки, наблюдения).

Сертификация и устойчивост

- Сертификационна схема (напр. нива: Помощник-треньор - Приобщаващ треньор - Специализиран треньор) и изискване за редовно преквалифициране.

Мониторинг и разпространение

- Включване на KPI и национален регистър; създаване на онлайн хранилище с ресурси (видеа, планове за уроци, адаптации).

Оперативен „план за действие“

- Учредяване на работна група (национално ниво) за адаптиран спорт — да изработи регистър и рамка за KPI.
- Разработка на обучителна програма (5 модула) и пилотирането ѝ чрез Erasmus+ проект.
- Пилотно въвеждане на hub модел в 3 общини (вкл. 1 малък град) с оценка след 12 месеца.
- Внедряване на KPI и е-портфолио за оценка и мониторинг, с годишен отчет.

Синтезът от националните прегледи, европейските и международните рамки и емпиричните данни в изследването сочи, че адаптираният бадминтон е жизнеспособен, ефективен и добре аргументиран инструмент за приобщаване на деца и младежи със специални потребности. Основните препятствия са управленски и ресурсни (а не концептуални) — което означава, че при правилна координация, сертифицирано обучение на треньори, прилагане на стандартизирани KPI и устойчиви финансови модели, инициативите могат да преминат от пилотен към системен мащаб.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

10. Референции

Подробен списък на всички правни рамки, политически документи, казуси и академични статии, използвани в изследването от БАДМИНТОН КЛУБ РАКЕТ СПИЙД (БЪЛГАРИЯ)

Закон за физическото възпитание и спорта

Закон за хората с увреждания

Закон за предучилищното и училищното образование и Наредба №1/23.01.2009 за обучението на деца/ученици със специални образователни потребности.

Закон за закрила на детето

Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 (и планове за действие 2021–2022; 2023–2024).

Национални програми: „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“ (2020) и Национална програма за споделено финансиране на инвестиционни спортни проекти

Европейски източници: Erasmus+ (спорт), OP Human Resources Development (ESF+/OP HRD), Interreg — за възможности за финансиране на адаптирани спортни дейности и инфраструктура

Министерство на младежта и спорта (ММС): http://mpes.government.bg/

Министерство на труда и социалната политика (МТСП): https://www.mlsp.government.bg

Агенция за хората с увреждания (АХУ): https://ahu.mlsp.government.bg/

Министерство на здравеопазването: https://www.mh.government.bg/

Национална спортна академия „Васил Левски“: https://www.nsa.bg/

Национална параолимпийска организация: https://nationalparalympic.bg/; https://www.paralympic.org/bulgaria

Special Olympics Bulgaria: https://www.specialolympics.org/programs/europe-eurasia/bulgaria

Федерация за адаптирана физическа активност (FAFA): https://fapabbs.eu/

BULSPORT / Bulgarian Sports Development: https://en.bulsport.bg/

Бадминтон клуб „Ракет Спийд“: https://racketspeedbg.com/

Български олимпийски комитет (БОК): https://bgolympic.org/

WHO — Country physical activity factsheet: Bulgaria (2024)

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

EACEA / Youth Wiki — „Sport, youth fitness and physical activity“ (Bulgaria) — информация за програми за хора с увреждания (Program for Development of Sports for People with Disabilities): https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/bulgaria/73-sport-youth-fitness-and-physical-activity

Special Olympics:

https://www.academia.edu/95716751/Empowerment_of_Persons_with_Intellectual_Disabilities_Through_Involvement_in_Special_Olympics_Bulgaria

Доклад „FURI — Fundamental Rights Violations in EU funds in Bulgaria“: https://validity.ngo/wp-content/uploads/2025/04/FURI-Bulgaria-Report_EN.pdf

Подробен списък на всички правни рамки, политически документи, казуси и академични статии, използвани в изследването от APS ASD MARGHERITA SPORT E VITA (ИТАЛИЯ)

1) Международни и европейски правни инструменти (задължително позоваване)

- UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), 2006 — sets the international human-rights baseline used in Italian policy and law. www.social.desa.un.org
- EU sport / disability guidance & mapping reports (European Commission reports and EU mapping on access to sport for people with disabilities) — used for comparative policy framing. www.sport.ec.europa.eu

2) Основни италиански национални закони и разпоредби (първични текстове)

- Italian Constitution (relevant equality and social-rights articles relied on in disability policy). www.g3ict.org
- Legge 5 febbraio 1992, n. 104 — Legge-quadro per l’assistenza, l’integrazione sociale e i diritti delle persone handicappate (the principal “framework” law on disability in Italy; primary reference for rights and integration). (Gazzetta Ufficiale / Normattiva). https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1992/02/17/092G0108/s?utm_source
- Law No. 18 of 3 March 2009 — ratification and execution of the CRPD (establishes the national Observatory on the condition of persons with disabilities). https://www.minori.gov.it/sites/default/files/legge_2009_n_18.pdf?utm_source
- Law 68/1999 (employment of people with disabilities) — rules on employment quotas and active labour-market measures (often cited in sport-work transition research). https://disabilityin.org/country/italy/?utm_source
- Relevant legislative decrees and decrees-law that affect sport governance (examples: Decree-Law no. 181/2006 references for CIP supervision; other implementing decrees affecting sport funding and bodies). See CIP governance documents.

https://www.comitatoparalimpico.it/documenti/trasparenza/Prevenzione_della_corruzione/Piani_triennali/CIP-_PTPC_2021-23_ENG.pdf?utm_source

3) Национални документи за управление и политика в областта на спорта (институции и планове)

- Comitato Italiano Paralimpico (CIP) — statutory documents, triennial transparency & performance plans, strategic plans and regulations (CIP is the national coordinating body for paralympic sport in Italy). Key docs: CIP triennial plans, performance plan, statutes. https://www.comitatoparalimpico.it/documenti/trasparenza/Prevenzione_della_corruzione/Piani_triennali/CIP-_PTPC_2021-23_ENG.pdf?utm_source
- CONI (Italian National Olympic Committee) — policies and programmes on "sport for all", inclusion programmes, and CONI sustainability / school sport initiatives. https://www.coni.it/en/coni-eng/national-athlete-s-commission.html?utm_source
- Sport e Salute S.p.A. (company implementing public sport policies, incl. inclusion programmes) and Ministry of Sport pages (PNRR Sport & Inclusion measures) — PNRR investment strands targeting accessible facilities and social inclusion through sport. https://www.sport.governo.it/it/pnrr/il-piano-nazionale-di-ripresa-e-resilienza-pnrr/?utm_source
- National & ministerial guidelines on sport inclusion and physical activity promotion (including school sport inclusion policies coordinated with MIUR). https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/factsheets/italy-factsheet_en.pdf?utm_source

4) Ключови национални и международни доклади и оценки за политики/програми

- PNRR — Sport e inclusion social (Investment 3.1 & related measures) — documents describing investments in accessible sport facilities and inclusion objectives. https://www.sport.governo.it/it/pnrr/nuovi-impianti-sportivi-indoor-o-nuovi-locali-a-servizio/pnrr-m5c2-investimento-31-sport-e-inclusione-sociale/?utm_source
- European Commission / Sport Unit country factsheet on Italy — useful for statistics and national policy mapping. https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/factsheets/italy-factsheet_en.pdf?utm_source
- Mapping: "Access to sport for people with disabilities" (EU study) — cross-national comparison, methodology and country country-level findings used by researchers. https://sport.ec.europa.eu/sites/default/files/mapping_access_to_sport_for_people_with_disabiliites_final.pdf?utm_source

5) Представителни италиански казуси / институционални практики (полезни за качествени изследвания)

- Historical/organisational histories of paralympic sport in Italy (CIP institutional histories, ANSPI origins, INAIL involvement) — found in CIP performance reports and historical sections of CIP documents. https://www.comitatoparalimpico.it/documenti/trasparenza/Piano_delle_Performance/CIP-Piano_Performance_2020_-_2022.pdf?utm_source
- RightForInclusion / NGO case summaries on local projects promoting sport for people with disabilities (examples of grassroots & advocacy activity; useful for implementation case studies). https://rightforinclusion.it/en/lo-sport-paralimpico-quando-lo-sport-diventa-riscatto-e-dignita-umana/?utm_source

6) Избрани рецензирани академични изследвания (фокусирани върху Италия или широко използвани в италианските изследвания на спорт за хора с увреждания)

- Biagini A. et al., 2022 — "The impact of physical activity on the quality of life of a sample of Italian people with physical disability." (Frontiers / PubMed) — empirical study comparing active vs. inactive people with physical disabilities in Italy. https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2022.884074/full?utm_source
- Puce L. et al., 2022 — "A tale of two stories: COVID-19 and disability" — scoping review on pandemic effects for para-athletes (useful for pandemic/contingency case studies). https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9682264/?utm_source
- Isidoro-Cabañas E. et al., 2023 — meta-analysis on benefits of adaptive sport — international but highly cited in Italian research as synth. evidence for health / QoL outcomes. https://www.mdpi.com/2227-9032/11/18/2480?utm_source
- Recent Italy-specific qualitative studies on representation, media, and athlete perception (example: Pappous AS — 2025 piece on Italian Paralympic athletes' media representation) — good for media & social inclusion angle. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12411545/?utm_source
- Studies on adapted wheelchair team sport / disability sport participation in Italy (examples: Carraro et al. / wheelchair hockey studies; conference papers on quality-of-life differences) — representative empirical case work. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02701367.2025.2469910?af=R&utm_source

7) Систематичен преглед и мета-анализ (синтез на контекста и доказателствата)

- Aitchison et al., 2022 — systematic review of perceived health benefits of adaptive sport (useful background). https://adaptedsports.org/wp-

content/uploads/2025/01/aitchison-et-al-2022-perceived-health-benefits-systematic-review.pdf?utm_source

- Isidoro-Cabañas et al., 2023 — (meta-analysis noted above). https://www.mdpi.com/2227-9032/11/18/2480?utm_source

8) Източници на данни, статистика и мониторинг

- ISTAT (Italian National Institute of Statistics) — participation rates, disability prevalence and sport participation statistics (used for quantitative sections). (See ISTAT disability and sport releases cited in Italian studies). https://nomadit.co.uk/conference/hdca2024/paper/87695?utm_source
- CIP / CONI statistical releases and annual reports — athlete counts, para-sport clubs, facility accessibility audits. https://www.comitatoparalimpico.it/documenti/trasparenza/Piano_delle_Performance/CIP-Piano_Performance_2020_-_2022.pdf?utm_source

9) Практически/клинични насоки, които се пресичат със спортните занимания

- COCIS and Italian sports-medicine guidelines (e.g., competitive eligibility guidelines, cardiology sport eligibility COCIS 2023 updates) — important if your research touches athlete health screening, safe participation and classification eligibility. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40116545/?utm_source

10) Регионални и местни политики/оценки (много от разликите в прилагането са локални)

- Regional health / social services departments (Regioni) publish local accessibility plans and facility-upgrading programmes (search specific Regione websites).
- Municipal “sport & suburbs” or PNRR project pages (local case evaluations often appear in municipal reports). (See PNRR Sport pages for national design and funding lines). https://www.sport.governo.it/it/pnrr/il-piano-nazionale-di-ripresa-e-resilienza-pnrr/?utm_source

Кратка анотирана библиография (топ 8 основни източници)

1. Legge 5 febbraio 1992, n. 104 (text, Gazzetta Ufficiale / Normattiva). — legal baseline. https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1992/02/17/092G0108/s?utm_source

2. Law No. 18 of 3 March 2009 — ratification of CRPD (text). https://www.minori.gov.it/sites/default/files/legge_2009_n_18.pdf?utm_source

3. CIP — Piano della Performance 2020–2022 & PTPC 2021–2023 (CIP official PDFs). — institutional role and operational plans. https://www.comitatoparalimpico.it/documenti/trasparenza/Piano_delle_Performance/CIP-Piano_Performance_2020_-_2022.pdf?utm_source

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

4. PNRR — Sport e Inclusione Sociale (Ministero dello Sport pages). — funding & implementation framework for new accessible facilities. https://www.sport.governo.it/it/pnrr/nuovi-impianti-sportivi-indoor-o-nuovi-locali-a-servizio/pnrr-m5c2-investimento-31-sport-e-inclusione-sociale/?utm_source

5. European Commission — Italy sports factsheet (country factsheet). https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/factsheets/italy-factsheet_en.pdf?utm_source

6. Biagini A. et al., 2022 (Frontiers) — impact of physical activity on QoL in Italian people with physical disability. https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2022.884074/full?utm_source

7. Isidoro-Cabañas et al., 2023 — meta-analysis on adaptive sports benefits. https://www.mdpi.com/2227-9032/11/18/2480?utm_source

8. EU mapping "Access to sport for people with disabilities" (final report). — methodology and comparative indicators. https://sport.ec.europa.eu/sites/default/files/mapping_access_to_sport_for_people_with_disabiliites_final.pdf?utm_source

Подробен списък на всички правни рамки, политически документи, казуси и академични статии, използвани в изследването от ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU (ГЪРЦИЯ)

Block, M. E., & Obrusnikova, I. (2007). Inclusion in physical education: A review of the literature. Adapted Physical Activity Quarterly, 24(2), 103-124.

Buszard, T., Oppici, L., Westerbeek, H., & Farrow, D. (2020). Implementation of a modified sport programme to increase participation: Key stakeholder perspectives. Journal of sports sciences, 38(8), 945-952.

Cregan, K., Bloom, G. A., & Reid, G. (2007). Career evolution and knowledge of elite coaches of swimmers with a physical disability. Research Quarterly for Exercise and Sport, 78(4), 339-350.

Darcy, S., & Dowse, L. (2013). In search of a level playing field–the constraints and benefits of sport participation for people with intellectual disability. Disability & Society, 28(3), 393-407.

Farrow, D., Buszard, T., Reid, M., & Masters, R. (2016). Using modification to generate emergent performance (and Learning?) in sports. Research quarterly for exercise and sport, 87(sup1), S21-S22.

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Gavin, K., Taylor, J., Behan, S., Horgan, P., & MacNamara, Á. (2023). Participant experience of a modified sports program—A curriculum investigation in gaelic games. Youth, 4(1), 15-30.

Golubović, Š., Maksimović, J., Golubović, B., & Glumbić, N. (2012). Effects of exercise on physical fitness in children with intellectual disability. Research in Developmental Disabilities, 33(2), 608-614.

Hadlow, S. M., Panchuk, D., Mann, D. L., Portus, M. R., & Abernethy, B. (2018). Modified perceptual training in sport: a new classification framework. Journal of Science and Medicine in Sport, 21(9), 950-958.

Haegele, J. A., & Sutherland, S. (2015). Perspectives of students with disabilities toward physical education: A qualitative inquiry review. Quest, 67(3), 255-273.

King, G., Law, M., King, S., Rosenbaum, P., Kertoy, M. K., & Young, N. L. (2006). A conceptual model of the factors affecting the recreation and leisure participation of children with disabilities. Physical & Occupational Therapy in Pediatrics, 23(1), 63-90.

Murphy, N. A., & Carbone, P. S. (2008). Promoting the participation of children with disabilities in sports, recreation, and physical activities. Pediatrics, 121(5), 1057-1061.

Shapiro, D. R., & Martin, J. J. (2010). Multidimensional physical self-concept of athletes with physical disabilities. Adapted Physical Activity Quarterly, 27(4), 294-307.

Shields, N., Synnot, A. J., & Barr, M. (2012). Perceived barriers and facilitators to physical activity for children with disability: A systematic review. British Journal of Sports Medicine, 46(14), 989-997.

Sonjaya, A. R., Kosasih, A. H., & Arifin, Z. A. R. Z. (2025). Modification of Sports Games to Increase Students' Interest in Learning Through Traditional Sports. Musamus Journal of Physical Education and Sport (MJPES), 7(2), 1-9.

Winnick, J. P., & Porretta, D. L. (2016). Adapted Physical Education and Sport (6th ed.). Human Kinetics.

Erasmus+ (overview & Programme Guide / Sport actions).

Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030 (European Commission).

EU Work Plan for Sport (2024 -2027) (Council/EU documents & implementation reports).

European Sports Charter (Council of Europe).

Sport For All (EU/Council of Europe co-funded initiative, 2025).

Съфинансирано от Европейския съюз

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейския съюз, нито EACEA.

Разработено от:

БАДМИНТОН КЛУБ РАКЕТ СПИЙД (БЪЛГАРИЯ)

APS ASD MARGHERITA SPORT E VITA (ИТАЛИЯ)

ELLINIKO SOMATEIO DYNAMIKOU TRIATHLOU (ГЪРЦИЯ)

Проект:

Проект SPECIALRACKET, ERASMUS-SPORT-2024

HTTPS://WWW.SPECIALRACKET.EU/

Съфинансиран от:

ERASMUS-SPORT-2024

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мнението на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито EACEA.